

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1927

ΤΟΜΟΣ 2^{ΟΣ}

ΤΕΥΧΟΣ 4^{ΟΝ} : ΑΠΡΙΛΙΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

1927

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Αἱ εἰς τὰ **Πρακτικά** δημοσιευόμεναι διατριβαὶ δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνωσιν: αἱ μὲν τῶν τακτικῶν μελῶν καὶ τῶν ξένων ἐταίρων τὰς ὀκτὼ σελίδας, αἱ τῶν προσέδρων καὶ ἀντεπιστελλόντων τὰς 6, αἱ δὲ τῶν μὴ μελῶν τὰς 4 σελίδας αὐτῶν. Ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει, οἱ ἀνακοινοῦντες αὐτὰς ὀφείλουσι νὰ τὰς περιορίζουν ἐντὸς τῶν ἄνω ὁρίων, ἄλλως δικαιούται νὰ πράξῃ τοῦτο ἡ ἐπὶ τῶν Δημοσιευμάτων Ἐπιτροπὴ, ὡς καὶ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν πέραν τῶν ὁρίων τούτων δημοσίευσιν, ἂν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον. Οὐδεμίᾳ διατριβῇ δημοσιεύεται εἰς τὰ Πρακτικά, ἐὰν δὲν ἐπιδοθῇ εὐανάγνωστος καὶ ἐντελὴς ἐτοιμος πρὸς ἐκτύπωσιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀνακοινώσεως αὐτῆς εἰς τὸν Γεν. Γραμματέα. Ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει, δημοσιεύεται ἀπλῶς ὁ τίτλος αὐτῆς, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνακοινώσαντος εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν. Δύναται δὲ νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐπομένου τεύχους, ἐὰν παραδοθῇ ἐγκαιρῶς πρὸς τοῦτο εἰς τὸν Γεν. Γραμματέα, ἀναφερομένης ἐν παραπομπῇ κάτω τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἀνακοινώσεως αὐτῆς. Αἱ εἰς τὰ **Πρακτικά** δημοσιευόμεναι ἐκθέσεις δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνωσι τὰς 5 σελίδας αὐτῶν, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους ζητουμένων, αἱ ὁποῖαι δημοσιεύονται ὁλόκληροι.

Ἡ πλὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης χρῆσις τῶν τριῶν ξένων γλωσσῶν: γαλλικῆς, γερμανικῆς καὶ ἀγγλικῆς, κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ὁρισθέντα, ἀποφασίζεται, ἐν ἀνάγκῃ, ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Δημοσιευμάτων, ἐπιδιωκομένης, ἐν δυνατῷ μέτρῳ, τῆς ὁμοιομορφίας τῶν τευχῶν.

Ὁ ἐπὶ τῶν Δημοσιευμάτων Γραμματεὺς, ἐπιμελούμενος τὰ τῆς τυπώσεως ἐν γένει, φροντίζει περὶ τῆς κατανομῆς τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων εἰς τοὺς οἰκείους συγγραφεῖς ἢ τὰ ἀνακοινώσαντα τὰς διατριβὰς μέλη, καλῶν αὐτὰ ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ προβῶσιν εἰς τὴν α' ἢ καὶ τὴν β', ἐὰν ζητήσωσι τοῦτο, διόρθωσιν αὐτῶν μέχρι τῆς ἐπομένης ἡμέρας· ἄλλως πᾶσαι αἱ διορθώσεις γίνονται ὑπὸ τοῦ διορθωτοῦ τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ ἐπὶ τῶν Δημοσιευμάτων Γραμματεὺς δίδει, διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ καὶ σφραγίδεως, τὴν τελικὴν ἐντολὴν ΤΥΠΩΘΗΤΩ ἐπὶ τῶν τελευταίων δοκιμίων μέχρι τῆς 10 τοῦ ἐπομένου μηνὸς τὸ βραδύτερον. Τὰ τελικὰ δοκίμια καὶ τὰ πρὸς τύπωσιν δοθέντα χειρόγραφα ἢ δακτυλογραφήματα φυλάσσονται εἰς εἰδικὸν ἀρχειὸν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως ἐπὶ τῶν Δημοσιευμάτων, ἐπὶ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς δημοσίευσεως αὐτῶν, πρὸς ἐνδεχόμενον ἔλεγχον ἀμαρτημάτων.

Τὰ **Πρακτικά** δύναται νὰ λαμβάνῃ καὶ πᾶς τις, ἐγγραφόμενος δι' ἐτήσιαν περίοδον ἐπὶ τιμῇ ὀριζομένη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου. Ἡ τοιαύτη ἐγγραφή γίνεται οὐχὶ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν Γραφείων τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ διὰ βιβλιοπώλου-πράκτορος αὐτῆς, ἀναλαμβάνοντος, κατόπιν εἰδικῆς συμφωνίας μετὰ τῆς Συγκλήτου, ἐπὶ προμηθείᾳ, τὴν ἐγγραφήν, ἄνευ ἀναμίξεως τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὰς μετὰ τῶν ἐγγραφομένων σχέσεις αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιοπώλου-πράκτορος τῆς Ἀκαδημίας ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ περικαλύμματος ἐκάστου τεύχους τῶν **Πρακτικῶν**. Καθ' ὅμοιον τρόπον διατίθενται πρὸς πώλησιν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι διαθέσιμοι, καὶ τόμοι **Πρακτικῶν** παρελθόντων ἐτῶν. Ἡ κατὰ τεῦχος κειωρισμένης πώλησις τῶν **Πρακτικῶν** εἶναι δικαίωμα τοῦ βιβλιοπώλου, εὐθυνομένου δι' ὁλόκληρον τὸν σχετικὸν τόμον.

Κατὰ τὸ διάστημα ἐκάστου ἔτους δικαιούνται νὰ δημοσιεύσωσιν εἰς τὰ **Πρακτικά** κατ' ἀνώτατον ὅριον:

Τὰ μὲν μέλη καὶ οἱ ξένοι ἐταῖροι δέκα ἀνακοινώσεις. Τὰ δὲ ἀντεπιστέλλοντα καὶ πρόσεδρα μέλη ὀκτὼ ἀνακοινώσεις.

Ἀνακοινώσεις μὴ μέλους δὲν δημοσιεύονται εἰς τὰ **Πρακτικά** πλείονες τῶν πέντε κατ' ἔτος.

Τῇ ἐγκρίσει τῆς οἰκείας Τάξεως δύναται ἀνακοίνωσιν εἰς τὰ **Πρακτικά** καὶ πέραν τῶν ἀνωτέρω ὁρίων.

Αἱ εἰς τὰ **Πρακτικά** δημοσιευόμεναι διατριβαὶ ἐκτυπῶνται καὶ ἰδιαίτερος, δαπάνη καὶ ἐγκαιρῶ ἐντολῇ τῶν συγγραφέων αὐτῶν. Τὰ ἐν τοῖς **Πρακτικοῖς** δημοσιευόμενα σχήματα καὶ εἰκόνες ἐπιτρέπονται μόνον ἐὰν κατατεθῶσι συγχρόνως μετὰ τῆς σχετικῆς διατριβῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν.

Українська Академія

НАУК

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ОДЕСЬКЕ НАУКОВЕ

ТОВАРИСТВО

дня 1-2 р.

№

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1927

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Κ. ΖΕΓΓΕΛΗ

Κατὰ ταύτην παρέστησαν ὁ πρωθυπουργὸς κ. Ζαΐμης καὶ οἱ ὑπουργοὶ κ. κ. Τσαλδάρης καὶ Ἀργυρός, ἀντιπροσωπεύοντες τὴν Κυβέρνησιν.

Ἐν ἀρχῇ ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Ζέγγελης κάμνει εἰσήγησιν περὶ τῆς σημασίας τῆς σημερινῆς ἑορτῆς λέγων τὰ ἑξῆς:

ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ,
ΚΥΡΙΑΙ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ

Ἦτο ἀπλῶς εὐτυχὴς σύμπτωσης ὅτι ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν τὴν ὁποίαν ἔκλεισεν ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπὸ 1397, ἐτῶν ἐξέλεξε τὴν 25 Μαρτίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἵνα φωνήσῃ ἐκ νέου;

Ὅχι βέβαια.

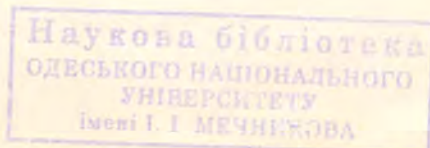
Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ Ἑλληνικὴ πατρις ὑπῆρξαν ἀείποτε ἰδέαι ἀχώριστοι.

Ποία ὑπῆρξεν ἡ ὑψηλὴ ἰδέα ἣτις ἐδόνησε μὲ τόσον γενναίους παλμούς τὴν καρδίαν τῶν ἀπλοϊκῶν ἐκείνων πατριωτῶν τῶν ὁποίων κάθε σκέψις καὶ κάθε πόθος εἰσέγησε καὶ κάθε πόνος ἐφάνη μικρὸς πρὸ τῆς θυσίας διὰ τὴν ἐλευθερίαν;

Ἡ θρησκεία καὶ τὰ γράμματα.

Τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ὕψωσαν τὸ πρῶτον πρὸ 105 ἐτῶν ὁ Γερμανὸς καὶ ὁ Δόντος.

Εἶχον βεβαίως θρησκείαν καὶ οἱ κατακτηταί, ἀλλὰ τὰ ρήματα τοῦ

Sub. 17886.

Ναζωραίου εἶχον πέσει εἰς γονιμώτατον ἀγρὸν τὸν ὅποιον εἶχε προετοιμάσει ὁ Πλάτων καὶ ἐκαρποφόρησαν.

Ἡ θρησκεία ἐκείνου διεδόθη ἀπανταχοῦ τοῦ τότε πολιτισμένου κόσμου διὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, τῆς γλώσσης ἣ ὅποια ἀπετέλει τότε τὴν μουσικὴν τῶν διανοουμένων ὅλου τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο καὶ ἡσθάνθησαν τὴν φωνὴν τῆς τόσον βαθειᾶ ὅχι μόνον οἱ ἐθνομάρτυρες τῆς Ἑλληνικῆς ἰδέας ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ κόσμος τῆς ὑψηλῆς παιδεύσεως καὶ διανοήσεως ὅστις συνέδραμε καὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Ὁ παππᾶς καὶ ὁ δάσκαλος ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ δύο ἀχώριστοι συνεργάται τῆς εὐγενεστάτης συνομοσίας ἣ ὅποια λέγεται ἐθνικὴ ἀνάστασις.

Ἡ πυρῆτις ἐφλόγιζε τὸ ντουφέκι τοῦ ἀγωνιστοῦ ἀλλ' οἱ δύο αὐτοὶ ἐφλόγιζον τὴν ψυχὴν του.

Παραπλεύρως εἰς τὰ 14 πυριτιδοποιεῖα τῆς Δημητσάνας ὑπῆρχεν ἡ περιώνυμος μονὴ τοῦ Φιλοθέου μὲ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην τῆς, ἡ πνευματικὴ τροφὴ τοῦ ἔθνους ἣ ὅποια ἔδωκεν εἰς τὴν δούλην Ἑλλάδα τὸν ἐθνομάρτυρα Γρηγόριον καὶ τόσους ἄλλους μεγάλους ἱεράρχας.

Τὰ σχολεῖα τῶν Πατριαρχείων καὶ ἄλλα μικρὰ καὶ μεγαλύτερα τοῦ γένους, τὰ τυπογραφεῖα τῆς Βενετίας καὶ τῆς Μοσχοπόλεως, τὰ ὀλίγα γράμματα τοῦ παπᾶ ποὺ ἐδίδασκε τὸ βράδυ κρυφὰ τὰ ἐνθουσιῶντα παιδιὰ τοῦ χωρίου, τὰ κλέφτικα τραγούδια καὶ τελευταῖον ὅλων οἱ θούριοι τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Κοραῆ «ἡ φυλλάδες», αὐτὰ ἡμποδισαν τὸν θάνατον νὰ καταλάβῃ τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν, αὐτὰ διετήρησαν τὸ ἔθνος τέσσαρας αἰῶνας εἰς ἀπατηλὴν νεκροφάνειαν.

Ἀλλ' αὐτοὶ ποὺ ἐξόντωσαν τὸν Δράμαλη καὶ ἔκανσαν τὴν Τουρκικὴν ἀρμάδα δὲν ἐλέγοντο Κοραῆς καὶ Τρικούπης, ἀλλὰ Κανάρης, καὶ Μιαούλης, Νικηταρᾶς καὶ Καραϊσκάκης.

Δὲν ἦσαν σοφοὶ καὶ λόγιοι ἀλλὰ πολεμισταὶ ἀγράμματοι.

Μόνον ὅποιος δὲν ἐμελέτησε καλῶς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν ἠδύνατο νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν παρατήρησιν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῶν ἀγνώστων ποιητῶν τῶν κλέφτικων τραγουδιῶν, ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Αἰσχύλου ἕως τὸν Κοραῆ καὶ τὸν Φερραῖον ὑπῆρξε μία ἀναλλοίωτος.

Δὲν ἔσβυσε ποτέ! Τὰ γράμματα τὴν διετήρησαν, ἄλλοτε ἀκτινοβολοῦσαν εἰς τὴν ὑφήλιον τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἄλλοτε ἡμιφλεγῇ ὑπὸ τὴν τέφραν ἀλλ' ἀρκετὰ θερμὴν πάντοτε ὥστε νὰ μὴ τὴν παγώσῃ τὸ ψῦχος τῆς δουλείας.

Ἀπειρα παραδείγματα μᾶς ἀποδεικνύουν ὅτι εἰς τὴν ἀπλοϊκὴν ψυχὴν τοῦ ἀγωνιστοῦ ὑπῆρχεν ἀόριστος καὶ ἀσαφὴς ἀλλὰ πάντοτε μεγάλη καὶ ὑψηλὴ ἡ ἰδέα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Αὐτὴ τοῦ ἐνέπνεε εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ὑπεροχῆς ἀπέναντι τοῦ κατακτητοῦ.

Δι' αὐτὸν ὁ Ὅμηρος, ὁ Δημοσθένης, ὁ Θεμιστοκλῆς, τῶν ὁποίων ἐγνώριζε τὰ ὀνόματα καὶ ἀμυδροῶς τὴν δρᾶσιν, ἀπὸ τὰς διηγῆσεις τῶν γραμματισμένων, ἦσαν οἱ ἡμίθεοι τῆς τιμημένης χώρας τῆς ὁποίας αὐτὸς ἦτο ὁ φυσικὸς κληρονόμος.

Δὲν ἦτο βέβαια εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῇ τὴν ἀρμονίαν τῶν καλλιτεχνικῶν γραμμῶν τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ὁποίου ἠγνόει τὴν ἱστορίαν, δι' αὐτὸν ὁμως ὁ Παρθενὼν ἐξεωροσώπει τὴν εὐκλειαν παλαιῶν χρόνων τοὺς ὁποίους εἶχε προσορισμὸν μίαν φορὰν νὰ ἀναστήσῃ.

Δι' αὐτὸ ὅταν οἱ πολιορκούμενοι Τοῦρκοι ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως ἐπλησίαζαν νὰ τελειώσουν τὰς σφαῖρας των καὶ ἤρχιζαν ν' ἀποσποῦν τὸν μὲν βδον ὁ ὁποῖος συνέδεε τοὺς λίθους τοῦ Παρθενῶνος, τότε ἀπὸ τοὺς πολιορκητὰς τοὺς ἐστάλη μὲν βδος διὰ νὰ περισωθοῦν τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα. Ὁ μὲν βδος αὐτὸς ἐγνώριζον ὅτι θὰ ἐκτοξευθῇ πύρινος ἐναντίον των, ἀλλ' ἐπρωτίμην νὰ τὸν φιλοξενήσουν εἰς τὰ θνητὰ των στήθη παρὰ ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὰ ἀθάνατα τῆς Ἑλληνικῆς δόξης μνημεῖα. Νὰ πέσουν αὐτοὶ παρὰ ἐκεῖνα.

Ὁ Κολοκοτρώνης ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του περικεφαλαίαν, συμβολίζουσαν τὴν ἰδέαν τῆς ἀρχαίας δόξης.

Ἡ «Φιλόμουσος Ἑταιρεία» ἡ προηγηθεῖσα τῆς «Φιλικῆς» ἀπεφάσιζε τὴν ἰδρυσιν κατ' ἀρχὰς δύο ἀρχαιολογικῶν σχολῶν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὸ Πήλιον διὰ νὰ καταστοῦν φιντώρια διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ φρονήματος τῶν μελλόντων ν' ἀγωνισθοῦν τὸν μέγαν ἀγῶνα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ — τὸ σύμβολον τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν — αὐτὴ ἐκόσμει τὴν σφραγίδα τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ πρώτη σπονδὴ εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα ὑπῆρξε τὸ αἷμα τῶν ἐνθουσιωδῶν ἐκείνων μουσοτραφῶν νέων οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὸν ἱερὸν λόχον.

Τρανὴ ἀπόδειξις τῆς πίστεως τὴν ὁποίαν οἱ ἀπλοῖκοι ἐκεῖνοι ἀνθρωποι εἶχον εἰς τὴν δύναμιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὑπῆρξεν ἡ θερμὴ μέριμνα ἡ ὁποία εὐθὺς ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐδηλώθη διὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων καὶ Πανεπιστημίου.

Τέσσαρα ἤδη ἔτη πρὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ τῷ ἐκκληροδότῃ προκαταβολικῶς ὁ σοφὸς Ἀθηναῖος Δημήτριος Γαλανὸς ὁ μελετητὴς τῆς Ἰνδικῆς ποιήσεως καὶ τῆς Ἰνδικῆς φιλοσοφίας, τὴν βιβλιοθήκην του καὶ τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του.

Καὶ ἡ πρώτη ἐκκλησις εἰσφορῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Πανεπιστημίου ἔφερε τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Κουντουριώτου καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη.

Τοῦ γέρου τοῦ Μωρηᾶ καὶ τοῦ μεγάλου Ὑδραίου, ὅστις ἔρριψε τοὺς θησαυροὺς του εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ τὴν ἐξευμενήσῃ καὶ ἐπαναφέρῃ αὐτὴ καὶ πάλιν τὴν νίκην καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν γῆν τὴν ὁποίαν μὲ στοργὴν περιλούει. Μὲ τὴν ὥραιαν αὐτὴν θυσίαν ἦτο βέβαιος ὅτι καὶ ἂν ποτε εἰς τὸ μέλλον ἡ πατρίς ἤθελε ζητήσῃ νέον θαλασσομάχον ἵνα τὴν δοξάσῃ θὰ τὸν εὗρισκεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἰδίου αὐτοῦ οἴκου.

Πλὴν τοῦ Πανεπιστημίου οὐχ ἦτον καὶ τῆς Ἀκαδημίας ἡ ἵδρυσις ὑπῆρξεν ἐν τῶν πρώτων μελημάτων τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐλευθερίας.

Ἦδη τῷ 1859 ὁ αἰμίμηστος Θρασύβουλος Ζαΐμης κατέθετε τὸν θεμέλιον λίθον αὐτῆς καὶ διὰ θερμοῦ λόγου ἐξῆρε τὴν μεγάλην σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ πνευματικὴ αὐτῆς ἀνύψωσις.

Αὐτὴ λοιπὸν ὑπῆρξεν ἡ θεία Δύναμις ἡ ὁποία ὥπλισε τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας πάντων τῶν αἰώνων. Τὰ γράμματα, ἡ φιλοσοφία, ἡ ποίησις, ἡ τέχνη ὁ ἑλληνικὸς μὲ μίαν λέξιν πολιτισμός, ὁ ὁποῖος ἐγέννησε ὥραιον ὅσον οὐδαμοῦ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας.

Αὐτὴ ἡ συντρίψασα τὴν πρώτην εἰσβολὴν τῶν βαρβάρων εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα.

Ἡ συντρίψασα αὐτοὺς βραδύτερον ἐντὸς αὐτῆς τῆς χώρας των διὰ τῶν στρατειῶν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅστις δὲν ἔδωσεν εἰς τὴν κατακτηθεῖ-

σαν Ἀσίαν ἐρείπια καὶ δουλείαν ἀλλ' ἠλευθέρωσε δούλους καὶ ἔστησεν εἰς αὐτὴν ἐστίας φωτὸς καὶ πολιτισμοῦ.

Εἶναι ἡ ἰδία δύναμις μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Ἡράκλειος, οἱ Ἰσραῦροι, ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς καὶ τόσοι ἄλλοι μεγάλοι στρατηγᾶται κατέστησαν ἐπὶ αἰῶνας τὸ Βυζάντιον προμαχῶνα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἔσωσαν πολλάκις τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν ἐκβαρβάρωσιν καὶ τὴν δουλείαν.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπλῇ σύμπτωσης ἡ ἴδρυσις τῆς Ἀκαδημίας τὴν 25 Μαρτίου ὁ ἀγὼν τῶν γραμμάτων εἶναι καὶ ἀγὼν τῆς ἐλευθερίας.

«Ταῖς μὲν πόλεσι τὰ τεῖχη, ταῖς δὲ ψυχαῖς ὁ ἐκ παιδείας νοῦς κόσμον καὶ ἀσφάλειαν παρέχει», ἔλεγεν ὁ Σωκράτης.

Ἡ Ἀκαδημία ἐφορᾶσεν τὴν ἐπέτειόν της τὴν ἡμέραν τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας δὲν προτίθεται νὰ λαμπρύνῃ αὐτὴν διὰ λόγων ὥς εἰδισταὶ πανηγυρικῶν, ἀλλὰ δι' ἀνακοινώσεων ἀνεκδότων σχετικῶν πρὸς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἡμέραν, ἀπονέμουσα κατ' αὐτὴν τὸ ἀριστεῖον τῶν ἐπιστημῶν, γραμμάτων καὶ τεχνῶν καὶ τὰ βραβεῖα αὐτοθυσίας καὶ ἀρετῆς προωρισμένα νὰ τονώσουν τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν εἰς συνεχείαν τῶν εὐγενῶν αὐτῆς ἀγώνων.

Ἡ Ἀκαδημία εἶναι εὐτυχὴς διότι ἠδυνήθη σήμερον κατὰ τὴν πρώτην ὑπ' αὐτῆς ἀπονομὴν τοῦ ἀριστείου καὶ τῶν βραβείων ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας ν' ἀπονείμῃ ταῦτα εἰς πρόσωπα καὶ σωματεῖα τὰ ὅποια, ὅπως ἡ εὐγλωττος ἐκθεσις τοῦ κ. γεν. γραμματέως κατέδειξεν, ὑπῆρξαν ἀληθῶς ἄξια τούτων.

Ἡ Ἀκαδημία, φίλοι ἀριστεῖς τῆς τέχνης, σᾶς συγχαίρει θερμότατα καὶ ἐκφράζει τὴν εὐχὴν πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἐξωραϊζοντας δι' αὐτῆς τὴν ζωὴν μας καὶ τοὺς συναδέλφους ὑμῶν, ὅπως διὰ τῶν εὐγενῶν προσπαθειῶν σας ἐπιτύχετε τὴν παλινόστησιν τῆς λατρευτῆς αὐτῆς θεᾶς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς κοιτίδα.

Ὑμῶν δὲ τῶν ἀφανῶν ἡρώων τῶν κοινωνικῶν ἀγώνων, οἵτινες μετ' αὐταπαρνήσεώς ἀνακουφίζετε τοὺς δυστυχεῖς καὶ γλυκαίνετε τῆς ζωῆς των τὰς πικρίας, σφίγγει τὴν χεῖρα συγκεκινημένη καὶ εὐχεται ὅπως τὸ προσεχὲς ἔτος ἡ Ἀκαδημία εὖρη τὰ βραβεῖα αὐτῆς αὐτοθυσίας καὶ ἀρετῆς ὀλίγα καὶ ἀνεπαρκῆ.

Ἐν τέλει θεωρῶ καθήκον μου νὰ εὐχαριστήσω ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδη-

μίας τοὺς κυρίους ὑπουργοὺς καὶ τοὺς φιλομούσους κυρίας καὶ κυρίους, οἵτινες εὐηρεστήθησαν νὰ τιμήσωσι τὴν σημερινὴν τῆς Ἀκαδημίας ἑορτήν, ἐγκαρδιούμενοι αὐτήν, εἰς ἓν μέγα ἐθνικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον μὲ ἀσθενεῖς ἀκόμη δυνάμεις ἀλλὰ μὲ θερμὸν ζῆλον καὶ ἀγάπην — ἀφόβως δύναμαι νὰ τὸ διακηρύξω — ἀνέλαβε νὰ ἐπιτελέσῃ.

Κατόπιν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κάμνει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν:

ΙΣΤΟΡΙΑ.—Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἑλληνικῶν Ἀκαδημιῶν, Ἀνακοίνωσις Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

Διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1453) τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατέπεσεν ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν βαρβάρων κατὰκτητῶν. Τὸ δουλωθὲν Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐστερήθη οὐ μόνον τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τῆς παιδείας. «Ποῦ τὰ παιδευτήρια τῆς σοφίας»! ἀνέκραζεν ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν μεγάλην ἐκείνην ἀποδυρόμενος συμφοράν. Αἱ Βιβλιοθήκαι τῆς Κων/πόλεως ἀριθμοῦσαι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀλώσεως περὶ τὰς 120.000 χειρογράφων κωδίκων, κατεκρήσαν, ἐλαχίστων μόνον ἀπολειφθέντων λειψάνων τοῦ ἀτιμῆτου ἐκείνου πνευματικοῦ θησαυροῦ, οἱ λόγοι ἀνδρὲς ἀπεδήμησαν εἰς τὴν Δύσιν, φωτίσαντες μὲν τοὺς ἄλλους λαοὺς καταλιπόντες ὅμως ἐν τῷ σκότει τὸν δυστυχῆσαντα Ἑλληνικὸν λαόν. Εἰς τῶν λογίων Ἑλλήνων φυγάδων, ὁ Νικαίας Μητροπολίτης Βησσαρίων, θρηνῶν τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν συγχρόνων αὐτῷ Ἑλλήνων, ἔλεγεν: «εἶναι παράδοξον νὰ βλέπωμεν τοὺς Δυτικούς νὰ ὠφελῶνται ἐκ τῶν ἡμετέρων φώτων, ἡμεῖς δὲ οἱ δημιουργοὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν νὰ ζῶμεν ἐν τῇ βαρβαρότητι». Διότι καθ' ὃν χρόνον ἡ Δύσις ἐπληροῦτο Ἑλληνικῶν Σχολῶν, ἀφ' ὧν ἀνεδίδοντο αἱ ἀνλαμπαὶ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ ὑπὸ πυκνοῦ τῆς Τουρκικῆς βαρβαρότητος σκότους ἐκαλύπτετο. Ποῦ καὶ που προέκυπτον εἰς μέσον λόγοι τινες ἄνδρες, ἀλλ' οὗτοι ἦσαν, κατὰ τὴν ἑκφρασιν τοῦ Κωνσταντίνου Κούμα, «ἀμυδρὰ καὶ διψαλέα λυχνάρια, ἀραιότατα κείμενα μεταξὺ παχυτάτου σκότους». Ἐνα δὲ περίπου αἰῶνα μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔγραφεν ὁ ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΖΥΓΟΜΑΛΑΣ πρὸς τὸν ΜΑΡΤΙΝΟΝ ΚΡΟΥΣΙΟΝ ὅτι ἐδὲλεπε μετοικήσαντα πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν Ἑλλή-

νικῶν τόπων καὶ οἰκήσαντα ἐν τοῖς Δυτικοῖς, τὴν τε σοφίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας τὰς ἀρίστας, τὴν εὐγένειαν, τὸν πλοῦτον, τὴν παιδείusin καὶ τὸν λοιπὸν τῶν χαρίτων χορόν, «ἐλληνικῶν δὲ χαρίτων τὸ κλέος βαρὺς ὤλεσεν αἰῶν».

Ἀλλ' εἶχον πεποιθήσιν οἱ Ἕλληνες ὅτι ἄνευ τῆς θρησκείας καὶ τῆς παιδείας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σωθῶσιν. Ὁ πολυπαθὴς Κερκυραῖος διδάσκαλος ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΕΠΑΡΧΟΣ, γράφων πρὸς τὸν Πατριάρχην Κ/πόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ Β' (1546-1555) καὶ ἐπαινῶν τὰς ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων προσπάθειάς του ἔλεγε· «τὸ βέλτιστον ἡμῖν, ἡ πατρίς, ἀπώλετο, ὁμοῦ τε ταύτῃ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔρρει πάντα. Παραλειφθεῖτω καὶ ἡ παιδεία. Εἰ δὲ συμβῇ καὶ ταύτην ἐπιτριβῆναι, τί δεῖ πλέον Ἕλληνας ζῆν»; Οἱ Ἕλληνες βαθύτατα συνησθάνοντο ὅτι ἂν κατῴρθουν νὰ διατηρήσωσι μετὰ τῆς θρησκείας τὴν παιδείαν ἔμελλον νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ φίλοι τῶν Ἑλλήνων ἐπίστευσον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς παρὰ τὰς τρομερὰς ἐκείνας συμφορὰς αὐτῆς ἐκ τῆς τουρκικῆς δουλείας. Πρὸς Ἕλληνας λογίους γράφων τῷ 1556 ἀπὸ τῆς Λειψίας ὁ φιλόλογος καὶ φιλέλληνας γερμανὸς ΙΩΑΚΕΙΜ ΚΑΜΕΡΑΡΙΟΣ (1577) ἐνεθυμήθη τὸν περὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀρχαῖον χρῆσμον· «Ἀσκὸς βαπτίζει, δῦναι γέμιν οὐ θέμις» καὶ προσέθετεν· «ἐγὼ γὰρ ἐκδέχομαι τοῦτο ὡς περὶ ἅπαντας τοῦ ἔθνους προνεχθέν».

Οἱ Τούρκοι, ἀναγνωρίσαντες τὴν ἐλευθέραν τῆς Ἐκκλησίας ὑπαρξιν, ἠνέχθησαν καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆς προστασίαν τῶν γραμμάτων, θεωρήσαντες τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν τῶν νέων ὡς ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν. Οὕτω δὲ ἡ παιδεία συνεδέθη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις σπουδαιότατον αὐτῆς μέλημα κατέστησεν αὐτήν. Οἱ νάρθηκες τῶν ναῶν καὶ οἱ οἴκοι τῶν λογιωτέρων κληρικῶν μετεδλήθησαν εἰς σχολὰς. Ἐνεκα δὲ τοῦ σεβασμοῦ αὐτῶν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον οἱ Τούρκοι ἐπέτρεψαν ἀκωλύτως τὴν ὑπαρξιν Σχολῶν ἐν τοῖς Μοναστηρίοις, ὧν τὰ πλεῖστ' ἀπέβησαν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἰακώβου Ρίζου Νερολοῦ, «ἄσυλον ἀπαραβίαστον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων». Ὅτε δὲ βραδύτερον οἱ Ἕλληνες, αἰέποτε πρὸς τὴν παιδείαν ὀργῶντες, διὰ τῆς προστασίας τῶν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἰσχυόντων ὁμογενῶν, κατῴρθουν νὰ ιδρύωσι καὶ δημοσίας Σχολὰς, ἵνα λαμβάνωσι παρὰ τῶν Τούρκων ἄδειαν, ἐξαρχτήριζον αὐτὰς ὡς «σωφρονιστήρια τῶν νέων», ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας διατελοῦντα.

Τρεῖς τύποι Σχολῶν ἐμορφώθησαν κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους. α') Τὰ Κοινὰ λεγόμενα Σχολεῖα, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ Δημοτικά τῶν νεωτέρων χρόνων. β') Τὰ Ἑλληνικά Σχολεῖα, ἅτινα καὶ Μουσεῖα ἐλέγοντο ἢ Ἑλληνομουσεῖα καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18 αἰῶνος Γυμνάσια, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀντεστοίχουν, καὶ γ') αἱ Ἀκαδημαῖαι, αἵτινες ἐθεωροῦντο ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, εὐρύτερον ἔχοντα τοῦ τῶν Γυμνασίων πρόγραμμα. Τρεῖς δὲ Ἀκαδημαῖαι ἀνεδείχθησαν

ὕπὲρ τὰς ἄλλας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἀθωνιάς καὶ ἡ Πατμιάς Ἀκαδημία.

Ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἀλώσεως ἀνεδείχθη περιφανεστέρα τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐστία, τυχούσα τῆς προστασίας φιλομούσων Πατριαρχῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς, ὁ βίος αὐτῆς δὲν ὑπῆρξε συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος. Μετὰ τὸν Γεννάδιον Σχολάριον τὴν Ἀκαδημίαν ἐπροστάτευσεν ὁ Πατριάρχης Διονύσιος Β', ὅστις, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἶχε προσκαλέσει εἰς Κων/πολιν ὡς διδάσκαλον, τῇ ὑποδείξει τοῦ Μητροπολίτου Ναυπλίας Μιχαὴλ Σοφianoῦ, τὸν ἐκ Ζακύνθου Ἑρμόδωρον Λήσταρχον. Ὁ μετὰ τὸν Διονύσιον Πατριάρχης Ἰωάσαφ ὁ Μεγαλοπρεπῆς (1555-1565) προσεκάλεσεν ἐκ Ναυπλίου τὸν Ἰωάννην Ζυγομαλάν, ἄνδρα λόγιον, «ἵνα μεταδῶ γράμματα» οὐδεὶς γὰρ ἦν τότε διδάσκων γράμματα». Ὁ Ἰωάσαφ ἐζήτησε καὶ ἐκ Ρωσσίας βοήθειαν ὑπὲρ τῆς Ἀκαδημίας. Ἐν τέλει δὲ τοῦ αἵωνος ἐκείνου, ἐπὶ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β' (1572-1579, 1580-1584, 1585-1595), προσεδόθη νέα ὠθησις πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, τῆς ὁποίας κέντρον ὑπῆρξεν ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία. Κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα τὴν Ἀκαδημίαν ὑπεστήριξεν ὁ Μέγας Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἰτα Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Λούκαρις (1638) προσκαλέσας ἐξ Ἀθηνῶν τὸν διαπρεπέστατον Διδάσκαλον Θεόφιλον Κορυδαλλέα, ὅστις ἐγένετο πρῶτος εἰσηγητὴς τῆς διδασκαλίας τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους, καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ διδάξας καὶ μεγάλως τὸ δουλεῦον ὠφελήσας Ἕθνος. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ δύνανται τις νὰ εἴπῃ ὅτι χρονολογεῖται νέα περίοδος τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Τὸ ἐν αὐτῇ ἔργον τοῦ λαμπρῶς καὶ εὐδοκιμώτατα ἐξηκολούθησεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἰωάννης Καρυοφύλλης, πάντες δὲ σχεδὸν οἱ διαπρεπεῖς λόγιοι Ἕλληνες τῶν χρόνων ἐκείνων ὑπῆρξαν τρόφιμοι τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος οὐ μόνον ἐμαθήτευσεν καὶ ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ ἀλλὰ καὶ ἐδαπάνησεν ἐκ τῶν ἰδίων πρὸς ἔκδοσιν τῶν σπανιζόντων τότε βιβλίων. Καὶ ὁ ἴδιος δὲ πολλὰ διδακτικὰ ἐγχειρίδια συνέγραψεν.

Αἱ δεῖναι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους περιστάσεις συνεπήγαγον τὴν διάλυσιν τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ τῇ 1691 ἀνασυνέστησεν αὐτὴν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικος Ἀκαρνάν (1702), ἐδίδαξε δέ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὁ Σεβαστὸς Κυμηνίτης καὶ ὁ Γεράσιμος Ἀκαρνάν. Κατὰ τὸ 17^{ον} αἰῶνα γενναίους προστάτας εὗρεν ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία τοὺς Πατριάρχας Γαβριὴλ Γ' (1703-1707) καὶ Σεραφεῖμ (1757-1760), ἐφ' ὧν ἐδίδαξαν, ἐκτὸς ἄλλων, ὁ Δωρόθεος Λέσβιος, ὁ Νικόλαος Κριτίας, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ ὁ Σέργιος Μακράτος. Κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα μέγας προστάτης τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς παιδείας καθόλου ὑπῆρξεν ὁ Πατριάρχης Σαμουὴλ Χαντζερῆς (1763-1768), 1773-1774) ὅστις, γεννηθεὶς καὶ

σπουδάσας ἐν Κωνσταντινουπόλει, διεκρίθη διὰ τῆς ἐκτάκτου αὐτοῦ δραστηριότητος, τῆς πολυμαθείας καὶ εὐγλωττίας. Ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων αὐτοῦ, ὡς Πατριάρχου καὶ Ἐθνάρχου, ἀσχολιῶν, πρῶτιστον ἐθεώρει καθήκον τὴν προστασίαν τῆς παιδείας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων «διδασκάλοις ἀδιαλείπτως ὁμιλῶν καὶ ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ ἀτρύτως φιλοπονῶν» ὡς λέγει σύγχρονος αὐτῷ χρονογράφος. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ καὶ τῇ προστασίᾳ αὐτοῦ ἤρξαντο παρ' ἡμῖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ μεταφράσεις δοκίμων ξένων συγγραφέων εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, θεωρεῖται δὲ ὁ Σαμουὴλ ὡς εἰς τῶν πρῶτων ἀναπτυσσάντων καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἣς ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις ὑπῆρξε τὸ πρότυπον πάντων ὅσοι συνέγραψαν μετ' αὐτὸν ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ μέχρι τοῦ Κοραΐ.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία καὶ πάλιν εἶχε διακόψει τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ἀνασυνεστήθη δὲ τῷ 1804 ἀδείᾳ τοῦ Σουλτάνου Σελήμ ἐν τῷ Προαστείῳ Κωνσταντινουπόλεως Ἐηροκρήνη, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Δημητρίου Μουρούζη, ὅστις δι' ἐγγράφου διαταγῆς τοῦ Σουλτάνου εἶχεν ἀναγνωρισθῇ γενικὸς Διευθυντὴς καὶ ἐπόπτης τῶν Σχολείων καὶ Νοσοκομείων. Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἐδίδαξαν τότε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἱ ἐπιφανέστεροι Διδάσκαλοι Δωρόθεος Πρώτος καὶ Στέφανος Δούγκας, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκόσμουσαν τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον ἐλλογιμώτατοι Ἱεράρχαι, ὡς ὁ Κύριλλος Γ' (1813-1819) ὁ μετὰ τὸν Χαντζερῆν μᾶλλον πεπαιδευμένος Πατριάρχης καὶ συγγραφεὺς δοκιμώτατος. Οἱ ἐν Βιέννῃ διατρίβοντες τῷ 1803 Θεσσαλοὶ λόγιοι καὶ σπουδασταὶ εἶχον ἀποφασίσει νὰ ἱδρῦσωσιν ἐπὶ τοῦ Πηλίου ὄρους Ἀκαδημίαν τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας, τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀπόφασις αὕτη, ἤρξατο δὲ τῷ 1807 τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἡ ἐν Κερκύρᾳ Ἰόνιος Ἀκαδημία τοῦ Guilford.

Ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία Κωνσταντινουπόλεως τελευταῖον μέγαν προστάτην, πρὸ τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, εὔρε τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον Ε' (1797-1798, 1806-1808, 1818-1821) οὗτινος αἱ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας μέριμναι ὑπῆρξαν ἐξ ἴσου σπουδαῖαι πρὸς τὰς ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἀνεστάλη ἡ λειτουργία τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, προσέλαβε δ' ἐφεξῆς τὸν τύπον Γυμνασίου καὶ Διδασκαλείου, ἐπὶ δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' (1878-1884, 1901-1912) ἀνυποδομήθη ἐν Φαναρίῳ παρὰ τὸ Πατριαρχεῖον ἡ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, ἣτις ἀντικατέστησε τὴν παλαιὰν καὶ ἔνδοξον Πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν.

Δευτέρα Ἀκαδημία ὑπῆρξεν ἡ Ἀθωνιάς, μεθ' ἣς συνεδέθη τὸ μέγα ὄνομα τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως (1806). Διδάξας ὁ Εὐγένιος ἐν Ἰωαννίνοις περὶ τὸ 1742 ἤρχισε νὰ ἐκτείνῃ ἐκεῖθεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς λέγει ὁ Κούμας, τὸ ὄνομά του. Ἐδί-

δαξε πρώτος τὰ νέα φιλοσοφικά συστήματα μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἐκτάκτου πολυμαθείας. Ἐξ Ἰωαννίνων μετέβη εἰς Κοζάνην καὶ μετὰ μικρὸν ἐπανελθὼν πάλιν εἰς Ἰωάννινα μετέβη εἰς τὴν Ἀθωνιάδα Ἀκαδημίαν. Ἡ πρώτη ἀρχὴ αὐτῆς ὀφείλεται εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς ἐν Ἀθῶ Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου Νεόφυτον, ὅστις, ἰδρύσας παρὰ τὴν Μονὴν τὴν Σχολήν, προσεκάλεσεν ὡς διδάσκαλον τὸν Νεόφυτον Κουσοκαλυδίτην, μαθητὴν χρηματίσαντα τῆς Πατριάρχου Ἀκαδημίας καὶ τῆς Σχολῆς τῶν Ἰωαννίνων, καθ' ὃν χρόνον ἐδίδασκεν ἐν αὐτῇ ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1749 ἤρξατο τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Σχολῇ ὁ Νεόφυτος Κουσοκαλυδίτης, ὀλίγους ἔχων μαθητάς. Ἡ πρώτη ἐκείνη Σχολὴ τοῦ Βατοπαιδίου, τῇ προστασίᾳ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Ε' (1748-1757) ἀνοικοδομηθεῖσα καὶ μεταρρυθμισθεῖσα, προήχθη εἰς Ἀκαδημίαν. Κυρίως δὲ ἡ προαγωγή αὐτῆς καὶ ἡ δόξα ὀφείλεται εἰς τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν, ὅστις, προσκληθεὶς τῷ 1753 ὡς Διευθυντὴς καὶ Καθηγητῆς, πρὸς τῷ Νεοφύτῳ Κουσοκαλυδίτῃ προσέλαβε καὶ ἕτερον βοηθὸν τὸν ἐξ Ἰωαννίνων μαθητὴν αὐτοῦ Παναγιώτην Παλαμᾶν. Ἐν βραχὺ χρονικῷ διαστήματι ἡ Ἀθωνιάς Ἀκαδημία ἠρίθμει περὶ τοὺς 200 μαθητάς, ἀπανταχόθεν συρρεύσαντας πρὸς τὸν ἐπιφανέστερον τῶν τότε Ἑλλήνων Διδασκάλων Εὐγένιον Βούλγαριν. Ἐδίδασκε δὲ οὗτος τὴν Θεολογίαν, τὴν Ρητορικὴν, τὴν Λογικὴν, τὴν Μεταφυσικὴν καὶ Φιλοσοφίαν κατὰ τὰ νεώτερα συστήματα, εἶχε δὲ ἐπιγράψει ἐπὶ τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος, τὰ ἑξῆς:

Γεωμετρήσων εἰσίτω, οὐ κωλύω,
τῷ μὴ θέλοντι συζυγῶσω τὰς θύρας.

Ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις εἰργάσθη πρὸς ἀνάδειξιν τῆς Σχολῆς μετὰ καταπληκτικῆς δραστηριότητος καὶ ἱκανότητος, πρώτος αὐτὸς παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων, διὰ τῆς εὐφυίας, τῆς σπανίας πολυμαθείας καὶ ἐπιδεξιότητος πρὸς πάντας τοὺς κλάδους τῆς παιδείας καὶ τῆς σοφίας, στηρίξας τὴν ἐκπαίδευσιν.

Δυστυχῶς ὅμως σφοδρὰ ἀντίδρασις ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν, ἐξεγερθεῖσα κατὰ τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀπομακρυνθῇ ἐξ Ἀγίου Ὄρους μετὰ πενταετίαν. Ἀλλὰ ἡ Ἀθωνιάς Ἀκαδημία ἀπέβη φυτῶριον τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν πλείστοι ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐγένοντο διδάσκαλοι καὶ ἰδρυταὶ Σχολείων. Εἰς τῶν μαθητῶν τῆς Ἀκαδημίας ὁ Ἅγιος μοναχὸς Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς, εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ ἀναστολὴ τοῦ ἐξισλαμισμοῦ τῆς Ἠπείρου, περιοδεύσας τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἠπειρον, Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν, κατὰ τὰ ἔτη 1760-1779, διὰ τῶν θαυμασίων αὐτοῦ προτροπῶν πρὸς τὸν λαόν, κατῴρθησε νὰ ἰδρύσῃ 30 μὲν ἀνώτερα 200 δὲ Κοινὰ ἤτοι Δημοτικὰ Σχολεῖα.

Τρίτη Ἀκαδημία διαρκέστερον τῆς Ἀθωνιάδος ἐργασθεῖσα ὑπῆρξεν ἡ Πατμιάς Ἀκαδημία τῆς μικρᾶς νήσου Πάτμου, ἣτις διὰ τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τῇ παλαιᾷ προσέλαβε νέαν δόξαν καὶ ἐφωταγώγισεν ὅχι μόνον τὴν ἑλληνικὴν Δωδεκάνησον ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἰδρυτὴς τῆς Ἀκαδημίας Πάτμου ὑπῆρξεν ὁ τρόφιμος τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας Πάτμιος μοναχὸς Μακάριος Καλογεράς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ ἐξ Ἰθάκης Ἀγαπίου Βουλυσμά, ὅστις βραδύτερον ἐδίδαξεν ἐν Ἀθήναις (1739) καὶ τοῦ Ἰακώβου Γιακουμῆ, παρ' οἷς ἐσπούδασε τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Τελείως καταρτισθεὶς ὁ Μακάριος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἔδρυσεν παρὰ τὴν περίπυστον καὶ ἐνδοξον μονὴν τῆς Πάτμου τῷ 1713 τὴν περίφημον καταστάσαν Ἀκαδημίαν. Κατ' ἀρχὰς εἰς αὐτὴν ἐφοίτων ὀλίγοι παῖδες ἐκ τῆς Πάτμου, ἀλλὰ δὲν ἐδράδυνεν ἡ μικρὰ νῆσος νὰ προσλάβῃ ζωηροτάτην κίνησιν ἐκ τῆς συρροῆς ἑκατοντάδων φοιτητῶν ἐξ ἀπασῶν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐφοίτησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ Ρώσσοι φοιτηταί, ὁ Γρηγορόδης Μπάρσκη, πολλὰς παρασχὼν περὶ τῆς Ἀκαδημίας πληροφορίας.

Ὁ Μακάριος ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ὁ μόνος τῆς Ἀκαδημίας καὶ Διευθυντὴς καὶ Διδάσκαλος. Ἐδίδασκε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ρητορικὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Τῷ 1720 ἐξῆλθον οἱ πρῶτοι ἀπόφοιτοι τῆς Ἀκαδημίας, τούτων δὲ ὁ Ἰάκωβος, Πάτμιος τὴν πατρίδα, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς εἰργάσθη ὡς βοηθὸς τοῦ Μακαρίου, μετέδωκε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς Συρίαν καὶ Παλαιστίνην, ιδρύσας ἐν Χαλεπίῳ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις Σχολάς. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἰακώβου, ὁ Μακάριος προσέλαβεν ὡς βοηθὸν τὸν Γεράσιμον Βυζάντιον. Τῷ 1729 ἔνεκα τῆς συρροῆς μαθητῶν ἠναγκάσθη νὰ προσθέσῃ νέα οἰκοδομήματα εἰς τὴν Σχολήν, εἶχε δὲ ἀπανταχόθεν τόσας δωρεὰς φιλομούσων, ὥστε τῷ 1745 κατέθηκεν ἐπὶ τόκῳ τὸ μέγα διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποσὸν 3.500 γροσίων πρὸς συντήρησιν τῶν διδασκάλων τῆς Ἀκαδημίας. Ταύτην δὲ ὑπεστήριξεν οἰκονομικῶς καὶ ἡ Μονὴ τῆς Πάτμου.

Ἐπὶ εἴκοσι καὶ πέντε (25) ἔτη εἰργάσθη ὁ Μακάριος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἀπολαύων τοῦ παγκοίνου σεβασμοῦ οὐχὶ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων. Δὲν ἀνέδειξε δὲ μόνον μακρὰν σειρὰν μαθητῶν, δι' ὧν μετέδωκε πανταχοῦ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ συγγραφεὺς ὑπῆρξε δοκιμώτατος, καταλιπὼν διάφορα θεολογικά, φιλολογικά καὶ φιλοσοφικά συγγράμματα. Ἀπέθανε δὲ τῇ 17^ῃ Μαρτίου 1737.

Ἡ Πατμιάς Ἀκαδημία, κλονισθεῖσα πρὸς στιγμὴν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ ιδρυτοῦ αὐτῆς καὶ μοναδικοῦ Διδασκάλου, ἐστηρίχθη διὰ τοῦ ἀξίου μαθητοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Γερασίμου, ὅστις ὅμως προώρως ἐτελεύτησε τὸν βίον (1740). Ἐπὶ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Βασιλείου Κουταλιανοῦ (1773) φθοροποιοὺς ἐπιδημία καταλαβοῦσα

τὴν νῆσον διεσκόρπισε τοὺς μαθητὰς καὶ ἀνέστειλε τὴν τακτικὴν τῆς Ἀκαδημίας λειτουργίαν. Ἄλλ' ὁ διαπρεπὴς Πατριάρχης Κων/πόλεως Σαμουὴλ Χαντζερῆς ἐκτὸς τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ἀναδιωργάνωσε καὶ τὴν Πατριάδα Ἀκαδημίαν καὶ συνεκράτησε πάλιν αὐτήν. Ἰδιαζόντως δὲ ἐμερίμνησε περὶ αὐτῆς ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε' ὅστις ὑπῆρξε τρόφιμος τῆς Πατριάδος Ἀκαδημίας, ἐπὶ τοῦ ἐπιφανεστάτου αὐτῆς Διδασκάλου Δανιὴλ Κεραμέως (1801). Ὁ Κεραμεὺς ὑπῆρξεν ἐφάμιλλος τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ πρώτου Διδασκάλου τῆς Ἀκαδημίας Μακαρίου, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἡ τελευταία τῆς Ἀκαδημίας ἀκμὴ. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος τῷ 1797 ἐξέδωκε σπουδαιοτάτας διατάξεις περὶ τῆς Ἀκαδημίας δι' ὧν ἐρρύθμισε τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς βίον. Ἄλλ' ἀνέδωκε τότε τὰς τελευταίας αὐτῆς ἀναλαμπὰς ἢ λαμπρὰ ἐκείνη τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐστία.

Προσῆγγισεν ἤδη τὸ 1821, ἐν δὲ ταῖς αἰθούσαις τῆς Πατριάδος Ἀκαδημίας δὲν ἐδιδάσκοντο πλέον ὁ Πλάτων καὶ ἡ γραμματικὴ τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ. Οἱ Ἕλληνες νεανίαι ἤκουον τοὺς ἐνθουσιώδεις λόγους τῶν διδασκάλων κατὰ τῶν Τούρκων τυράννων. Ἐξερράγη ἡ μεγάλη Ἐπανάστασις, μεθ' ἣν ἱδρύθη τὸ μικρὸν Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, προσέτρεχον δὲ ἀπανταχόθεν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ Ἕλληνες φοιτηταὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ Ἑλληνικαὶ Ἀκαδημίαι τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων ὑπῆρξαν ἀνώτερα Ἐκπαιδευτήρια τῆς Ἐκκλησίας, παρασχόντα ἀνεκτιμήτους εἰς τὸ δουλεῦον Ἔθνος ὑπηρεσίας. Διὰ τῶν Ἀκαδημιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτηρίων διεκρατήθη ἀνημμένη ἢ λαμπὰς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐν μέσῳ τῆς Τουρκικῆς λαίλαπος. Ἄνευ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἄνευ τῆς προστατευσάσης αὐτὴν Ἐκκλησίας οὐδὲ ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας θὰ καθίστατο δυνατή. Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς ἱδρυτὰς, προστάτας καὶ διδασκάλους τῶν Ἑλληνικῶν Ἀκαδημιῶν.

Μετὰ τοῦτο γίνεται ὑπὸ τοῦ κ. Καμπούρογλου ἡ ἐπομένῃ ἀνακοίνωσις:

ΙΣΤΟΡΙΑ.—Ἡ ἀφιλοκέρδεια τοῦ Νικηταροῦ, ὑπὸ κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου.

Ἐν ἀπὸ τὰ ὄνειρά μου ἦτο — καὶ συνήθως τὰ ὄνειρα τῆς ἡμέρας δὲν ἐπαληθεύουν — νὰ γράψω διὰ τοὺς ἐλληνοτουρκικοὺς πολέμους τοῦ Ἀγῶνος, ἐν συγκρίσει καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς ἐλληνοπερσικοὺς τῆς ἀρχαιότητος, μετὰ προσφυγῆς ἐνίοτε, πρὸς πλήρη παραλληλισμόν, καὶ εἰς τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ἐν τούτοις, ὅτι τὴν σκέψιν ταύτην ὀφείλω εἰς τὸν Νικη-

ταρᾶν, ὅστις βλέπων τοὺς Τούρκους φεύγοντας πανικοβλήτους εἰς τὴν μάχην τῶν Δολιανῶν, ἐφώναζεν εἰς αὐτούς: «Σταθῆτε Πέρσαι νὰ πολεμήσωμε!» — Περσιάνους μάλιστα τοὺς ἀπεκάλει.

Εἰς τὸν Νικηταρᾶν δὲ καὶ θὰ περιορισθῶ σήμερον. Δὲν θὰ τὸν βιογραφήσω ὅμως· διότι θὰ ἦτο ἀνάγκη τότε νὰ ἀναπτύξω ὅλον τὸν ἀπελευθερωτικὸν τῶν Ἑλλήνων Ἀγῶνα, ἀφοῦ εἰς τὰς σημαντικωτέρας μάχας, καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, παρέστη καὶ ἔδρασεν ὁ Νικηταρᾶς μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Ὑψηλάντου, τοῦ Ὀδυσσέως, τοῦ Καραϊσκάκη καὶ ἄλλων, πάντοτε εἰς τοὺς κινδύνους πρῶτος, καὶ μόνον κατὰ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων φεύγων.

Εἰς τὴν ἀνακοίνωσίν μου ταύτην, θὰ σταθῶ εἰς ἓν ἰδίως σημεῖον τοῦ βίου του, πολὺ χαρακτηριστικὸν ὅμως, προτάσσω κατ' ἀνάγκην εἰσαγωγικὰ τινα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1822 ἡ Τουρκία, ἀπηλλαγμένη ὅπωςδὴποτε ἐξωτερικῶν κινδύνων καὶ ἐσωτερικῶν περιστάσεων, ἀποκεφαλίσασα δὲ καὶ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, ἀπεφάσισε νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας αὐτῆς τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις καὶ νὰ τὰς ρίψῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, πρὸς ἐξοντωτικὴν ἀπόσβεσιν πάσης ἐν αὐτῇ ἐπαναστατικῆς ἐστίας, καταστρεφόμενου συγχρόνως καὶ παντὸς ἔχοντος Ἑλληνικῆς ζωῆς ἐπιπροσθούσης τυχὸν εἰς τὴν πορείαν τῆς στρατιᾶς τῆς.

Καὶ ἐφθασεν ἡ διαταγὴ τοῦ Διδανίου, ὅπως αἱ δυνάμεις αὗται συγκεντρωθούν εἰς τὴν Λάρισσαν, ὅπου νὰ προσκομισθῇ, ἐν ἀπιστεύτῳ ἀφθονία, πᾶν ἐφόδιον πολέμου, τροφῆς καὶ τρυφῆς ἀκόμη, ἀλλὰ καὶ πᾶν μεταφορικὸν μέσον.

Ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς ταύτης ὠρίσθη ὁ κυρίως συντελέσας εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Χουρσέτ, στρατηλάτης νοήμων, ἀνδρεῖος, πεπειραμένος καὶ ὠμός.

Αὐτὸς εἶχε καὶ εἰδικoὺς λόγους μίσους ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, τῆς Πελοποννήσου ἰδίως, διότι κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τοὺς θησαυροὺς του κατέλαβον οἱ ἐπαναστάται καὶ τὰς γυναῖκάς του ἡχμαλώτισαν.

Συγχρόνως τὸ Διδάνιον ἀπεφάσισε τὸν καταρτισμὸν καὶ πάλιν μεγάλου στόλου ἐξ 100 καὶ πλέον σκαφῶν μικρῶν καὶ μεγάλων, διὰ τῆς συμμετοχῆς καὶ πλοίων τῆς Ἀλγερίας, τῆς Τύνιδος καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Μέγας κίνδυνος ὁλέθρου ἀπειλεῖ ὁμολογουμένως τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν προστατεύσῃ ἡ Θεία Δύναμις.

Καὶ τὴν προστατεύει.

Κάποιος δηλαδὴ εἰς τὸ Διδάνιον, ἰσχυρὸς καὶ φθονερὸς συγχρόνως — ἐκ τοῦ μὴ σπανίζοντος εἶδους αὐτοῦ — θὰ ὑπέδειξεν, ὅτι ἀρκετὰ ἐδοξάσθη ὁ Χουρσέτ, καὶ ὅτι μία ἐπὶ πλέον ἐπιτυχία θὰ ἔχῃ ὡς φυσικὴν συνέπειαν καὶ πρόσθετον δύναμιν, ἡ ὁποία δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ καὶ καμμίαν νέαν ἀποστασίαν. Ἄλλως τε ὁ Χουρ-

σὴτ ἐσφτερείσθη τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἐκ τῶν ὁποίων μικρὸν μόνον μέρος ἀπέστειλεν εἰς τὸν Χαζενέν.

Καὶ ἀπεφασίσθη ν' ἀντικατασταθῇ ὁ Χουρσὴτ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐκστρατείας ταύτης, καὶ νὰ διαταχθῇ ὅπως παραμείνῃ εἰς Λάρισσαν ὡς ἀνώτατος ἐπόπτης πάσης ἐνεργείας πρὸς συγκρότησιν τῆς στρατιᾶς. Προσθέτως ὁμῶς ὑπεδείχθη εἰς αὐτὸν νὰ καταγίνη διὰ νὰ καταρτίσῃ ὅπωςδὴποτε καὶ τὴν λογοδοσίαν του.

Διάδοχός του ὤρίσθη ὁ συμπράξας μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πόλεμον καὶ ἱκανὰ συναποκομίσας Μαχμοὺτ Πασᾶς, ὁ γνωστότατος ὡς Δράμαλης.

Ὁ Δράμαλης ἦτο ἀνὴρ καταγωγῆς εὐγενοῦς· ἦτο νέος, ἀκμαῖος, ὠραῖος, μεγαλοπρεπής, πλούσιος καὶ ριψοκίνδυνος· ἀλλ' ἐπηρμένος καὶ κοῦφος — ἀνοητότατος ἂν θέλετε.

Εἶχε δὲ καὶ πρόσθετον χάρισμα· ἦτο φιλοχρήματος. Ἀπόδειξις τούτου ἡ ἀκράτητος χαρὰ τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη, ὅταν εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον κατεδείχθη εἰς αὐτὸν ἡ κρύπτη τοῦ Κιαμήλ, ἐξ ἧς παρέλαβε θησαυρὸν ὁλόκληρον, ἐπαυξήσας αὐτὸν διὰ τῆς ὠραίας χήρας τοῦ Κιαμήλ, τὴν ὁποίαν καὶ συνεζεύχθη.

Ὑπὸ τὸν Δράμαλην τῶρα ἐτάχθησαν ἐννέα πασάδες, ἐν οἷς καὶ εἰς πρόψην μέγας Βεζύρης καὶ πολλοὶ Δερέμπεηδες, πάντες σχεδὸν γνωστοὶ καὶ ἐξ ὀνόματος.

Οἱ συγκεντρωθέντες εἰς τὴν Λάρισσαν πολεμισταὶ ἀνήρχοντο εἰς 30 χιλιάδας, ἔχοντες ὡς πυρῆνα τοὺς δεδοκιμασμένους ἄνδρας εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ ἀγῶνα.

Τὸ στράτευμα αὐτὸ εἶχεν ἀνάλογον πυροβολικόν, ἀλλὰ καὶ μέγαν ἀριθμὸν ἵππικου. Ὑπῆρχον δὲ 20 χιλιάδες πολεμικῶν ἵππων, 30 χιλιάδες μεταγωγικῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων καὶ 500 καμήλες.

Ἡ ἐκκίνησις τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν, τελευτῶντος τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1822, ὑπῆρξε πομπικὴ. Τὴν περιγράφει καὶ ξένος αὐτόπτης:

Ὁ θόρυβος ὁμοιάζε πρὸς μυκηθμοὺς παμμεγίστης ἀγέλης ταύρων. Προηγοῦντο πολυάριθμοι Δερβίσαι καὶ παντὸς εἶδους λειτουργοὶ τοῦ Ἀλλάχ, ἀγέρωχοι καὶ ἀλαλάζοντες.

Ἦκούοντο στίχοι τοῦ Κορανίου, θρησκευτικὰ καὶ πολεμικὰ ᾄσματα καὶ παντὸς εἶδους βαρβαρόφωνα ὄργανα.

Τοὺς ἤχους συνεπλήρουν πυροβολισμοὶ χαρᾶς.

Μετὰ τὴν πρωτοπορίαν ταύτην ἤρχοντο οἱ πολυάριθμοι καὶ ποικιλιωτάτης μορφῆς καὶ περιβολῆς πολεμισταί, καὶ μετ' αὐτοὺς πολυπληθεῖς ὑπάλληλοι, ἀστρολόγοι, νεκρομάντιες, γόητες καὶ θαυματοποιοί, πωληταὶ καπνοῦ, ὀπίου, θεριακῆς, παντὸς εἶδους ἐδωδίων, ποτοπῶλαι, μεταπράται, τροφοδοταί, ἀλλὰ καὶ σιδηρουργοί, ἵπποκόμοι, ὑπηρέται, ἀργυραμοιβοί, λησταί, δῆμιοι καὶ ἀρκετοὶ τοιχοδιώκται.

Ἦρχοντο κατόπιν οἱ φορτηγοὶ ἵπποι καὶ οἱ ἡμίονοι, φέροντες σκηνάς, ἀποσκευάς, ὅπλα, πολεμεφόδια καὶ τροφάς.

Τελευταῖαι ἐβάδιζον μετὰ νωχελοῦς ἀξιοπρεπείας αἱ κατάφορτοι καμήλαι.

Εἰς τὸν θόρυβον τοῦ μέσῳ νεφελῶν σκόνης βαδίζοντος πολυσυνθέτου αὐτοῦ συγκροτήματος, προσέδιδον κάτι ἐξόχως δαιμονιώδες οἱ χρεμετισμοὶ 40 χιλιάδων ἵππων. Δὲν θὰ παρακολουθήσωμεν τὰς καταστροφὰς τῶν ὀρδῶν τούτων· ἄλλως τε ἀρκετὰ σχετικὰ ἔχουν γραφεῖ.

Ἐκλάστην ἐκ τῶν καταστροφῶν αὐτῶν ἀνήγγελλεν ὁ Δράμαλης εἰς τὸ Διδάνιον ὡς νίκην ἐνδοξόν.

Καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπανηγύριζε, χειροκροτούντων τῶν μισελλήνων — διότι ὑπῆρξαν καὶ τοιοῦτοι.

Θὰ σταθῶμεν μόνον ἐπ' ὀλίγον εἰς ὑψηλὴν καὶ περίοπτον θέσιν τῶν Γερανείων ὀρέων τῆς Μεγαρίδος: «ἀέρες» ὀνομάζεται ἡ θέσις αὕτη ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Ἐκεῖ ὁ Δράμαλης καθήσας ἐπὶ εἵδους τινὸς θρόνου, εἶδειξε τὴν Πελοπόννησον ἑξαλλος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ καὶ λαδῶν στάσιν ἐξόχως μεγαλοπρεπῇ, διένειμε τὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου εἰς τοὺς κορυφαίους τῶν ὑπ' αὐτόν, κατόπιν δὲ διέταξε γενικὴν ὁμοδροντίαν, ἐκτελεσθεῖσαν ὅπωςδὴποτε, καὶ ἐπροχώρησε.

Τὴν 5 Ἰουλίου ἡ στρατιὰ διήλθε τὸν Ἰσθμόν· εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ κατέλαβε τὴν Κόρινθον ἀμαχητί. Κατόπιν ὁ Δράμαλης ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Ἀργολίδα πανστρατιᾷ, μὴ ἀποδεχθεὶς ἐν τῇ οἰήσει του τὰ προταθέντα εἰς αὐτὸν διάφορα στρατηγικὰ σχέδια.

Ποῦ νὰ φαντασθῇ ὅμως ὁ Δράμαλης, ὅτι ὀπισθὲν του, κατὰ τὴν προσφυστάτην ἔκφρασιν: «ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι».

Ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἠνωμένη τότε· μικροδιαφωναίαι τινὲς καὶ μικροέριδες εἰσέγησαν ἐνώπιον τοῦ γενικοῦ κινδύνου.

Καὶ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ μία περιωθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρίτζου, ἀγγέλλουσα τὴν κάθοδον τοῦ Δράμαλη:

«Σὰς στέλνω 30 χιλιάδες τούρκους γιὰ νὰ ὁμονήσετε. Κάμετέ τους ὅ,τι ἡμπορεῖτε. Ἐγὼ σὰς ὑπόσχομαι νὰ μὴν περάσουν ἄλλοι.»

Καὶ πράγματι, οἱ περιφημοὶ στρατηγοὶ καὶ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Ρούμελης παρημπόδιζον ὅσον ἠδύναντο πᾶσαν μετὰ τοῦ Δράμαλη ἐπικοινωνίαν τοῦ Χουρσήτ, ὁ ὁποῖος ἴσως κατὰ βάθος καὶ νὰ μὴ εἶχε καὶ μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ συντρέξῃ τὸν σφετεριστὴν τῆς δόξης του.

Τὸ στρατηγικὸν σχέδιον τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν κατεστρώθη ὁμοφώνως. Συνίστατο δὲ εἰς τὸ νὰ κρατήσουν τὴν Ἀκρόπολιν τοῦ Ἀργους καὶ τὰς μεγάλας πηγὰς

τῶν ὑδάτων τῆς Ἀργολίδος, νὰ παρεμποδίσουν δέ, κατὰ τὸ δυνατόν, τὴν διὰ διαφόρων ὁδῶν πρὸς τὴν Τριπολιτσάν προέλασιν τοῦ στρατεύματος τοῦ Δράμαλη, ὥστε, παραμένον τοῦτο κατ' ἀνάγκην ἐφ' ἱκανὸν χρόνον εἰς τὸ Ἄργος, νὰ λιμοκτονηθῇ· διότι προλαβόντες κατέκαυσαν ἤδη οἱ Ἕλληνες πᾶσαν ἀποθήκην σίτου, ὡς καὶ τὰς θημωνιάς ἀκόμη αὐτάς· κατέστρεψαν δὲ καὶ οἰαδήποτε τρόφιμα εὕρισκόμενα τυχὸν ἐν τῇ τόπῳ.

Τὸ σχέδιον ὅμως αὐτὸ ὑπεβοήθησε πολὺ καὶ ἡ παροιμιώδης λειψυδρία τοῦ ἔτους αὐτοῦ, καθ' ὃ, καὶ τὰ φρέατα, ἀλλὰ καὶ αἱ πηγαὶ καὶ οἱ ποταμίσκοι ἀκόμη, ἐξηράνθησαν· ἐνῶ ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλάδος ἐξηκόντιζε τὸ φοβερώτερον τοῦ Ἰουλίου πῦρ, ἐξ ἄλλου δὲ ἀνομβρία δεινὴ ἐπεκράτει: «χαλκοῦ γεγονότος πρὸς ὑετὸν οὐρανοῦ».

Παρ' ὅλα ταῦτα οὐδὲν ἴσως θὰ κατωρθοῦτο ἄνευ τῆς ἀδρανείας τοῦ Τουρκικοῦ στόλου.

Ὅταν ἐπεφάνη οὗτος πλέων πρὸς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἀπελπισία κατέλαβε πάντας.

Ἐξαφνα ὅμως ὁ στόλος μετέβαλε διεύθυνσιν, αποφασίσαντος ἴσως τοῦ Καπετὰν ἀγᾶ νὰ δράσῃ ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἀφοῦ προηγουμένως παραλάβῃ ἐκ Πατρῶν τὸν νέον Καπετὰν πασᾶν, τὸν διάδοχον τοῦ Καρᾶ Ἀλῆ, ὅστις, ὡς γνωστόν, πυρρίκαυστος καὶ καταμωλωπισμένος ἀπέθανεν, ἀφοῦ εἶδε καιομένην τὴν ναυαρχίδα του, διὰ τοῦ πυρσοῦ τοῦ Κανάρη.

Ὅπως ὀρθῶς διατυπώνει τὸ φαινόμενον τοῦτο, εἰς τὰ ναυτικά τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δράμαλη, δόκιμος ἱστορικός: «Ὁ στόλος αὐτός, ὡσὰν νὰ μὴ ἐφρόντιζε περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους του, ὡσὰν νὰ ἦτο ξένος ὁ ἐν τῇ Ἀργολίδι ἀγών, ἀντὶ νὰ εἰσπλεύσῃ, καὶ συμπράττων μετὰ τοῦ στρατοῦ, νὰ καταστρέψῃ διὰ μιᾶς τὰ πάντα, ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν του πρὸς τὰς Πάτρας».

Παρέμεινε δ' ἐκεῖ ὁ στόλος, μετὰ τοὺς πανηγυρισμοὺς ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ νέου Καπετὰν πασᾶ, τοῦ συνεχίσαντος πλὴν ἄλλων καὶ τὰς καταχρήσεις τῶν προκατόχων του, παρέμεινεν ἐκεῖ πλέον τοῦ μηνός, καθ' ὃν χρόνον ἡ παρουσία του ἦτο ἀπαραίτητος εἰς τὸν κρατοῦντα καὶ τοῦ Ναυπλίου Δράμαλην.

Ὁ κρύφιος λόγος ἐν τούτοις τῆς μετατροπῆς τῶν ἀρχικῶν ἴσως σκέψεων τοῦ Καπετὰν ἀγᾶ δυνατόν νὰ ἦτο, τὸ ὅτι ἐφοδεῖτο οὗτος — πλησίον τῆς Ὑδρας μάλιστα καὶ τῶν Σπετσῶν εὕρισκόμενος — ὅχι μόνον τὰ ἐλληνικὰ πυρπολικά, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ πλοῖα, καὶ τὰ πλοιάρια ἀκόμη.

Καὶ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ μάθωμεν τοὺς τοιοῦτους τουρκικοὺς φόβους ἀπὸ ἱστορικοὺς καὶ χρονογράφους, Ἕλληνας καὶ μὴ.

Περисώθῃ καὶ παραμένει ἀνέκδοτος ἐν τῇ πρωτοτύπῳ χειρογράφῳ τῆς ἐπίση-

μος καὶ λεπτομερὲς ἐκθέσεις τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ ναυτικοῦ ἐπιτελείου.

Μία περικοπὴ τῆς ἐκθέσεως ταύτης λέγει τὰ ἑξῆς:

«Σύσσωμος ὁ στόλος ἡμῶν ἐπλεεν ὅταν πλησίον μιᾶς τῶν νησίδων ἐθεάθησαν δύο Ἑλληνικά πλοῖα. Ὅλα τὰ ἐλαφρά μας ἐκινήθησαν ὅπως τὰ καταδιώξουν. Τότε τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο Ἑλληνικῶν πλοίων ἔκαμε σημεῖον διὰ καπνοῦ καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἐξερχομένη διὰ μέσου τῶν νησίδων μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στολίσκου. Περὶ τὴν ἐσπέραν τὰ Ἑλληνικά πλοῖα ἐπλησίασαν πολὺ, πυροβολοῦντα καὶ διὰ μικρῶν πυροβόλων. Ἡ ἀμάθειά μας, περὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ μάχεσθαι εἰς γραμμὴν, ἔρριψε τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν σύγχυσιν εἰς τὸν στόλον μας, καὶ ὦ ἐντροπή! δεκατρεῖς φρεγάτες, δεκαῖς κορβέτες καὶ 32 ἐλαφρά πλοῖα ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν, καταδιωκόμενα ὑπὸ μικρῶν Ἑλληνικῶν πλοιαρίων».

Εἰς τὴν Ἀργολίδα οἱ ἄνδρες τοῦ Δράμαλη ἤρχισαν νὰ πεινοῦν, τὰ δὲ κτήνη νὰ ἀποθνήσκουν. Αἱ μεμψιμοιρίαι μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑψώθησαν εἰς κατακρίσεις καὶ εἰς συγκρούσεις. Ἀπειθαρχία καὶ γενικὴ κατακραυγὴ. Τὴν κατάστασιν ἐπεδεῖνουν καὶ μυστικοὶ πράκτορες τοῦ Χουρσὶτ, ἐνσπείροντες τὴν ἀπόγνωσιν.

Ὁ Δράμαλης ἤλπισεν ὅτι εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τοῦλάχιστον τοῦ Ἀργους θὰ εὐρίσκοντο ἀποταμιεύματα τροφίμων. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι, φαντασθέντες ὅτι ἐπὶ τέλους τὴν ἐκυρίευσαν, εὗρον αὐτὴν κενὴν ἀνθρώπων, οὔτινες εἶχον κατορθώσει νὰ διαφύγουν ἀπαρατήρητοι, ἀφοῦ ἐξήντηλσεν καὶ τὸ τελευταῖον τοῦ φρουρίου παξιμάδι.

Εἶχε δὲ καὶ κωμικόν τι ἐπεισόδιον ἡ ἐκπόρθησις αὕτη. Ὁπλαρχηγὸς τις δηλαδὴ ἐκ τῶν γενναιοτέρων, ὅστις ὑπῆρξεν ἐπὶ τινὰ χρόνον καὶ φρούραρχος, εἶχεν ἀποκοιμηθῆ καὶ ἐλησμονήθη. Ὁ θόρυβος τὸν ἐξύπνησεν. Ἐξαφνα δὲ εὗρέθη μεταξὺ πλήθους Τούρκων ἥρπασε τότε αὐτὸς ἐν κατακείμενον καθοῦκι καὶ τὸ ἐφόρεσε· προσποιούμενος δὲ τὸν Τούρκον ἐφώναζε δυνατώτερα τῶν ἄλλων καὶ διέφυγε καὶ αὐτός.

Τέλος ὁ Δράμαλης ἀπεφάσισε νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὴν Κόρινθον ὅπου καὶ τὴν ἄρωγὴν τοῦ στόλου διὰ τοῦ Κόλπου ἐθεώρει βεβαίαν καὶ τὴν μετὰ τοῦ Χουρσὶτ ἐπικοινωνίαν εὐχερεστέραν. Διέδωκεν ὅμως, πολὺ ἐπιτηδεῖως μάλιστα, ὅτι παρασκευάζεται, ὅπως πάσῃ θυσίᾳ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Τριπολιτσάν.

Ἀλλ' εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπῆρχε τότε μία στρατηγικὴ κεφαλὴ σκεπτομένη καὶ μία χεὶρ ἐκτελοῦσα.

Ἡ κεφαλὴ ἦτο τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἡ χεὶρ ἦτο τοῦ Νικηταρά.

Κατανοήσας τὴν πρόθεσιν τοῦ Δράμαλη ὁ Κολοκοτρώνης ἔταξε διαφόρους ἐκλεκτοὺς σωματάρχας εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα τῶν Δερβενακίων. Διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῇ δὲ εἰς συζητήσεις μετὰ τῶν ἀντιφρονούντων, ἔλαβε καὶ μέτρα τινὰ διὰ τὴν τυχὸν πρὸς τὴν Τριπολιτσάν προέλασιν τοῦ Δράμαλη, χωρὶς νὰ πιστεύῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ὄντως ὁλόκληρος ἡ Δραμαλιτικὴ στρατιὰ διηρημένη εἰς δύο μοῖρας ἤρχισε νὰ κινῆται πρὸς τὴν Κόρινθον, διὰ τῶν στενῶν, δι' ὧν καὶ κατερχομένη διήλθεν ἀμαχητί.

Ἀλλὰ τώρα, εἰς τὰ ἐνδοξότατα αὐτὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ Δερβενάκια, ὑπέστη ἀληθῆ ὄλεθρον ὁ Δράμαλης· τόσον εἰς τὰ στενά, τοῦ ἰδίου Δερβενακίου, τοῦ Μαυρορρέμματος καὶ τοῦ Ἀγίου Σώστη, ὅσον κατόπιν καὶ εἰς τὴν Κλεισούρα τοῦ Ἀγιοαορίου. Καὶ ἡ καταστροφὴ θὰ ἦτο πλήρης, ἂν ὑπῆρχε πληρεστέρα συνεννόησις καὶ ὀλιγωτέρα λαφυραγωγία.

Ἡ πορεία τῆς στρατιᾶς τοῦ Δράμαλη ἦτο καὶ πάλιν πομπικὴ, προηγούμενων τῶν Δεληδῶν καὶ πλήθους φωνακλάδων· ἀλλὰ καὶ πολὺ γραφικὴ.

Ἀείμνηστος ἱστοριοδίφης, εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς εἰς τὰ τῆς καταστροφῆς ταύτης, ὁ Βαρδουνιώτης, παρέχει τὰς ἐξῆς χαρακτηριστικὰς γραμμάς:

«Περὶ τὸν ὄρθρον τῆς 26 Ἰουλίου ὁ Δράμαλης ἐξώρμησε πανστρατιᾷ διὰ τὰ Δερβενάκια. Τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν ἐφαίνετο μακρόθεν ὡς ἐν παμμέγιστον μαυρον σύννεφον. Ἡ στρατιὰ αὕτη κινουμένη ἐλάμβανε σχῆμα παμμεγέθους καὶ φοβεροῦ δράκοντος. Ἡ πρωτοπορία ἦτο ἡ κεφαλὴ· τὸ σῶμα ἐξετείνετο εἰς τὴν πεδιάδα, ἡ δὲ οὐρά, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν οἱ πασάδες, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐφοδιοπομπὴ καὶ τὰ φορτηγὰ κτήνη, εἶρπεν ἀκόμη πλησίον τοῦ Ἀργους».

Δὲν θὰ ἐπιμεινόμεν εἰς τὰ τῆς μάχης ταύτης, περὶ τῆς ὁποίας πολλὰ καὶ λεπτομερῆ ἔχουν γραφῇ.

Κατ' αὐτὴν κυριολεκτικῶς κατεστράφη ἡ πρωτοπορία τοῦ Δραμαλικοῦ στρατοῦ.

Τὴν μεγαλειτέραν φθορὰν ἐπέφερεν ὁ Νικηταρᾶς, προλαθὼν, μετὰ τῶν λοιπῶν σὺν αὐτῷ ὑπερόχων πολεμικῶν παραγόντων, νὰ φθάσῃ ἐπίκουρος καὶ νὰ καταλάβῃ τὸν Ἀγίον Σώστην.

Καὶ ἐδῶ ἠκούσθη πάλιν ἡ κραυγὴ τοῦ Νικηταρᾶ, φοβερά τώρα: «Κτυπάτε τοὺς Πέρσας».

Τὸ δεύτερον σῶμα τοῦ Δράμαλη ἐστάθη κατὰ τὴν μεσημβρινὴν εἴσοδον τῶν Στενῶν, διὰ νὰ ἴδῃ τὴν τύχην τοῦ πρώτου. Ὑπεχώρησε τότε πρὸς τὸ Ναύπλιον καὶ παρῆμεινεν ὁλόκληρον τὴν ἐπιοῦσαν ἀκίνητον.

Κατὰ τὴν ληφθεῖσαν δὲ ἀπόφασιν, τὴν 28^{ην} τοῦ Ἰουλίου ἐπροχώρησε καὶ αὐτὸ πρὸς τὴν Κόρινθον, λαθὼν ἄλλην διεύθυνσιν, διὰ τῆς Κλεισούρας τοῦ Ἀγιοαορίου· εἶχε δὲ καὶ ἀσφαλεῖς ὁδηγούς.

Ἀλλὰ νέα πάλιν καταστροφὴ ἀνέμενε καὶ τὸ κύριον αὐτὸ σῶμα τῆς στρατιᾶς. Ἀναφέρονται ὀνομαστὶ οἱ πεσόντες ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Τούρκων· διεξήχθη δὲ τότε καὶ μονομαχία τις μεταξὺ Ἑλλήνος ὁπλαρχηγοῦ καὶ τοῦ πρώην Βεζύρη.

Καὶ ἐδῶ πάλιν ὁ Νικηταρᾶς ἐθριάμβευσεν. Εἰς τὸ Ἀγιονόρι δὲ ἐδόθη, κοινῇ

βοή, εἰς αὐτὸν τὸ πρῶτον, ὁ τίτλος τοῦ «Τουρκοφάγου», ὁ ὁποῖος ἐπικρατήσας, ἐπεσκίασε πάντα ἄλλον τίτλον, δι' οὗ ἐχαρκτηρίσθη οὗτος καὶ ἐπισήμως μάλιστα.

Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν συμφορὰν ὁ στρατηλάτης Δράμαλης ἐτίμησε τὰ νῶτα ἐκλεκτοῦ, ὡς περιγράφεται, ὄνου, ἐπιτηδειοτάτου δὲ «διὰ τὰ σκαρφαλώνῃ εἰς τὰ κατσάδραχα». Ἀλλὰ καὶ ὁ ὄνος ἐφονεύθη· καὶ τότε ὁ Δράμαλης ἐπροχώρησε πεζὸς καὶ κατώρθωσε τέλος τὰ φθάσῃ εἰς τὴν Κόρινθον μὲ ράκη ἐνδυμάτων καὶ χωρὶς σαρίκι.

Ἐκεῖ δὲ νοσήσας τὸ πρῶτον ἡθικῶς καὶ κατόπιν σωματικῶς ἀπέθανε τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ 1922.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῶν μαχῶν αὐτῶν περισωθέντες ἄνδρες τῆς φοβερᾶς ταύτης στρατιᾶς ἄλλοι ἐφονεύθησαν κατόπιν καὶ τινες κατώρθωσαν τὰ φύγουν.

Σημεῖωμα ἐπίσημον, ἐκ Τουρκικῆς πηγῆς, δοθὲν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην καὶ διατυπωθὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἀναγράφει ταῦτα:

«28 χιλιάδες ἐμβόησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον· 20 χιλιάδες ἄλογα τῆς σέλας, 30 χιλιάδες ἀλογομούλαρα φορτηγὰ καὶ 500 καμήλια. Ὅλα αὐτὰ ἔμειναν εἰς τὴν Πελοπόννησον».

Γέροντες δὲ Ἕλληνες πολεμιστὰὶ διηγοῦντο κατόπιν, ὅτι «πολλὰ χρόνια ποὺλὶ δὲν ἐλάλησε σ' αὐτὰ τὰ μέρη».

Ἡ βοή καὶ ὁ ἀλαλαγμὸς τῶν Δερβενακίων πολὺ ὁμοιάζε πρὸς τὴν θρυλικὴν βοήν, τὴν ὁποίαν ἀκόμη καὶ τὴν ἀκούουν οἱ βοσκοὶ τοῦ διανυκτερεύουσιν εἰς τῆς πλαγῆς τῶν βουνῶν, τὰ ὅποια στεφανώνουν τὸν Μαραθῶνα, καὶ εἰς τὰ ἐρείπεια τοῦ Βρανᾶ.

Ἀμύθητα ἦσαν τὰ ἀπὸ τῆς μάχης τῶν Δερβενακίων περισυλλεγένη λαφύρα. Καὶ σημειώνει ὁ Κολοκοτρώνης:

«Θησαυροὺς καὶ ἄρματα ὥραϊα, τὰ ἐπῆραν οἱ Ἕλληνες. Αὐτὸ τὸ στράτευμα τῶν Τούρκων ἦτον ὅλο πλούσιο, γιατί τὰ εἶχε πάρει ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τοῦ ἐπολεμοῦσε».

Εἰς περιγραφὴν τῆς ἐπιούσης τῆς πρώτης μάχης σημειοῦνται τὰ ἑξῆς σχετικὰ:

«Ἐδῶ ἀποσκευαί, πλούσια ἐνδυμασίαι, κιδάρεις, διεσκορπισμέναι σκηναί, σημαῖαι, σάλπιγγες, τύμπανα, λαμπρὰ ὅπλα, πιστόλια, σπαθιά, μάχαιραι, λόγχαι, ἐφίππια, σκευὴ ἀργυρὰ καὶ χρυσᾶ, πολίτιμοι λίθοι, καὶ ποικίλλα τιμαλφῇ, χρήματα καὶ τροφαὶ τῇδε κακεῖσε. Παρέκει ἵπποι πλανώμενοι ἄνευ ἱππέων καὶ χρεμετίζοντες».

Καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοῦ ἐδῶ ἀπέμεινε καὶ αὐτό.

Καὶ ἀναγράφει ὁ προμνημονευθεὶς χρονογράφος:

«Αἱ δὲ καμήλες γονατισταὶ μετὰ τοῦ φορτίου τῶν ἐφαίνοντο ὥσάν τὰ προσέφερον εὐλαδῶς εἰς τοὺς νικητὰς τὰ λαφύρα τῶν ἡττηθέντων».

Ἐπίσης μετὰ τὴν δευτέραν μάχην συνεκεντρώθη μέγας ἀριθμὸς λαφύρων, ἰδίως ἐκ τῶν εἰς δώδεκα μεγάλα κιθώτια, τοῦ φονευθέντος πρώην μεγάλου Βεζύρη καὶ τοῦ Δράμαλη, μεταφερομένων ἀντικειμένων. Καὶ τί δὲν ἦσαν εἰς τὰ λάφυρα ταῦτα!

Μέσῳ πολλῶν ἄλλων καὶ σπάθη ἀδαμάντοκόλλητος ἔχουσα τὴν λεπίδα ἐκ πολυτίμου μαύρου Περσικοῦ μετάλλου μετὰ χρυσῆς ἐπιγραφῆς· κατὰ τὴν λαβὴν εἶχεν αὕτη ἐν μέγα ρουμπίνι κυκλούμενον ὑπὸ ἐξ ἄλλων τοιούτων· ἡ δὲ θήκη τῆς ἦτο ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ ὥς καὶ οἱ θύσανοι. Ἐπίσης ἀργυρᾶ ἐγχειρίδια καὶ γιαταγάνια, πολύτιμοι τάπητες καὶ 9 χιλιάδες λίραι. Πλήθος ἀργυρῶν σκευῶν καὶ ἄλλων τιμαλφῶν ἀντικειμένων, ἐν οἷς βεβαίως καὶ χρυσᾶ ὥρολόγια.

Καὶ ὁ ἀναγινώσκων τὴν περιγραφὴν τῶν λαφύρων αὐτῶν, πρὸ παντὸς ὀφείλει νὰ φαντασθῇ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν δόλων, τῶν καταπιέσεων, τῶν βασανισμῶν, τῶν ἐγκλημάτων, ἐπὶ σειρὰν αἰώνων, ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, τῶν μόνων παραγόντων τοῦ πλουτισμοῦ τῶν κυριάρχων αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτάτου.

Πολλὰ ἐκ τῶν λαφύρων ὥς ἦτο φυσικὸν τότε, διηρπάγησαν ὑπὸ τῶν πολεμιστῶν· τῆς τοιαύτης δὲ διαρπαγῆς παρέχει γραφικὴν εἰκόνα ὁ Φωτάκος σημειῶνων τὰ ἑξῆς: «σὰν τὰ μερμήγκια ἔτρεχαν φορτωμένοι λάφυρα. Ὁ ἕνας πῆγγαινε καὶ ὁ ἄλλος ἐρχότανε. Ἐμοίραζαν μὲ τὸ φέσι τὰ φλουριά!»

Παρὰ τὰ ἔκτροπα ταῦτα, ἀπεστάλη εἰς Τριπολιτσάν πλήθος λαφύρων, φορτωθέντων εἰς 800 ἵππους, 1200 ἡμιόνους καὶ 36 καμήλους.

Ὅταν τὰ λάφυρα συγκεντρωθέντα ὑψώθησαν εἰς σωροὺς πρὸς ἀνάλογον διανομήν, παρετηρήθη ὅτι ὁ ἕνας ἐκ τῶν ἀρχηγῶν ἔλειπεν.

Ἦτο ὁ Νικηταρᾶς.

Εἶχεν ἐξαφανισθῇ διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ νὰ λάβῃ τι ἐκ τῶν λαφύρων.

Τέλος, κοινῇ βοῇ παρακληθεὶς, συγκατετέθη νὰ λάβῃ μίαν σέλαν, ἓνα σπαθί καὶ μίαν ξυλίνην ταμπακέραν μὲ γλυφάς.

Καὶ τὴν μὲν σέλαν ἐδώρησε κατόπιν εἰς φίλον συμπολεμιστὴν του, τὴν δὲ ξυλίνην ταμπακέραν ἀπέστειλεν εἰς τὴν σύζυγόν του, τὴν θυγατέρα τοῦ περιφήμου ἀρχιαρματωλοῦ τοῦ Μωριά, τοῦ Ζαχαριά. Ἐδημοσιεύθη δὲ κάποτε ἡ πρὸς τὴν σύζυγόν του ταύτην ἐπιστολή του, εἰς τὴν ὁποίαν τῆς ἔγραφε: «Τὴν στέλνω σὲ σένα ποῦ ἀγαπῶ ὕστερα ἀπὸ τὴν Πατρίδα. Λάβε τὴν γιὰ νὰ μὲ θυμᾶσαι». Περὶ δὲ τοῦ ξίφους τοῦ Νικηταρᾶ ἔχει γίνεи μεγάλη συζήτησις, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξάγεται, ὅτι μόνον τὸ ἔλασμα ἦτο πολύτιμον.

Τὴν σπάθην ταύτην ὁ Νικηταρᾶς ἀπέστειλε χάριν τῶν ἀναγκῶν τοῦ στόλου εἰς τὴν Ὑδραν, ἀφοῦ χρήματα δὲν εἶχεν.

Ἄλλ' οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας εἰς θαυμασίαν ἐπιστολὴν περισωθεῖσαν τοῦ ἔγρα-

ψαν, ὅτι τὸ σπαθί αὐτό, μόνον ὅταν τὸ κρατῇ τὸ χέρι τοῦ Νικηταρά, ἔχει ἀξίαν. Ἄς μὴ τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ λοιπόν».

Εἰς τὸν χρόνον αὐτὸν ἀνάγεται καὶ ἡ παροιμιώδης δωρεὰ ὑπὸ τοῦ Νικηταρά, ἐνὸς μικροσώμου λευκοῦ ἵππου «χωρὶς οὐρά», πρὸς τὸν λαϊκὸν στιχουργὸν τοῦ Ἀγῶνος, τὸν περιβόητον Τσοπανᾶκον.

Ἐπειδὴ τοιαύτας ἐμπνεύσεις φαίνεται ὅτι εἶχεν ὁ Νικηταράς, δὲν δυσκολευόμεθα νὰ πιστεῦσωμεν, ὅτι ἰδέα ἰδική του ἦτο, ὅπως, προκειμένου ν' ἀποσταλῇ ἀναμνηστικὸν τι δῶρον εἰς νῆσον τινά, προτιμηθῇ πρὸς τοῦτο μία καμήλα.

Καὶ συνεκεντρώθησαν οἱ μὴ ταξειδευμένοι νησιῶται αὐτοί, εἰς τὸ μουράγιο, διὰ ν' ἀποθαυμάσουν τὸ παράδοξον αὐτὸ ζῶον τὸ ὅποιον ἠγνόουν.

Καὶ προσελήθη τότε ὁ πρωτόγερος, ὁ ὅποιος ἀπεφάνθη, ὅτι εἶναι: «λαγὸς χιλίων ἐτῶν» (χιλιοχρονήτικος).

Τῆς ἀφιλοκερδεΐας τοῦ Νικηταρά καταφανῇ ἀλλὰ καὶ ἐκπληκτικὴν ἀπόδειξιν, ἃς μὴ ζητήσῃ τις οὔτε εἰς τὰς παραδόσεις τῶν χρόνων τοῦ Ἀγῶνος, οὔτε εἰς σχετικὰς τοιαύτας ἀναγραφὰς ἱστορικῶν καὶ χρονολογῶν.

Περιεσώθη ἐν πρωτοτύπῳ ἐπιστολῇ του γραφεῖσα τρία ἔτη κατόπιν καὶ ἀποσταλεῖσα πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Ζακύνθου, τὴν ὁποίαν ἐπιστολὴν εἶχομεν τὴν τύχην νὰ ἀνεύρωμεν.

Αὕτη περιέχει τὰ ἑξῆς:

«Τὰ κιάλε ποῦ μοῦ ἐστείλατε μὲ ὠφελεῖ μεγάλως διὰ τὸν Ἱμπράμημ. Μοῦ ἦτον ὅμως ἀναγκαιότατον καὶ ἓνα ὥρολόγι διὰ νὰ ρεγολάρωμε εἰς τοὺς πολέμους. Ὅθεν καὶ ὅπως ἀγαπᾶτε κάμετε. Σὰς ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ μένω.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ»

Μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης περιεσώθη καὶ ἡ ἀπόδειξις παραλαβῆς, δοθείσης ὑπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο ἀποσταλέντος ἐπίτηδες ἀνθρώπου του.

«Ἐλαβον ἐγὼ ὁ ὑποκάτωθεν σημειούμενος ἓνα ὥρολόγιον ἀσημένιον περικλεισμένον εἰς ἓνα κουτί χάρτινον καὶ καλὰ βουλωμένον ἀπὸ τὰ δύο μέρη μὲ τσέρασπᾶνεα, ὥς θέλει βουλωθῇ καὶ τὸ παρὸν μὲ τὴν ἰδίαν βούλα, καὶ ὑπόσχομαι νὰ τὸ παραδώσω αὐτὸ τὸ βουλωμένον κουτίον μὲ τὸ ὥρολόγιον, πρὸς τὸν Στρατηγὸν Νικήταν Σταματελόπουλον, μὲ τὸ καλὸν ἐκεῖ φθάσιμόν μου».

Ὁ Νικηταράς ἀπέθανε δεινῶς πάσχων εἰς τὸν Πειραιᾶ κατὰ τὸ ἔτος 1849, ἀφήσας εἰς τὴν οἰκογένειάν του μέγα ὄνομα καὶ μεγάλην δυστυχίαν.

Ἐτάφη εἰς τὰς Ἀθήνας.

Δὲν κατώρθωσα νὰ εὔρω τὸν τάφον τοῦ. Πιστεύω δὲ ὅτι οὔτε ἄλλος τις θὰ κατορθώσῃ τοῦτο.

Ὁ μὴ ἀμέτοχος ὁμῶς τοῦ Ἑλληνικωτάτου γνωρίσματος· τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς τάφους, ὡς παρηγορηθῇ διὰ τῆς σκέψεως, ὅτι διὰ τὸν Νικηταρᾶν πᾶσα ἡ Ἑλληνικὴ γῆ ἔχει ἀνοιχτάς τὰς ἀγκάλας.

Εἰτα ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἐκθεσιν:

ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ,
ΚΥΡΙΑΙ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ,

Τὴν ἐπίσημον ταύτην συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας ὑπηγόρευσαν δύο λόγοι, ὅχι ἄσχετοι πρὸς ἀλλήλους. Πρῶτον μὲν ὅπως ἐκδηλώσωμεν εὐλαβῶς τὸν ὀφειλόμενον πρὸς τοὺς ἀθανάτους ἐλευθερωτὰς τῆς Πατρίδος σεβασμόν, ἔπειτα δὲ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν νέα καθήκοντα, τὰ ὅποια εἴτε ἀνελάβαμεν ἡμεῖς, εἴτε μᾶς ἀνέθεσε μετ' ἐμπιστοσύνης ἡ Πολιτεία.

Ἀληθῶς ὁ πρὸς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα σεβασμὸς θ' αὐξάνεται, Κύριοι, συνεχῶς ἐφόσον ἀναπτύσσεται καὶ παιδεύεται τὸ Ἔθνος, μέχρις οὗ δηλαδὴ καὶ ὁ τελευταῖος πολίτης αἰσθανθῇ τὴν ἀνεκτίμητον ἀξίαν τῆς ἐλευθερίας ἀφ' ἑνός, τὴν ἀσύγκριτον εὐγένειαν τῆς φυλῆς τοῦ ἀφ' ἑτέρου. Καὶ εἰς τοῦτο θὰ συντελέσῃ πρῶτον ἡ διοίκησις ἡ χρηστὴ καὶ κατόπιν ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη.

Ἡ Ἀκαδημία, ἐννοεῖται, κυρίως ἀποβλέπει εἰς τὴν βαθυτέραν ἐξερεύνησιν τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἐπαναστάσεως πηγῶν. Τὰ διπλωματικά ἀρχεῖα τῶν μεγάλων Κρατῶν, π. χ. τὰ τόσον ἐνδιαφέροντα τῆς Καγγελλαρίας τῆς Βιέννης, δὲν ἐξητάσθησαν εἰσέτι συστηματικῶς. Τὸ δὲ θλιβερώτερον, ὅγκοι ὁλόκληροι ἐγγράφων κατὰκείναι καὶ σήπονται μεταξύ μας, ἀνέκδοτοι ἀκόμη. Οἱ μελετήσαντες τοὺς τρεῖς ἐκδοθέντας τόμους τοῦ ἀρχείου τῶν Κουντουριωτῶν κατανοοῦν ἀμέσως πόσον ἀπαραίτητος εἶναι πρὸς οἰανδήποτε νέαν περὶ τοῦ Ἀγῶνος συγγραφὴν νὰ ἴδουν ἐπίσης τὸ φῶς τὰ ἐγγραφα καὶ ἄλλων τῆς Ἐπαναστάσεως πρωταγωνιστῶν, π. χ. τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Μαυροκορδάτου. Ἡ Ἀκαδημία, ἀναγράψασα πίστωσιν 10 χιλ. δραχμὰς ἐκ τῶν ὀλιγοστῶν τῆς πόρων πρὸς ἐκδοσιν τοιούτων πηγῶν, ἀναμένει τοὺς Ζωσιμᾶδες ὅσοι θ' ἀνοίξουν τὸ βαλάντιον πρὸς φωτισμὸν τοῦ γένους.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἀρχειακῶν τούτων ἐργασιῶν ἀπεβλέψαμεν Κύριοι, καὶ εἰς ἄλλον θερμουργότερον σκοπόν. Καθήκον εὐγνωμοσύνης εἶναι βεβαίως νὰ γνωρίσωμεν πᾶσαν λεπτομέρειαν τῶν φοβερῶν τῆς ἐπαναστάσεως περιπετειῶν, οἵοδήποτε γεγονὸς τοῦ βίου τῶν ἡρώων.

Ἄλλ' οὐχὶ μικρότερον πρὸς τὴν μνήμην των καθήκον εἶναι νὰ μεταλαμπαδεύωμεν εἰς τὴν παροῦσαν καὶ τὰς ἐρχομένας γενεάς μέρος τοῦλάχιστον τοῦ φρονήματος ἐκείνων, δηλαδή νὰ δημιουργήσωμεν καὶ νὰ ἐξάψωμεν ἀμιλλαν φιλοπατρίας καὶ ἀρετῆς. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ἔδρυσεν ἡ Ἀκαδημία εἰδικὸν βραβεῖον ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας. Εὐτυχήσαμεν δὲ νὰ εὕρωμεν ἀμέσως καταλληλοτάτην εὐκαιρίαν καὶ ἀληθῶς ἄξιον τοιούτου ἐπάθλου ἀγωνιστῆν.

Ἦδη ὁ ἀνεξάντλητος δωρητὴς κ. Μπενάκης ἐχορήγησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πλὴν ἄλλων κεφάλαιον £ 4 χιλ. πρὸς ἀπονομὴν ἐτησίου βραβεῖου 40 χιλ. δραχ. «εἰς ἔδρυμα ἢ πρόσωπον συντελέσαν πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ πρακτικῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ, ἰδίως εἰς τὰς νέας χώρας». Προκηρύσσοντες τοῦτο σήμερον, θὰ δεχθῶμεν αἰτήσεις μέχρι τέλους τοῦ 1927.

Ἐφέτος ἐορτάζει τὴν ἀπὸ τῆς συστάσεώς του 50τίαν ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς. Ἰδρυθεὶς κατὰ τὴν Ἐθνικὴν ἀγωνίαν τοῦ 1877, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐξέγερσιν τῆς Κρήτης, εἰς τὸ Θεσσαλικὸν κίνημα τοῦ 1880, εἰς τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1889, εἰς τὸν μικροπόλεμον τοῦ 1897, καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι 1922 σχεδὸν συνεχεῖς πολέμους, εἰς ὅλα τὰ μέτωπα, τὸ Ἡπειρωτικόν, τὸ Μακεδονικόν,¹ τὸ Μικρασιατικόν, καὶ φεῦ καὶ τὸ Ρωσικόν. Ἀλλ' ἀπέστειλεν ἱατρικὰς βοήθειας καὶ ἄλλου, εἰς τὴν Σερβίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον, καὶ κατὰ τοὺς σεισμοὺς τῆς Μεσσηνίας εἰς τὴν Σικελίαν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο συνετήρησε πλεόν των 100 νοσοκομείων καὶ ἐνοσήλευσεν πλῆθος τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν «κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ ἑκατομμυρίου». Μόνον κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913 ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἔδρυσεν 20 νοσοκομεῖα καὶ περιέθαλψε 19.100 ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας, ἦτοι τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ νοσηλευθέντος στρατεύματος Ὑπὸ τὴν σημαίαν του εἰργάσθησαν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἡμετέρων χειρουργῶν καὶ ἱατρῶν, τινὲς δὲ τούτων ἀπεδείχθησαν ἄνδρες, πράγματι γενναῖοι, ὡς π.χ. ὁ Μάνωλας ὁ ὁποῖος μένων νὰ ἐπιβιδασθῇ τελευταῖος, ἐκρεουργήθη εἰς τὴν Μάκρην. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τῶν ἱατρῶν ἔχομεν νὰ ἀναφέρωμεν ὑπερηφάνως τὰς Ἑλληνίδας νοσοκόμους! Διακόσιαι τούτων, πολλαὶ ἀνήκουσαι εἰς τοὺς ἀρίστους οἴκους τῶν Ἀθηνῶν, εἰργάσθησαν ὅχι μόνον εἰς τὰ νοσοκομεῖα ἀλλὰ καὶ τὰ χειρουργεῖα τοῦ μετώπου κοιμώμεναι ὑπὸ σκηνάς ἐν μέσῳ τοῦ παγετοῦ τῶν Ἡπειρωτικῶν βουνῶν καὶ ἔπειτα τῆς φρικτῆς ζέστης τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος. Τινὲς ἀνεκόμεζαν ἀσθενεῖς, κάτωθεν τῶν βουλγαρικῶν βομβῶν, ἄλλαι ἠκολούθησαν τὸν στρατὸν μέχρι τοῦ μαρτυρίου τοῦ Σαγγαρίου καὶ περισυλλέγουσαι τοὺς ἀναριθμήτους πληγωμένους, ἐκινδύνευσαν νὰ αἰχμαλωτισθοῦν. Ἀληθινὰ Ἑλληνίδες, μετέφεραν εἰς τὰς ἀθάτους ἐρημίας ὀλίγην θερμὴν φιλοστοργίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ. Ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἐξετίμησε τόσον τὴν ἐθελοθυσίαν ταύτην, ὥστε πλὴν τῆς Σχολῆς τῶν Νοσοκόμων ἔδρυσεν καὶ Σχολὴν Ἐθελοντῶν Ἀδελφῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν γυναικῶν συμπεριέλαβε εἰς τοὺς ἀποστόλους τοῦ καὶ παιδιὰ — τοὺς νεαροὺς Ἐρυθροσταυρίτας. Δηλαδὴ κατέταξε εἰς ομάδας 15 χιλ. μαθητῶν ἐθιζομένων εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀλληλοδογηθείας καὶ πρὸς διάδοσιν αὐτῶν διανέμει περιοδικὸν εἰς 30 χιλ. ἀντιτύπων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ δρᾶσις τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὴν ἐν καιρῷ εἰρήνης ὑγιεινὴν, ἵσως δὲ ἡ τοιαύτη πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὑπηρεσία δὲν εἶναι μικρότερα τῆς πολεμικῆς. Οὕτω συνέστησε ἱατρεῖα εἰς τὴν Βυρῶνειαν καὶ τὴν Καισαριανὴν χάριν τῶν προσφύγων, καὶ δύο ἀντιτραχωματικά εἰς τὸ Λαύρειον καὶ τὴν Λάρισαν. Τὸ δὲ σπουδαιότερον, ἐργάζεται πρὸς συστηματικὴν καταπολέμησην τῆς φοβερᾶς μάστιγος τῆς χώρας, τῆς ἐλονοσίας. Τί πολυτιμότερον ἢ δύνάτο νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν ὑγείαν; Ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμουσα τὸ βραβεῖον τῆς Ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν, ἠθέλησε νὰ στεφανώσῃ τὸ ἔργον μιᾶς ὅλης πεντηκονταετίας, νὰ μνημονεύσῃ εὐγνωμόνως τοὺς ἀποθανόντας συμβούλους καὶ προέδρους καὶ νὰ τιμήσῃ δημοσίᾳ σήμερον ὡς πρωτεργάτην τῆς εὐεργετικῆς ἐπεκτάσεως τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τὸν ἀπὸ τοῦ 1917 πρόεδρον κ. Ἰωάννην Ἀθανασάκην.

Ὁ κ. Ἀθανασάκης δὲν ἔχει βεβαίως ἀνάγκην ἐπάθλων ἀρετῆς. Ἀλλὰ πλεῖσται Ἀκαδημίαι χορηγοῦν ἑταῖρα τοιαῦτα, — ἡ Γαλλικὴ τὸ περίφημον *prix Montyon* — καὶ μάλιστα ὄχι μόνον εἰς ἐνηλίκους, ἀλλὰ καὶ εἰς παιδιὰ. Πόσον γονιμώτερα εἶναι τότε τὰ βραβεῖα! Καὶ εὐτυχῶς εἶχαμεν καὶ τοιαύτην προσφορὰν.

Ἡ Διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Νηπιακοῦ Ἐπιμελητηρίου Μελᾶ παρέχει κατ' ἔτος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν 10 χιλ. δραχμ. πρὸς ἴδρυσιν ἐτησίου βραβεῖου παιδικῆς ἀρετῆς, ὅπερ προκηρύσσομεν ὡς ἑξῆς κατὰ τοὺς ὅρους τῶν χορηγῶν.

α'.) Τὸ ποσὸν διαιρεῖται εἰς πέντε δισχιλιόδραχμα βραβεῖα, ὧν τὰ δύο δύνανται νὰ κατανεμηθῶσι καὶ εἰς τέσσαρα χιλιόδραχμα.

β'.) Τὰ βραβεῖα ταῦτα ἀπονέμονται 1ον) ἢ εἰς μαθητὰς σχολείου ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἡλικίας μέχρι 15 ἐτῶν, οἱ ὅποιοι εἴτε μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς διέσωσαν ἄλλους κινδυνεύοντας, εἴτε ἀφωσιώθησαν εἰς ἀνακούφισιν ἢ θεραπείαν οἰκείων ἢ ξένων ὑπεργήρων ἢ πασχόντων μετ' ἐξαιρετικῆς φιλοστοργίας καὶ αὐτοθυσίας.

γ'.) Εἰς τὰ σχολεῖα ἐξ ὧν προέρχονται οἱ βραβευόμενοι μαθηταὶ ἀπονέμεται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας εἰδικὸν μετάλλιον Ἀρετῆς, πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν λοιπῶν μαθητῶν καὶ ἀμιλλαν μεταξὺ τῶν σχολείων. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ὅροι τοῦ βραβεῖου Μελᾶ. Καὶ πάλιν δὲ συνέβη σύμπτωσις ἀγαθὴ. Ὀλίγον μετὰ τὴν εὐγενῆ τῆς Ἐπιτροπείας ἐπιστολὴν ἐγνώσθη γενναία πράξις μαθητοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Γυμνασιάρχης κ. Μπαξεβανάκης ἐπιστοποίησε πρὸς τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἀκαδημίας.

Τὴν 10 Μαρτίου ἐνῷ ἔπαιζαν μερικὰ παιδιὰ εἰς τὸ Φάληρον παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Κηφισοῦ, ἓνα ἐκ τούτων κατέπεσε εἰς τὴν λάσπην τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς ὁχθῆς, δηλαδὴ ἀπὸ 2 1/2 περίπου μέτρων. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διέβαιναν ἐκεῖ-

θεν ὁ μαθητὴς τῆς Α' Τάξεως τοῦ Γυμνασίου τοῦ Πειραιῶς Ἀνδρέας Γκίνος, υἱὸς ἐργατικοῦ, ὁ ὁποῖος πηδῆσας, τὸ ἀνέσυρεν ἀπὸ τὸν βούρκον, ὅπου παλαῖον ἐκινδύνευε νὰ πνιγῇ.

Τὸ μικρὸν τοῦτο κατόρθωμα εἶναι βεβαίως ἀξιέπαινον· καὶ ἀποδίδοντες εἰς τὸν νεαρὸν μαθητὴν τὸ πρῶτον βραβεῖον Μελά, ἤτοι δισχιλιόδραχμον ὁμολογίαν, καὶ εἰς τὸ Α' Γυμνάσιον τοῦ Πειραιῶς τὸ εἰδικὸν μετάλλιον, προτρέπομεν ὅλα τὰ παιδιὰ νὰ γίνουσι ἀξία τοῦ βραβεῖου, καὶ πάντας τοὺς διδασκάλους νὰ ἐμπνέουν τοιοῦτο φρόνημα εἰς τοὺς μαθητάς.

Ἀληθῶς, ψυχικῆς τონώσεως ἔχει σήμερον ἀνάγκην ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Τὸ μικρὸν τοῦτο ἔθνος ἐγείρεται κάποτε φιλοτίμως εἰς ἀπίστευτον τῷ ὄντι καρτερίαν. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἀληθεύει καὶ τὰνὰπαλιν· ὅτι κάποτε μετὰ μίαν συμφορὰν μεταπίπτομεν εἰς ἀπόγνωσιν, δηλαδὴ εἰς περιφρόνησιν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. Ἀλίμονον καταντῶμεν νὰ ζηλεύωμεν ἄλλους *parvenus* καὶ λησμονοῦμεν, ὡς μὴ ὠφείλε, ποῖον αἰωνόδιον πολιτισμὸν ἐκπροσωποῦμεν.

Ἡ Ἀκαδημία αἰσθάνεται καὶ τοῦτο τὸ καθήκον, νὰ ἐξαίρῃ σεμνῶς πᾶσαν ἀληθινήν πρόσδον τῆς χώρας καὶ νὰ παραθαρρύνῃ πάντα φιλότιμον ἐργάτην, ἀτενίζοντα εἰς ὅ,τι ὠνόμαζεν ὁ Πλάτων «πέλαγος καλοῦ». Καὶ ἀνέλαβε προθύμως τὴν πρὸ μηνὸς ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτὴν νέαν ἐντολήν, τὴν ἀπονομήν τοῦ Ἀριστείου τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν. Τὸ Ἀριστεῖον τοῦτο ἔχει κάποια ἱστορίαν, εὐτυχῶς ὅχι μακράν. Ἰδρυθὲν πρὸ δεκαετίας ὡς «Βασιλικὸν μετάλλιον» ἀπενεμήθη εἰς 5 ποιητάς καὶ λογογράφους, ἤτοι τοὺς ἀειμνήστους Βλάχον καὶ Σουρήν, τὸν κ. Ἀννινόν, τὸν Παλαμᾶν, τὸν Προβελέγγιον, καὶ δύο μουσικούς, τὸν κ. Λαυράγγαν καὶ τὸν κ. Ναπολέοντα Λαμπελέτ, εἰς ἓνα ζωγράφον, τὸν κ. Ἰακωβίδην καὶ ἓνα γλύπτην, τὸν μακαρίτην Φιλιππότην. Μετὰ διετίαν ἐπροβιβάσθη εἰς «Ἀριστεῖον γραμμάτων καὶ τεχνῶν» καὶ ἀπενεμήθη εἰς τὸν ἀείμνηστον Πολέμην, τὸν Δροσίνην, τὸν Γρυπάρην, τὸν Καλομοίρην, τὸν Γεώργιον Λαμπελέτ καὶ τὸν Παρθένην. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1922-23 ἀπενεμήθη διὰ μιᾶς εἰς ἄλλους 17 καλλιτέχνας καὶ λογίους. Διὰ δὲ τοῦ Διατάγματος τῆς 24 Φεβρουαρίου 1927 τὸ Ἀριστεῖον ἀπονέμεται κατὰ τετραετεῖς περιόδους ἐκ περιτροπῆς ὡς ἐξῆς: τὸ πρῶτον ἔτος διὰ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, τὸ δεύτερον ἔτος διὰ τὰ γράμματα, τὸ τρίτον ἔτος διὰ τὰς καλὰς τέχνας. Δικαιοῦται δὲ τούτου ὁ ἐπιστήμων, ὁ λογοτέχνης, ὁ μουσικὸς συνθέτης, ὁ ζωγράφος, ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ γλύπτης, ὅστις πρὸς τῷ συνόλῳ τῆς προγενεστέρως αὐτοῦ ἐργασίας, δι' ἔργου, συντελεσθέντος κατὰ τὴν ὡς ἄνω τεταγμένην χρονικὴν περίοδον, συνέβαλεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τὴν πρόσδον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἢ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης».

Τοιοτοτρόπως κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος 1928 θ' ἀπονέμωμεν Ἀριστεῖον εἰς δόκιμον

ἐργάτην τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ προκηρύσσομεν ἐπισήμως ἀπὸ τοῦδε τὸν ἀγῶνα.

Σήμερον δ' ἐκτελοῦντες τὴν εἰδικὴν ἐντολὴν τοῦ ἀρθροῦ 6 ἀντὶ τοῦ ἀπὸ σειρᾶς ἐτῶν ἀργήσαντος νόμου 1001, ἀπονέμομεν προτάσει τῆς Τάξεως τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν πέντε διὰ μιᾶς ἀριστεῖα εἰς πέντε καλλιτέχνας, δύο γλύπτας, δύο ζωγράφους καὶ ἓνα μουσικόν.

Ἀπονομή Ἀριστείου γλυπτικῆς κάτωθεν τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ ναῖσκου τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης πάντως εἶναι τόλμημα. Ἄλλ' ἂν ἐπρόκειτο νὰ συγκριθῶμεν ὅλοι μας πρὸς τοὺς ἀρχαίους διδασκάλους τοῦ καλοῦ, αἶ, τότε, Κύριοι, προτιμότερον ἦτο νὰ συντρίψωμεν ὁμοῦ γλύφανα, πινέλλα καὶ γραφίδας. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἡ Πεντέλη ἀναμένει νέους ἐμφυχωτάς, ὀφείλομεν νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν νεκρανάστασιν τῆς Ἑλληνικωτάτης τῶν καλῶν τεχνῶν, βραβεύοντες τοὺς σημερινούς τῆς μύστας. Ἀφοῦ δὲ κανεὶς γλύπτης δὲν ἔχει σήμερον ἀριστεῖον, τὸ ἔργον μας δὲν ἦτο δύσκολον.

Καὶ πρῶτον ἀνεμνήσθημεν τὸν ἀπὸ πολλοῦ λησμονημένον δημιουργὸν τῆς κοιμωμένης τοῦ Νεκροταφείου, τῆς κοιμωμένης Ἀριάδνης, τῆς κοιμωμένης Βασιλοπούλλας, τὸν γέροντα Γιαννούλην Χαλεπᾶν. Δυστυχῶς καὶ ὁ Χαλεπᾶς εἶχεν κοιμηθῇ πνευματικῶς ἐπὶ 45 ἔτη διάφορον τοῦ Ἐπιμενίδου ὕπνον· ἡ φλεγόμενη φαντασία του ἐσθέσθη καὶ ἔζη ὡς βοσκὸς εἰς τὸ πατρικὸν χωρίον, τὸν Πύργον τῆς Τήνου. Ἄν ἡ εὐγενικὴ νῆσος ἐγέννησεν τοὺς πρῶτους τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὴ τῆς Εὐαγγελιστρίας εὐλογία. Ἐκεῖθεν εἶχεν ἔλθει εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ μικρὸς Γιαννούλης, υἱὸς ἀπλοῦ μαρμαρογλύφου καὶ 16έτης τῷ 1870 ἐνεγράφη εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, ὅπου ἡρῆ διδάσκαλον καὶ ὁδηγὸν τὸν Δρόσσην, τὸν γλύπτην τῶν δύο ὑψηλῶν θεῶν τῆς Ἀκαδημίας. Μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς ἐστάλη ὑπότροφος εἰς τὸ Μόναχον καὶ ἀφοῦ πολλάκις ἠρίστευσε καὶ ἐκεῖ, ἐπανῆλθε τὸ 1876 εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐντὸς δύο ἐτῶν ἔπλασε τὸ περίφημον μνῆμα τῆς Σοφίας Ἀφεντάκη τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον θωπεύει τῷ ὄντι «ὕπνος ὀδύνας ἀδαής», τὸν Σάτυρον καὶ Βάκχον, κτῆμα τοῦ οἴκου Καραπάνου, τὴν ἐλεημοσύνην τοῦ ἱεροῦ ἱδρύματος τῆς Τήνου, τὸν Ἀγγελὸν Κυρίου κλπ. Ἄλλ' ἐνῷ ἔπλαττε τὴν παιδοκτόνον Μήδειαν τῷ 1878, ἔδουσε τῆς διανοίας του τὸ φῶς. Κατὰ τὴν πνευματικὴν του νύκτα ἔπλαττε καὶ ἐσπάζε τὰ πῆλινα δημιουργήματά του. Ἀπὸ τοῦ 1925 70τούτης πλέον ἤρχισε νέαν, ἐντελῶς ἀδέσμευτον δημιουργίαν.

Ὁ καθηγητὴς κ. Θωμᾶς Θωμόπουλος θαυμάζει τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον περισσότερον τῆς πρώτης. «Ὁ Χαλεπᾶς ὁ σημερινὸς (λέγει) εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Χαλεπᾶν ποὺ ἐγνωρίσαμεν». Ἀλλὰ καὶ κατώτερος ἂν εἶναι, (λέγομεν ἡμεῖς) εἶναι ὑπεράξιος τοῦ Ἀριστείου τούτου.

Ὁ δευτέρος γλύπτης εἶναι πολὺ νεώτερος, ἀλλὰ καὶ γνωστότερος τοῦ Χαλεπᾶ, ὁ κ. Κώστας Δημητριάδης, ἐργαζόμενος ἀπὸ πολλοῦ εἰς τὸ Παρίσι καὶ τὸ Λονδίνον.

Ἐκεῖ κατὰ τὰς ἐκθέσεις τὸν ἔχουν ἐγκωμιάσει τόσοι κριτικοί, ὥστε σήμερον περιποιεῖ τῷ ὄντι τιμὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δόκιμος τεχνοκρίτης κ. Gabriel Séailles ἐδημοσίευσεν μελέτην εἰς τὸ περιοδικὸν *L'Art et les Artistes* τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1922 μετὰ λαμπρῶν φωτοτυπιῶν δέκα καλλιτεχνημάτων τοῦ ἡμετέρου γλύπτου, ἀρχομένην ὡς ἑξῆς :

«Ὁ κ. Δημητριάδης ἀνήκει συγχρόνως εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Γαλλίαν, δύο χώρας κλασσικάς, τῶν ὁποίων τὸ πνεῦμα συγγενεῖται».

Πράγματι ὁ Δημητριάδης ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἑλληνικωτάτην Στενήμαχον, καὶ ὅταν αὕτη τῷ 1885 προσηρτήθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν, παιδάκι τότε κατέφυγε μετὸν πατέρα του εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐδῶ ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, ἐδῶ ὠνειροπόλησεν τὴν δόξαν, ἐδῶ ἔτυχεν τῆς ὑποτροφίας πρὸς εὐρυτέρας σπουδὰς. Καὶ ἔκαμε πραγματικὰς σπουδὰς ὁ Δημητριάδης. Οἱ κορμοὶ τῶν ἔργων του ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰς στάσεις τολμηροτάτας, εἶναι μελετημένοι ὅσον καὶ τὰ πρόσωπα. Ἀλλὰ καὶ αἱ συλλήψεις του εἶναι τολμηραί. Τὸ Δίλημμά του—ὑπερφυσικὸν ἄγαλμα ἀνδρὸς—ἐνθυμίζει βεβαίως τὸν περίφημον *Penseur* τοῦ Rodin, τὸν στημένον ἐνώπιον τοῦ Πανθέου. Καὶ ὁμολογουμένως ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ῥωμαλέου Γάλλου διδασκάλου. Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Δημητριάδης ἀπέμεινεν Ἕλλην. Πιστὸς εἰς τὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς του—λέγει ὁ κ. Séailles—φυλάττει τὸ αἶσθημα τοῦ μέτρου... Καθὼς ὁ πατριώτης του Ἀνδρέας Chénier, θὰ ἔλεγε προθύμως.

Sur des penseurs nouveaux faisons des vers antiques.

Ἀπὸ πολλοῦ παρεσκεύαζε μεγάλην σύνθεσιν, σειρὰν 12 ἀγαλμάτων ἀποτελοῦσαν πελώριον μνημεῖον, ἀφιερωμένον εἰς τοὺς *Ἡττημένους τῆς ζωῆς*. Ἀλλὰ τὸ μέγα ἔργον διέκοψεν ὁ πόλεμος, ὁ δὲ Δημητριάδης ἐδημιούργει χαριτωμένα ἀγάλματα λουομένων γυναικῶν, μιᾶς Βάκχης, καὶ φυσικωτάτας προτομὰς, τῶν ὁποίων ἀρίστη ἴσως εἶναι ἡ τοῦ Μορεᾶς. Ὁ καλλιτέχνης εὐρίσκεται σήμερον εἰς ὄλην του τὴν ἀκμὴν. Ἡ δὲ Ἀκαδημία, ἀπονέμουσα τὸ ἀριστεῖον ὡς μακρινὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὸν ξενιτευμένον γλύπτην, ἀναμένει νὰ ἴδῃ στημένον καὶ ἐδῶ, ὑπὸ τὸ Ἀττικὸν φῶς, ἔργον τοῦ κ. Δημητριάδου—καὶ δὴ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Καποδίστρια πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Πανεπιστημίου.

Μετὰ τοὺς δύο γλύπτας ἀναλαβόντες νὰ βραβεύσωμεν δύο ζωγράφους, ἀπεβλέψαμεν ὅλοι πρῶτον εἰς τὸν κ. Γεώργιον Ροῖλόν, καλλιτέχνην γνωστὸν καὶ εἰς μεγάλας ἀλλοδαπὰς ἐκθέσεις. Ὁ Ροῖλός, Γορτύνιος, ἀνήκων εἰς οἶκον ἀγωνιστῶν, μορφωθείς εἰς τὸ Μόναχον ὑπὸ τὸν ἀπαράμιλλον Γόζην, καὶ κατόπιν ἀπὸ τοῦ 1903 ἐπὶ ἔξ ἔτη εἰς τὸ Παρίσι καὶ τὸ Λονδίνον, εἶναι ἀνεγνωρισμένος maître, τηρῶν τὴν ἀκαδημαϊκὴν ὁδὸν τῆς τέχνης. Τὴν τέχνην ταύτην ἐδίδαξεν ἐπὶ 25 ἔτη, δηλαδὴ μέχρι πέρυσιν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀκαταπόνητος, κατέγιεν εἰς πλεῖστα τῆς ζωγρα-

φικῆς εἶδη, ἀπὸ τῆς προσωπογραφίας μέχρι τοῦ τοπίου καὶ ἐξετέλεσε καὶ πίνακας μεγάλους. Ποῖος φιλότεχνος ἀγνοεῖ τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον, τοὺς πέντε ποιητάς, τὸν Ἱππόλυτον, τὸ Χαῖρε Ῥαβδί; τῶν ὁποίων τὰ θέματα ἀρκοῦν νὰ δείξουν τὴν ποικιλίαν τῆς ἐμπνεύσεώς του. Ἀλλὰ περισσότερον ἴσως θὰ ἐπιζήσῃ ὁ κ. Ροῦλὸς ὡς πολεμικὸς ζωγράφος. Διότι, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς φιλογωνίους παλαιούς, ἐξῆλθε τοῦ ἐργαστηρίου καὶ συμμερίσθη τὰ ἀπὸ 30τίας ἀτυχήματα καὶ τὰς νίκας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Ἀπὸ τὰς ἀψιμαχίας τοῦ 1897 ἀπεκόμισε τὰ Δελέρια καὶ τὰ Γεντζελια, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐκείνην τὴν ἔφοδον τῶν Εὐζώνων, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Νιρβάνας ὠνόμασε λαίλαπα. Κατὰ τὰ ἔτη τῶν τροπαίων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὀλίγαις ὥραις πρὸ τοῦ Στρατοῦ καὶ κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον ἔφθασε μέχρι τοῦ στενοῦ τῆς Κρέσνας, ὅθεν ἐνεπνεύσθη τὸν πολυπαθὴ πίνακα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀκόμῃ περισσότερα σχέδια μᾶς ἔφερε ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου συχνὰ κατεσχίνωνεν εἰς τὰς προφυλακάς. Οἱ σαλπικταὶ του, οἱ ἀνιχνευταὶ του, οἱ Τσέτηδες, εἶναι τύποι ζωντανοί. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐξαιρέτως ἐμελέτησεν ὁ κ. Ροῦλὸς τὸ εὐγενέστατον τῶν ζώων, τὸν ἵππον, τὸ χάρμα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Φειδίου. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι ἐκ τοῦ συντριβομένου ἄρματος τοῦ Ἱππολύτου ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ σώσω κάτι, θὰ ἐξέλεγα τὸ πρῶτον τῶν ἀλόγων.

Προκειμένου περὶ τοῦ δευτέρου ζωγράφου ἐσταματήσαμεν εἰς περισσότερα ὀνόματα, διότι καὶ νεώτεροι εὐτυχῶς ἀμιλλῶνται πρὸς παλαιότερους.

Ἄλλ' ἀποφασίσαντες νὰ βραβεύσωμεν τοπιογράφον, ἠκούσαμεν τὴν γνώμην τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ζωγράφου, ὅτι δηλαδὴ δοκιμώτερος εἶναι ὁ κ. Ἐπαμ. Θωμόπουλος, πρῶτος ἀπὸ τοῦ 1915 εἰδικὸς καθηγητὴς τῶν ὑπαιθρίων σπουδῶν ἐν τῇ Πολυτεχνεῖῳ. Οὐδεὶς ἴσως ἄλλος ἐμελέτησεν ἐπιμονώτερον τοῦ Πατρηνοῦ ζωγράφου τὸ Ἑλληνικὸν ὑπαιθρον — θὰ ἔλεγα τὴν βουκολικὴν ἀποψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βουνοῦ. Σπουδάσας εἰς τὴν γραφικὴν Ἰταλίαν, κατέγινεν εἰδικώτερον εἰς τὴν φύσιν τῆς πατρίδος του, τῆς Ἀχαΐας, καὶ ἀπεικόνισε τὰς χιονισμένας κορυφὰς τοῦ Χελμοῦ — εἰς πολυαριθμούς πίνακας, κάποτε πολὺ μεγάλους. Ὁ κ. Μπενάκης ἠγόρασε χάριν τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης τὸν τεράστιον «Ἀπὸ τὴν Στάνην στὸ χωριὸ» καὶ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα κατέχει τὰς «Θερίστρες». Τὰ ἔργα του ἔχουν φῶς καὶ χρῶμα καὶ αἱ συνθέσεις του εἶναι σχεδὸν πάντοτε δεξιάι. Ἡ τοπιογραφία ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐπετέλεσε λαμπράς προόδους. Ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι εἰς τὸ κάλλος τοῦ Ἑλληνικοῦ τοπίου ἀρμόζει τὸ παλαιὸν ἐπίθετον «ἀμήχανον». Πῶς ν' ἀποδώσῃ κανεὶς τάχα με χρώματα τὴν θεῖαν διαφάνειαν τοῦ ἁττικοῦ αἵθέρος, ὅπου καὶ τὰ ἀπώτερα φαίνονται τόσον κοντινά; Βραβεύοντας τὸν κ. Θωμόπουλον, λέγομεν πρὸς τοὺς νεαροὺς ζωγράφους: Μελετᾶτε αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς Ἑλλάδος, τὸ φῶς καὶ τὴν σκιάν, τὸν μάγον τοῦτον οὐρανόν, τὸ μοναδικὸν σύνολον βουνοῦ ἀκρογιαλιάς καὶ δάσους.

Ὁ μουσικὸς ἀριστεὺς εἶναι νέος καὶ λαμβάνει κατ' ἐξαίρεσιν τιμὴν δοθεῖσαν εἰς πρεσβυτέρους ὡς στεφάνωμα τελειωμένης ἐργασίας. Μέχρι τοῦδε τὸ μουσικὸν ἀριστεῖον κατέχουν ὁ Λαυράγκας, ὁ Καλομοίρης, οἱ δύο Λαμπελέτ, ὁ Ῥιάδης καὶ ὁ Βάρβογλης. Ἀλλ' ὁ κ. Δημήτριος Μητρόπουλος φαίνεται εἰς ὅλους μας μουσικὴ ἰδιοφυΐα. Ἀθηναῖος, μαθητὴς τοῦ Ὁρδείου τῶν Ἀθηνῶν, ἔτυχε τῆς ἀνεξαντλήτου προστασίας τοῦ κ. Μπενάκη καὶ ἐσπούδασε εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ κυρίως τὴν Γερμανίαν. Ἐντὸς τῶν πρωτολειῶν καὶ τῆς ὥραιας στρατιωτικῆς σουΐτας ἔγραψε τὴν *Παναγίαν* τῆς *Σπάρτης*, ἐπὶ στίχων τοῦ Σικελιανοῦ, τὴν *Κασσιανὴν* τοῦ Παλαμᾶ καὶ ὁλόκληρον μελόδραμα, τὴν *Βεατρίκην* ἐπὶ κειμένου τοῦ Ναίτερλιχ (1920), τὴν *Alouette* καὶ τὴν Ἑλληνικὴν *σονάταν*. Τελευταῖα καὶ παραδοξότατα τῶν ἔργων του εἶναι δέκα τραγούδια τοῦ ἰδιοτύπου Ἀλεξανδρινοῦ ποιητοῦ, τοῦ κ. Καβάφη, μίαν *σονάτα* διὰ βιολί, καὶ Τρίπτυχον διὰ πιάνον. Ἀλλ' ἂν ἡ συνθετικὴ τοῦ κ. Μητροπούλου δύναμις ἐξανθεῖ ἀκόμῃ, ἢ ἱκανότης τῆς ἐκτελέσεως εἶναι ἤδη ὠριμωτάτη. Πῶς ἄλλως ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιδληθῇ — διαρκούντος μάλιστα τοῦ πολέμου — ὡς κρατικὸς μουσικὸς ὑπάλληλος εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ὄπεραν τοῦ Βερολίνου; Ἀληθῶς ἡ αἰσθητικὴ του ἀντίληψις τῶν μουσουργημάτων καταντᾷ σχεδὸν ἀναδημιουργία. Καὶ μία λεπτομέρεια. Ὁ κ. Μητρόπουλος διακρίνεται καὶ εἰς τὸ μουσικὸν ἐκεῖνο ὄργανον, ποῦ εἶναι καὶ αὐτὸ Ἑλληνικὴ ἐφεύρεσις, τὴν ὁποίαν — ὅπως τόσας ἄλλας — ἐχαρίσαμεν εἰς τὴν Δύσιν χωρὶς νὰ τὴν κρατήσωμεν ἡμεῖς, εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, τὸ *orgue*.

Καὶ τώρα πρὶν κλείσωμεν, κύριοι, τὸν σημερινὸν ἀπολογισμὸν τῆς Ἀκαδημίας, ἃς εὐχρηθῶμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μας νέαν ἄνθησιν καλοῦ, ἃς φαντασθῶμεν ὅλοι τὰς ὥραιας τέχνας ἡνωμένας εἰς ἁρμονικὸν αἶνον τῶν τροπαίων τῆς μεγάλης γενεᾶς, εἰς ὑπόμνησιν τῶν χαλεπῶν ἀγώνων τῆς σημερινῆς καὶ τέλος εἰς ὕμνον, ὦ θεοί, καὶ μᾶς νέας νίκης!

Καὶ ἤδη καλῶ ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀκαδημίας νὰ προσέλθουν ὅσοι παρευρίσκονται τῶν ἀξιωθέντων τοῦ βραβείου πρὸς παραλαβὴν αὐτοῦ.

1. Ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἑλλ. Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΕΛΤΑΣ
2. Ὁ κ. Γ. ΡΟΪΛΟΣ
3. Ὁ κ. Ε. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ
4. Ὁ κ. Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
5. Ὁ Γυμνασιάρχης κ. ΜΠΑΣΕΒΑΝΑΚΗΣ μετὰ τοῦ μαθητοῦ ΑΝ ΓΚΙΝΟΥ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1927

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

Ἀνακοινούται ἐπιστολή τοῦ κ. Γ. Στρέϊτ εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΗ ΧΗΜΕΙΑ. — Ἡ Θηραϊκὴ γῆ ὡς κονία δομῆς,
ὑπὸ κ. Α. Χ. Βουργάξου.

Ἡ οἰκοδομικὴ τέχνη μετεχειρίσθη τὴν θηραϊκὴν γῆν πρὸς σκευασίαν κονιαμάτων ἀπὸ ἐποχῆς παλαιότητας, καὶ κατὰ τὴν παράδοσιν ἢ παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιηθεῖσα ἐπὶ τοῦ Ἰλισσοῦ γέφυρα ἐδομήθη διὰ χαλίκων καὶ κονιάματος θηραϊκῆς γῆς, τοῦ ὁποίου ἡ μεταχρόνιος σκληρότης ὑπῆρξε τοῦλάχιστον ἴση πρὸς τὴν τῶν χαλίκων. Φαίνεται ὅθεν ὅτι αἱ ἀξιόλογοι ιδιότητες τῆς ἡφαιστείου γῆς διεγνώσθησαν ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀλλ' ἀναντιρρήτως ἐφηρμόσθη αὕτη πλειότερον ὡς δραστηριώτερον τῆς κοινῆς ἄμμου συνείσαγμα τῶν κονιαμάτων καὶ ὀλίγον ὡς ὕλη ὑδραυλική. Ἀλλὰ καὶ ἡ παρὰ τῶν Ῥωμαίων πρώτη ἐφαρμογὴ τῶν ὑδραυλικῶν φυσικῶν κονιῶν ἐτελέσθη ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιμελῶν μὲν παρατηρήσεων ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἐμπειρικόν, ἀφ' οὗ μικρὸν ἀπέστη ἡ δομικὴ τέχνη κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἕως ἀκόμη τοῦ 1813 ὅτε τὸ πρῶτον ὁ Collet-Descotils ἐν Γαλλίᾳ διερευνῶν μεθοδικῶς τὰς ὑδραυλικὰς ὕλας, ἀντελήφη τῆς θεμελιώδους σημασίας, ἣν ἔχει τὸ ἐν αὐταῖς ἐν ὀρισμένῃ τινι καταστάσει ὑπάρχον πυριτικὸν ὀξύ. Ἐκτοτε ἡ ἐπιστημονικὴ διερεύνησις τῶν κονιαμάτων ἀνελήφθη ὑπὸ πλείστων σοφῶν διαφόρων χωρῶν καὶ προήχθη μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε ἡ πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἐμπειρικὴ τέχνη τῆς παρασκευῆς τῶν κονιῶν νὰ εἰσέλθῃ τελεσιδικῶς εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐπιστημονικῶν βιομηχανιῶν καὶ νὰ ἀποτελέσῃ ἐν μέσῳ αὐτῶν προέχον τεκμήριον τῶν τεχνικῶν δημιουργημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν τούτοις ὅμως αἱ μακραὶ καὶ συχνῶς ἀντιγνώμονες συζητήσεις ἐπὶ τῶν αἰτίων τῆς ὑδραυλικῆς τῶν κονιαμάτων πήξεως καὶ ἰδιαιτέρως αἱ διαφόρου φύσεως ὑδραυλικαὶ ἀντιδράσεις αἱ παρατηρούμεναι ἐπὶ φυσικῶν κονιῶν, ἤγαγον, ὡς πρὸς τὴν θηραϊκὴν γῆν τοῦλάχιστον, εἰς πλάνας τῶν ὁποίων τὴν ἀναίρεσιν θέλω ἐπιχειρήσῃ.

Ἡ κατὰ φύσιν σύστασις.

Ὁ αὐστριακὸς ἀρχιμηχανικὸς Eduard Heider μεταχειρισθεὶς εὐρύτατα τὴν θηραϊκὴν γῆν κατὰ τὴν δομὴν τῶν νηοδοχῶν τοῦ αὐστριακοῦ Lloyd ἐν Τεργέστη, ἐξέθεσεν ἐν τῇ περὶ τῆς κατασκευῆς ταύτης δημοσιευθέντι ἔργῳ αὐτοῦ, τὰ τοῦ μηχανικοῦ διαχωρισμοῦ τῶν ἀποτελούντων τὴν αὐτόμορφον γῆν μερῶν. Ἡ δι' ὕδατος διακλύσις (Schlämmen) τῆς θηραϊκῆς πουζολάνης παρέσχε τὰ ἐπόμενα προϊόντα:

1^{ον} τὸ ἐκ κισσήρεως, ἥτις ὡς ἐλαφροτέρα τοῦ ὕδατος ἐπιπλέει,

2^{ον} τὸ τῶν ἄλλων κατὰ ποσότητα μείζον καὶ ὑπερ ἀποτελεῖται ἐκ λεπτῆς τεφρόχρου κόνεως, τῆς κυρίως δραστηκῆς ὕλης τῆς ἡφαιστείου γῆς καὶ

3^{ον} βαρυτέρας πῶς ἄμμου ἐκ γωνιῶδων κόκκων συγκειμένης καὶ τὸ χρῶμα κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν μελαίνης, ἀλλὰ καὶ κιτρίνης καὶ ἐρυθρόχρου, ἀποτελουμένης δὲ κυρίως ἐκ τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ ὀψιδιανοῦ. Τὸ μέρος τοῦτο ὡς καὶ τὸ πρῶτον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀμμώδη τῆς φυσικῆς γῆς συστατικά.

Δι' ἀναλόγων μηχανικῶν ἐρευνῶν εὗρεν ὁ γερμανὸς R. Tormin ὅτι ἡ θηραϊκὴ γῆ ἀποτελεῖται κατὰ μὲν ὡς ἔγγιστα τὸ $\frac{1}{5}$ αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ ὕδατος πλεόντος μέρους, κατὰ τὰ $\frac{3}{5}$ ἐκ τῆς ὡς κυρίως κονίας χαρακτηριζομένης μερίδος καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον περίπου $\frac{1}{5}$ ἐκ τῆς ἁδροτέρας μελαίνης ἄμμου.

Μεθ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν διὰ τῆς μεθόδου τῆς διακλύσεως ἀποχωρισθέντων συστατικῶν μερῶν τῆς θηραϊκῆς γῆς καὶ κατόπιν ἐπιμελοῦς ἀλέσεως τῶν τυχόν παρισταμένων λιθαρίων, ἐσκευάσθη κονίαμα μετὰ παχείας ἀσδέστου, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς σχετικῆς ἐρεύνης ὡς πρὸς τὴν ὑδραυλικὴν σύσχισιν ὑπῆρξε τὸ ἀκόλουθον: Τὸ διὰ τοῦ ἐλαφροτέρου τῆς γῆς τμήματος παρασκευασθὲν κονίαμα, ἀφ' οὗ περιεκαλύφθη διὰ χάρτου, εἰσῆχθη ἐν τῇ ὕδατι ἐν ᾧ παρέμεινεν ἐπὶ ἕν ἔτος, μεθ' οὗ ἀπέκτησε μὲν ποιὰν τινα συνοχὴν ἀλλὰ παρέμεινε τοσούτῳ μαλακὸν ὥστε νὰ χαράσσῃται ὑπὸ τοῦ ὀνυχος. Τὸ ἀπὸ τῆς λεπτῆς τεφρόχρου κόνεως καθ' ὅμοιον τρόπον προελθὼν κονίαμα συνεσχέθη μετὰ πάροδον μιᾶς ἡμέρας μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ ὥστε ἀνάλυπτον εἰσῆχθη ἐν τῇ ὕδατι καὶ οὐδόλως κατέρρευσεν ἐν αὐτῇ. Μετὰ τινος δὲ μηνος ἀπέκτησε σκηρότητα ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ καλλίστου διὰ κονίας Portland κονιάματος. Τὸ τρίτον τέλος διὰ τῆς ἁδρᾶς ἄμμου ληφθὲν κονίαμα ἀπέδειξεν ιδιότητας σχεδὸν ὁμοίας πρὸς τὰς τοῦ πρώτου.

Τὰ τρία ὅθεν ταῦτα μέρη τῆς θηραϊκῆς γῆς σχηματίζουνσι κονιάματα ἰδίας φύσεως διότι ἔχουσι διάφορον χημικὴν σύστασιν καὶ κυρίως διότι περιέχουσι διάφορον ποσότητα ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος. Πρέπει δὲ νὰ νοηθῇ καλῶς, ὅτι ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐτέρας τινος ἡφαιστείους γαίας, αἵτινες ὀφείλουσι τὴν ὑδραυλικὴν αὐτῶν

ιδιότητα εἰς φυσικὰς συντήκτους καὶ ἐν ὕδατι ὀλίγον διαλυτὰς πυριτικὰς ἐνώσεις, ἡ θηραϊκὴ γῆ περιέχει ὡς πρῶτιστον αὐτῆς ὑδραυλικὸν συστατικὸν τὸ ἄμορφον πυριτικὸν ὀξύ, ὅπερ ἐγεννήθη ἐξ ἀντιστοίχου λύματος τῆς πυριτικῆς μάζης δι' ἀντιδράσεως θερμοφυσικῆς.

Τὰ τρία μέρη τῆς θηραϊκῆς γῆς ὑπεβλήθησαν εἰς κεχωρισμένην χημικὴν ἀνάλυσιν, ἀφοῦ προηγουμένως ἠλέσθησαν καὶ ἐξηράνθησαν ἐν θερμοκρασίᾳ 100° μέχρι ἀμεταβλήτου βάρους. Ἡ δ' οὕτωςι διακριθεῖσα σύστασις αὐτῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

Συστατικά ἐπὶ τοῖς 100		Μέρος I	Μέρος II	Μέρος III
Διαλυτὸν ἐν ὑδροχλωρικῷ ὀξεῖ	Ἀσβεστος	0,40	0,84	0,68
	Μαγνησία	0,25	0,48	0,35
	Ὁξειδιον σιδήρου.	0,28	0,54	1,86
	Ὁξειδιον ἀργιλίου.	0,75	1,31	1,64
	Πυριτικὸν ὀξύ	ἔχνη	ἔχνη	ἔχνη
Ἀδιάλυτον ἐν ὑδροχλωρικῷ ὀξεῖ	Πυριτικὸν ὀξύ	72,84	71,44	63,07
	Ἀσβεστος	2,15	1,80	3,15
	Μαγνησία	1,33	1,36	1,58
	Ὁξειδιον σιδήρου.	4,07	3,30	6,87
	Ὁξειδιον ἀργιλίου.	11,51	8,56	14,03
	Ὁξειδιον καλίου.	1,28	1,86	1,87
	Ὁξειδιον νατρίου.	2,65	3,74	3,86
Υῶερ		2,25	4,61	1,14
		99,76	99,84	100,10

Ἀμόρφου δὲ πυριτικοῦ ὀξέος προσδιορισθέντος διὰ κατεργασίας τῶν αὐτῶν δειγμάτων δι' ἀραιοῦ διαλύματος καυστικοῦ καλίου περιέχει:

Τὸ πρῶτον μέρος 5,2 %

Τὸ δεύτερον » 28,4 %

Τὸ τρίτον » 3,4 %

Ἐκτὸς δὲ τῶν ὡς εἴρηται συστατικῶν περιέχει ἡ θηραϊκὴ γῆ καὶ διαλυτὰ ἐν ὕδατι ἄλατα, χλωριῶχον νάτριον, θεικὸν νάτριον καὶ ἐνώσεις τοῦ ἀσβεστοῦ καὶ μαγνησίου, ἅτινα πάντα ὑπενθυμίζουσι τὴν ἐξ ἀναδύσεως καταγωγὴν τῆς νήσου Θήρας καὶ τῶν παρ' αὐτῇ νησίδων. Ὡς δὲ τὰ προϊόντα ταῦτα δὲν συμμετέχουσι τῶν ὑδραυλικῶν ἀντιδράσεων, ἀποχωρίζονται τῶν ἀναλυτέων δειγμάτων δι' ἐπισταμένης αὐτῶν προπλύσεως.

Τὸ ἄμορφον πυριτικὸν ὀξύ, ὅπερ ὡς ἐλέχθη ἀποτελεῖ καὶ τὸ κύριον ὑδραυλικὸν συστατικὸν τῆς θηραϊκῆς γῆς, εὐρίσκεται ἐξ ἄλλου ἐν αὐτῇ ἐν καταστάσει ἐνύδρῳ. Παρεσκεύασα μεθ' ὑδρασθέστου δύο δοκιμαστικὰ κονιάματα, τὸ ἐν μετὰ τοῦ ἐκ διακλύσεως προκύψαντος δευτέρου μέρους, ἄνευ ἄλλης κατεργασίας, καὶ τὸ ἕτερον μετὰ τοῦ ὁμοίου μὲν μέρους ἀλλ' ἄφου προηγουμένως ἐξήρανα καὶ ἐθέρμανα αὐτὸ ἐπὶ τετράωρον μὲν εἰς θερμοκρασίαν 150° καὶ εἶτα ἐπὶ 20' ἐν 760°. Τὸ πρῶτον κονίαμα ἐπάγη μετὰ τρεῖς ὥρας, τὸ δὲ δεύτερον, ἐν ᾧ τὸ πυριτικὸν ὀξύ παρίστατο ἄμορφον μὲν ἀλλ' ἄνυδρον, ἐπάγη μετὰ 28 ὥρας. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ μεταπτώσις τοῦ ἐνύδρου ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος πρὸς ἄνυδρον, δὲν ἐπιφέρει ἀπώλειαν τῆς ὑδραυλικότητος τούτου, ἀλλ' ἐλαττοῖ σημαντικῶς τὴν ἀντιδραστικὴν αὐτοῦ ταχύτητα ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν ἐνύδρων κρυσταλλικῶν ἐνώσεων, ὣν ἡ ταχύτης τῆς ἀποβολῆς καθορίζει καὶ τὸν χρόνον τῆς πήξεως.

Ὡς πρὸς δὲ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ μέσου ὄρου τοῦ ἐν τῇ φυσικῇ γῇ περιλήμματος ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος, μετεχειρίσθη οὐχὶ τὴν διὰ καυστικοῦ καλίου ἐπίδρασιν, διότι καὶ τὰ ἁραιότερα τούτου διαλύματα (5 %) προσβάλλουσι καὶ αὐτὸ τὸ κρυσταλλικὸν καὶ ὑδραυλικῶς ἄδρανές πυριτικὸν ὀξύ, ἀλλὰ κατεργάσθη λήμματα ἁδροκόκκου γῆς ἐν τῇ θερμοκρασίᾳ τοῦ ἀτμολούτρου καὶ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν διὰ 40 πλάσιος ποσότητος διαλύματος περιέχοντος 3,5 % ἀνύδρου ἀνθρακικοῦ νατρίου καὶ 1 % καυστικοῦ νατρίου. Ἐκ πολυαρίθμων δ' ἀναλύσεων τελεσθεισῶν παρ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν μαθητῶν, διὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε μεθοδου, παραδέχομαι ὅτι ἐν τῇ φυσικῇ θηραϊκῇ πουζολάνῃ περιέχεται τὸ ἄμορφον πυριτικὸν ὀξύ κατ' ἀναλογίαν 17-19 %. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τοῦ μέσου ὄρου τοῦ περιλήμματος τούτου (18 %), ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ὑφ' ἡμῶν τελεσθεῖσαι δοκιμαὶ ἐπὶ τῆς συστάσεως καὶ τῶν ιδιοτήτων τῶν διὰ θηραϊκῆς γῆς κονιαμάτων.

Ἀναλογισμὸς συστατικῶν.

Οἱ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων σπουδαίων ἐφαρμογῶν τῆς θηραϊκῆς γῆς ἐν τῇ δομικῇ τέχνῃ ἕως καὶ σήμερον ἀκόμη τελούμενοι ὑπολογισμοὶ πρὸς καθορισμὸν τῆς πρεπούσης συστάσεως τῶν δι' αὐτῆς κονιαμάτων βασίζονται ἐπὶ ἀρχῶν ἐντελῶς σφαλερῶν. Ὑπετέθη ἐν πρώτοις ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῆς ἀσθέστου ἐπὶ τῆς θηραϊκῆς γῆς παραγομένη ἔνωσις ἡ καὶ προκαλοῦσα τὸ φαινόμενον τῆς ὑδραυλικῆς πήξεως τοῦ κονιάματος, εἶναι διπυριτικόν τι ἄλλας τοῦ ἀσβεστίου, εἰς ὃ κατὰ τὴν κρατοῦσαν τότε θεωρίαν τῶν χημικῶν ἰσοδυνάμων ἀπεδίδετο ὁ τύπος: CaO_2SiO_3 . Ἐπὶ δὲ τῇ βάσει τοῦ ἀνυπάρκτου τούτου σώματος ἐγένετο ἐφεξῆς ὁ ἀναλογισμὸς τῶν συστατικῶν τοῦ κονιάματος. Οὕτω δ' ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἡ ἀσβεστος ἐπιδρᾷ οὐχὶ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐν ἐλευθέρᾳ καταστάσει εὐρίσκομένου ἐν τῇ γῇ πυριτικοῦ ὀξέος ἀλλὰ

καὶ ἐπὶ τοῦ ὁπωσδήποτε ἡνωμένου, εὐρέθη δι' ὑπολογισμοῦ ἀπλοῦ τῶν χημικῶν ἰσοδυνάμων, ὅτι πρὸς τὰ 62 μέρη διαθεσίμου πυριτικῆς ὀξέος, τὰ εἰς 100 γῆς περιεχόμενα, ἀντιστοιχοῦσι 19 μέρη ἀσβέστου συμφώνως πρὸς τὴν ἐξίσωσιν:

$$\begin{aligned} 2\text{SiO}_3 + \text{CaO} &= \text{CaO}_2\text{SO}_3 \\ 2 \times 566,74 + 350 &= 1483,48 \text{ καὶ} \\ \frac{350 \times 62}{1133,5} &= 19,14 \end{aligned}$$

Πρὸς δὲ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους βαρῶν ἐθεωρήθη ἀντιστοιχοῦσα ἀναλογία 4 ὄγκων θηραϊκῆς γῆς πρὸς ἓνα ἀσβέστου.

Οὕτως ὅμως ἤθελεν ἐνωθῆ μετὰ τῆς ἀσβέστου μόνον τὸ δραστικὸν συστατικὸν τῆς γῆς, ἐν ᾧ καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἦτοι τὰ $38/100$ ἀποτελοῦσιν ἐξαίρετον χαλαζιακὴν ἄμμον, ἣτις μετὰ τῆς ἀσβέστου σχηματίζει ὡσαύτως χρήσιμον κονίαμα ἔστι καὶ βραδυτέρας πήξεως. Ὡς δ' ἡ ἄμμος αὕτη ἐθεωρήθη ἀποτελοῦσα τὸ ἥμισυ σχεδὸν κατ' ὄγκον τῆς ὅλης θηραϊκῆς γῆς καὶ πρὸς σχηματισμὸν κονιάματος δὲν ἀπαιτεῖ ἢ τὸ $1/6$ μόνον τοῦ ὄγκου αὐτῆς ἀσβέστου, θὰ ἔπρεπε πρὸς σκευασίαν τοῦ κονιάματος νὰ ληφθῶσιν ἐν συνόλῳ 4 ὄγκοι θηραϊκῆς γῆς καὶ 1,33 ἀσβέστου ἢ ἐν στρογγύλοις ἀριθμοῖς ἔναντι 3 ὄγκων γῆς 1 ὄγκος ἀσβέστου¹.

Ἴνα, ἐξ ἄλλης ἀπόψεως, διαπιστωθῇ ὅτι ἕκαστον κοκκίον γῆς ἐν τῷ κονιάματι εὐρίσκετο τελείως κεκαλυμμένον ἀσβέστου καὶ οὐδὲν ἐν τῇ μάξῃ ὑπῆρχε κενόν, ἐτελέσθη ὁ προσδιορισμὸς τοῦ συνόλου ὄγκου τῶν κενῶν διὰ προσθήκης ὕδατος, ἐν χώρῳ πεπληρωμένῳ θηραϊκῆς γῆς. Οὕτως εὐρέθη ὅτι ἐν κυβικὸν δέκατον ταύτης δύναται νὰ περιλάβῃ μεταξὺ τῶν κόκκων 430 κ. ἐκ. ὕδατος. Κατ' ἀκολουθίαν ἔναντι ἑνὸς ὄγκου γῆς θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθῶσι 0,43 ἀσβέστου ἢ ἐν στρογγύλοις ἀριθμοῖς, τρεῖς ὄγκοι ἀσβέστου πρὸς ἑπτὰ θηραϊκῆς γῆς. Πλὴν ἡ ἀναλογία αὕτη τῆς ἀσβέστου εἶναι οὐσιωδῶς ἀνωτέρα ἐκείνης, ἣτις ἐνοῦται μετὰ τῶν δραστικῶν συστατικῶν τῆς γῆς ὡς ἄλλως τε ὑπέδειξεν ὁ ἀνωτέρω γενόμενος ὑπολογισμός. Ἀπεφασίσθη ὅθεν νὰ προστεθῇ εἰς τὸ διμερὲς μίγμα καὶ τις ἀναλογία ἄμμου, ὅταν μάλιστα διηκριβώθῃ ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ ἑνὸς κυβικοῦ δεκάτου αὐτῆς εἰς ἑξ κυβικὰ δέκατα γῆς, δὲν ἐπιφέρει αἰσθητὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου καὶ ὅτι τὸ οὕτω συσταθὲν ξηρὸν μίγμα ἡδύνατο τότε νὰ προσλάβῃ δύο κυβικὰ δέκατα ὕδατος.

Κατηρτίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περιέργων αὐτῶν δεδομένων, πρωτίστως τῶν κενῶν, μία «συνταγὴ κονιάματος». Ἀδιάφορον ἂν τὰ κενὰ ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ πρακτικῇ σταθερὸν σύνολον, ἐφ' ὅσον ἡ αὐτόμορφος γῆ ἀποτελεῖται ἐκ μίγματος λιθαρίων καὶ ἄμμου παντοειδῶν διαστάσεων κόκκου, καὶ ἀδιάφορον ἂν ἢ δι' ἀσβέστου πλήρωσις ἤθελεν ἐπαυξήσῃ μὲν τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἀσβεστοῦ κονι-

¹ Dinglers Polytechn. Journal 197.146.

άματος καὶ μειώσῃ τὴν τοῦ ὑδραυλικοῦ διὰ τῆς ἐνεργοῦ θηραϊκῆς γῆς. Οὕτω κατέληξε νὰ προσλάβῃ τὸ μίγμα τὴν ἀκόλουθον τελικὴν σύστασιν :

Θηραϊκῆς γῆς 6 ὄγκοι

Ὑδρασδέστου 2 »

Λεπτῆς ἄμμου 1 ὄγκος

Τὸ μίγμα τοῦτο δίδωσιν μετὰ τοῦ ὕδατος τῆς φυράσεως ἐξ ἐν ὄλῳ ὄγκους κονιάματος, ἀπηλλαγμένου αἰσθητῆς συστολῆς κατὰ τὴν πῆξιν. Διὰ δὲ τὰς θαλασσίας κατασκευὰς παντοειδῶν δομῶν ἐφηρμόσθη τὸ φυρτὸν ἐκ θηραϊκῆς γῆς καὶ λίθων κονίαμα, ὅπερ ἀποτελεῖτο κατὰ κυδικὸν μέτρον ἐκ τῶν ἐξῆς καθ' ὕλην ὄγκων :

0,703 Λίθων

0,649 Θηραϊκῆς γῆς

0,216 Ὑδρασδέστου

0,108 Ἀμμου λεπτῆς

Τὸ φύρμα ἐχρησίμευεν πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐγκλιωτισμῶν ἐπὶ βρυχίων θεμελιώσεων. Ἐν τούτοις ἐπὶ τινων ἄλλων ἔργων παρελείπετο ἡ ἐν τῷ κονιάματι προσθήκη ἄμμου καὶ τότε τὸ μίγμα συνίστατο ἐξ ὄγκων ἑπτὰ θηραϊκῆς γῆς καὶ δύο ὄγκων ἀσδέστου, διὰ θαλασσίου ὕδατος σθεννυμένης.

Πρὸς δὲ ὑπόγειον καὶ ἐπίγειον δομὴν οἰωνδῆποτε ἔργων, σκευάζεται ἕως καὶ σήμερον μίγμα ἀποτελούμενον ἐκ :

Θηραϊκῆς γῆς ὄγκων 4

Ὑδρασδέστου ὄγκου 1

Λίθων ἢ λιθαρίων ὄγκων 8

Μετ' ὕδατος γλυκέος ἢ θαλασσίου

Εἰδικῶς δὲ πρὸς κατασκευὴν δωματίων, ἀντὶ στεγῶν, τὸ κονίαμα συντίθεται ἐκ 3 ὄγκων γῆς, 1 ὄγκου ὑδρασδέστου, 4 ὄγκων θραυσμάτων πλίνθων, $\frac{1}{2}$ ὄγκου ἄμμου καὶ ὕδατος γλυκέος, ὅσου ἀπαιτεῖ τὸ φύρμα. Τέλος τὸ πρὸς ἐπίχρισιν τῶν τοίχων ἀρμόδιον κονίαμα ἐλαμβάνετο διὰ μίξεως 3 ὄγκων γῆς, 1 ὄγκου ὑδρασδέστου καὶ 1 ὄγκου ἄμμου, ἧς ἡ προσθήκη παρελείπετο ὅταν πρὸς σδέσιν τῆς ἀσδέστου καὶ φύρασιν τοῦ κονιάματος ἐχρησίμευεν ἀντὶ γλυκέος τὸ θαλάσσιον ὕδωρ. Τίνι ὁμῶς τρόπῳ ἀντεκαθίστα τοῦτο τὴν ἄμμον ἐν τῇ πληρῶσει τῶν κενῶν τοῦ κονιάματος, δὲν ἐπεξηγεῖ ἡ ἐν λόγῳ συνταγή.

Τοιαῦται κατὰ βάσιν ἐσφαλμέναι ὑπῆρξαν ἐπὶ ἔτη μακρὰ αἱ ἀντιλήψεις, ἐφ' ὧν ἠρείσατο ἡ πρακτικὴ τῆς παρασκευῆς τῶν διὰ θηραϊκῆς πουζολάνης κονιαμάτων. Ἐδέχθησαν ὡς ὑδραυλικῶς ἐνεργὸν μερίδα τῆς γῆς τὰ 62 ταύτης ἑκατοστὰ, ἀπέδο-

σαν εἰς τὸ πυριτικὸν ὀξὺ τὸν ἀρχαῖκόν καὶ σήμερον ἀπαράδεκτον τύπον SiO_2 , ἐθεώρησαν ὡς καθορίζουσιν τὴν ὑδραυλικὴν πῆξιν τὴν ἀγνωστον ἔνωσησιν $\text{CaO} \cdot 2\text{SiO}_2$ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ ὄγκου ἐπέβαλον αὐθαίρετον τῆς ἀκατεργάστου θηραϊκῆς γῆς εἰδικὸν βάρος, ὑποθέτοντες ὡς σταθεράν τὴν ἐκ πλήθους συνθηκῶν ἐξαρτωμένην αὐτοῦ ἀξίαν.

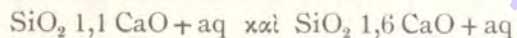
Ἐὰν παρὰ ταύτας ἀλλὰ καὶ ἐτέρας γενικωτέρας πλάνας, τὰ διὰ τῶν κονιαμάτων τῆς θηραϊκῆς γῆς ἐπιτελεσθέντα ἔργα οὐ μόνον διετηρήθησαν κατὰ τὰς πλείστας τουλάχιστον τῶν περιπτώσεων, ἀλλ' ἐπέσπασαν καὶ τὴν βαθεῖαν προσοχὴν τοῦ διεθνoῦς τεχνικοῦ κόσμου, τοῦτο πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς δύο κυρίως αἰτίας. Πρῶτον εἰς τὴν ἰδιότυπον καὶ ἐξαίρετον ὑδραυλικότητα τῆς θηραϊκῆς γῆς καὶ δεύτερον εἰς τὸ γεγονός ὅτι αἱ συστατικαὶ τῶν μιγμάτων αὐτῆς ἀναλογίαι κατὰ περίεργον ἀλλ' ἐντελῶς τυχαίαν σύμπτωσιν εὐρέθησαν κείμεναι ἐγγὺς τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Οὕτως ἡ θηραϊκὴ πουζολάνη δὲν προσέφερε μὲν τὸ μέγιστον, ὅπερ θὰ ἦδύνατο, ἀλλ' ἀναμφισδότητως διέθεσεν ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτῆς σπουδαῖον μέρος.

Αἱ νέαι ἀπόψεις.

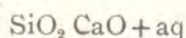
Ὡς ἡ πλήρης ἐπιτυχία τῆς θηραϊκῆς γῆς ἐν ταῖς ἐφαρμογαῖς αὐτῆς ὡς ὕλης δομῆς ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον ἐκ τῆς ὡς ἔνεστι ἀρμοδιωτέρας συστάσεως τῶν κονιαμάτων αὐτῆς, ἐστράφη ἡ προσοχή μου πρὸς τὰ ἐκεῖ, ἥδη ἀπὸ ἐτῶν.

Ἔδει πρῶτον νὰ καθορισθῇ ἐπὶ τούτῳ καὶ κατὰ τρόπον ἀναμφισδήτητον ἡ σύστασις τοῦ σώματος, οὗτινος ὁ σχηματισμὸς παράγει τὸ φαινόμενον τῆς ὑδραυλικῆς πῆξεως.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ κατὰ φύσιν ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος ἐπὶ τῆς ἐνύδρου ἀσδέστου φέρει πρὸς τὸν σχηματισμὸν πυριτικοῦ μονασβεστίου, μετὰ μοριακοῦ ὕδατος κρυσταλλουμένου. Οὕτως ἐὰν κολλοειδὲς πυριτικὸν ὀξὺ προστεθῇ ἐντὸς ἀσβεστούχου ὕδατος γεννᾶται ὀγκῶδες λευκὸν ὑπόστημα, τοῦ ὁποῦ ἡ σύστασις, ἀναλόγως πρὸς τὴν πυκνότητα τοῦ ἀσβεστούχου διαλύματος, κεῖται μεταξὺ τῶν μοριακῶν τύπων:

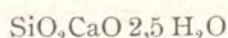

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ κατώτερον ποσὸν ἀσδέστου, ὅπερ δύναται νὰ δεσμευθῇ παρ' ἐνὸς μορίου ἀμόρφου SiO_2 ἀντιστοιχεῖ πρὸς 1,1 μόριον CaO , δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἡ παραγομένη ἔνωσις ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν μοριακὸν τύπον:

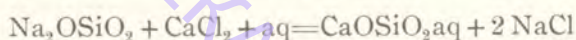

Ὁ γάλλος ἀκαδημαϊκὸς HENRY LE CHATELIER, τοῦ ὁποῦ αἱ ἐπὶ τῶν ὑδραυλικῶν κονιαμάτων μελέται ἀποτελοῦσιν ἔργον κλασσικόν, καθώρισε τὴν ἐν τῷ ἀνω-

τέρη τύπη αναλογίαν τοῦ χημικοῦ ὕδατος ὡς ἰσοδύναμον πρὸς 2,5 μόρια. Κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἔνυδρον πυριτικὸν ἀσβεστῖον ἐκφράζεται διὰ τοῦ τύπου :

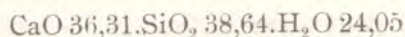
Περὶσσεῖαν τοῦ διὰ διαλύσεως χωρισθέντος δευτέρου μέρους τῆς θηραϊκῆς γῆς κατεργάσθη ἐν θερμοκρασίᾳ 80° κατὰ τὰ προπεριγραφέντα μετ' ἀραιοῦ μίγματος ἀνθρακικοῦ καὶ καυστικοῦ νατρίου. Τὸ προελθὸν δι' ἀποχύσεως διαυγὲς διάλυμα ἠραϊώθη ἕως 200 κ. ἐκ. καὶ ἐχωρίσθη εἰς δύο μερίδας ἴσας. Ἡ μία τούτων ἐχρησίμευσε πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἐν 100 κ. ἐκ. περιεχομένου πυριτικοῦ ὀξέος, ὅπερ ἐλήφθη ἐκ τοῦ ὕδρολύματος ἐπιδράσει πυκνοῦ ὕδροχλωρικοῦ ὀξέος καὶ διεπονήθη περαιτέρω συμφώνως πρὸς τὰς συνήθεις ἀνάλυτικὰς συνθήκας. Οὕτως εὗρέθη ὅτι τὰ 100 κυβ. ἐκ. ἐκάστης μερίδος περιέχουσιν ἀνὰ 3,92 γραμ. διαλελυμένου πυριτικοῦ ὀξέος. Κατ' ἀκολουθίαν εἰς τὸ ὑγρὸν τῆς δευτέρας μερίδος προσέθεσα 7,252 γραμ. ἀνύδρου χλωριούχου ἀσβεστίου διαλελυμένου ἐν διπλασίᾳ ποσότητι ὕδατος, ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις ἐν μόριον CaCl_2 ἀνολογικῶς πρὸς ἐν μόριον SiO_2 , καθάπερ προβλέπει ἡ ἐξίσωσις :

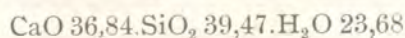
Ἐγεννήθη οὕτω λευκὸν νεφελῶδες αἰώρημα, ἰδίως διὰ κραταιᾶς ἀναταράξεως τοῦ μίγματος, τὴν ἄθροισιν τοῦ ὁποίου ἐπετέλεσα ταχέως διὰ τῆς κεντρόφυγος στροφᾶδος. Τὸ ὑπόστημα ἀπηλλάγη δι' ἀποχύσεως τοῦ ὑπερκειμένου ὑγροῦ καὶ ἀνευ ἐκπλύσεως εἰσῆχθη πάραυτα ἐν ἀγανῶτι χωνευτήριῳ ἐκ πορσελάνης καὶ ἐξηράνθη ἐν τῇ ὑπὲρ θεικὸν ὀξύ κενῷ ἕως ἀναλλοιώτου βάρους.

Μέρος τοῦ ξηροῦ προϊόντος ἐχρησίμευσε πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ κατὰ τὴν ὡς εἴρηται πρακτικὴν συγκρατηθέντος παρὰ τοῦ ὑποστήματος χλωριούχου νατρίου, ἢ ἀντίστοιχος ποσότης τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἐκφράζοντος τὸ λῆμμα τῆς ἀναλύσεως, ὡς πρὸς τὴν ἀσβεστον καὶ τὸ πυριτικὸν ὀξύ. Ἡ ποσότης αὕτη τοῦ NaCl ἐν τῇ ξηρῇ προϊόντι οὐδέποτε εὗρέθη ὑπερτέρα τῶν 30%.

Αἱ ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους τελεσθεῖσαι ἐπανειλημμέναι ἀναλύσεις τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν πάντοτε μέθοδον λαμβανομένων δειγμάτων, ἤγαγον πρὸς τὰ ἐξῆς κατὰ μέσον ὅρον ἀποτελέσματα, ἐπὶ 100 μερῶν τοῦ ξηροῦ προϊόντος διδόμενα :

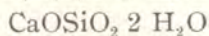

Ὁ τύπος $\text{CaOSiO}_2 \cdot 2 \text{HO}$ κατὰ θεωρίαν ἐνδείκνυσι :

Ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἐγγίστων ἀλλήλοις ἀποτελεσμάτων, ἅτινα μοὶ παρέσχον αἱ ἀναλύσεις αὗται, ἤχθη ἐν εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ δέχθῃ ὅτι ἡ κατὰ τὴν ἐπίδρασιν τῆς

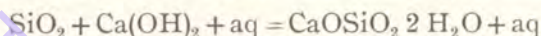
ἀσθέστου ἐπὶ τῆς θηραϊκῆς γῆς παραγομένη ὑδραυλικῇ ἔνωσης ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν τύπον:

ὅστις ἄλλως τε εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τοῦ ὀρυκτοῦ πλομπερίτου.

Τὸ σῶμα τοῦτο συναντᾶται κυρίως εἰς τὰς ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς γνωστὰς ἀλκαλιपुरιτικὰς πηγὰς Plombières ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα σχηματίζεται διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ διαλελυμένου πυριτικοῦ ὀξέος τῶν ὑδάτων τούτων ἐπὶ τοῦ ἀσβεστικοῦ ρωμαϊκοῦ κονιάματος. Τὸ προϊόν τῆς ἀντιδράσεως ταύτης εἶναι λευκὸν πῆγμα (gel) ἐν τῇ ἀέρι σκληρυνόμενον, οὗτινος ἡ σύστασις, μετὰ ξήρανσιν εἰς 100°, ἐδείχθη ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸν τύπον $\text{CaSiO}_3 + 2 \text{H}_2\text{O}$, ἥτοι ἐνύδρου μεταπυριτικοῦ ἀσβεστίου.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεμελιωδῶν τούτων ἀρχῶν προέβην ἔκτοτε εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς πρεπούσης συστάσεως τοῦ διὰ θηραϊκῆς γῆς κονιάματος, οὗτινος ἡ ἀντίδρασις τῆς ὑδραυλικῆς πήξεως δύναται νῦν νὰ ὑποτυπωθῇ ὡς ἀκολούθως:

Καὶ συνψδὰ πρὸς τὰ μοριακὰ βάρη ὡς εἰς 1 SiO_2 (μορ. βάρος 60) ἀντιστοιχεῖ 1 $\text{Ca}(\text{OH})_2$ (μορ. βάρος 74), πρὸς τὰ 100 σταθμητὰ μέρη θηραϊκῆς γῆς, αἵτινα κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ἡμῶν περιέχουσι 18 κατὰ μέσον ὅρον ἑκατοστὰ ἐνεργοῦ πυριτικοῦ ὀξέος, ἀνταποκρίνονται $\frac{74 \times 18}{60} = 22,2$ σταθμητὰ μέρη ὑδρασθέστου.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ κρυσταλλικὸν πυριτικὸν ὀξύ τὸ ἀποτελοῦν ἕτερα 47% τῆς θηραϊκῆς γῆς ἀρκεῖ νὰ ληφθῇ τὸ $\frac{1}{6}$ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου εἰς βάρος ὑδρασθέστου ἥτοι 7,8 σ.μ. ὅπως οὕτω συσταθῇ σύνηθες ἀσβεστικὸν κονίαμα. Ὅθεν ἐν συνόλῳ ἔναντι 100 σταθμητῶν μερῶν θηραϊκῆς γῆς πρέπει νὰ ληφθῶσιν $22,2 + 7,8 = 30$ ὑδρασθέστου, ἥτις ὑποτίθεται οὕτω συγκειμένη ἐξ 100% $\text{Ca}(\text{OH})_2$. Προκειμένου δὲ περὶ ἐφαρμογῆς ἀγοραίας ἀσθέστου, ὀφείλει ὁ ὑπολογισμὸς νὰ τελεσθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐν αὐτῇ περιλήμματος καθαροῦ $\text{Ca}(\text{OH})_2$. Κατὰ τὰ ἐμὰ πειράματα μετεχειρίσθην λόγου χάριν ὑδρασθέστον καθαρότητος 97%, τῆς ὁποίας ἄρα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς 100 θηραϊκῆς γῆς 31 σταθμητὰ μέρη. Ἡ ποσότης αὕτη δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀρμόζουσα ἔναντι τοῦ πυριτικοῦ ὀξέος ἀλλὰ καὶ ἔναντι τοῦ συνόλου τῆς θηραϊκῆς κονίας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παρασκευὴν κονιάματος κανονικοῦ (31:100).

Τὸ οὕτω πῶς σκευαζόμενον μίγμα πῆγνυται ἐν τε τῇ ἀέρι καὶ τῇ ὕδατι ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀλλοιώσεως τοῦ ὅγκου, κατ' ἀκόλουθίαν δὲν ὑπόκειται εἰς αἰσθητὴν συστολὴν καὶ δύναται ἄνευ ἐτέρου νὰ ἐφαρμοσθῇ ὥσπερ κονία βραδείας πήξεως. Ἡ δὲ προσθήκη συνεισάκτου ἀδρανικοῦ τινὸς ὕλης θὰ ἦτο ἐντελὴς περιττὴ ἐφ' ὅσον πάσα τοιαύτη ἀραιώσις τοῦ κατὰ θεωρίαν συστάντος κονιάματος, ἥθελεν ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μείωσιν τῆς τελικῆς αὐτοῦ ἀντοχῆς, δοθέντος ὅτι ἡ κατὰ φύσιν οὐχὶ παχεῖα θηραϊκὴ κονία οὐδεμιᾶς χρήζει περαιτέρως ἀπισχνάνσεως.

Ἄλλ' ἡ μεμετρημένη προσθήκη ἀδροκόκκου ἄμμου, δύναται ἀναμφιδόλως νὰ τελεσθῇ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ κονιάματος, καὶ μόνον διὰ τὸν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη γνωστὸν λόγον ὅτι ἡ ἄμμος δὲν ἐνεργεῖ μόνον ὡς πλήσμα τῶν μεσοχώρων τοῦ κονιάματος πρὸς πρόληψιν ἐπικειμένης αὐτοῦ συστολῆς, ἀλλὰ συμβάλλεται σπουδαίως εἰς ἐπαύξησιν τῶν κέντρων τῆς ὑδραυλικῆς κρυσταλλώσεως, ἄρα συντελεῖ εἰς τὴν ταχύτητα τῆς πήξεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς τελικῆς ἀντοχῆς. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς θηραϊκῆς κονίας τὸ ποσοστὸν τῆς ἄμμου δὲν χρειάζεται νὰ ὑπερβαίνῃ τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ βάρους αὐτῆς καὶ ἐπομένως ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς περιστάσει θα ἰσοδυναμῇ πρὸς $\frac{100+31}{4}=33$, εἰς ἀριθμὸν στρογγύλον.

Οὕτως ἡ ἐπὶ ἀληθῶν δεδομένων ἐρειδομένη σύστασις τοῦ κονιάματος ἔσται ἡ ἑξῆς:

Θηραϊκῆς γῆς	σταθμητὰ μέρη 100
Ὑδρασδέστου (97%)	» » 31
Ἄμμου ἀδράς	» » 33

Ἡ σκευασία τοῦ μίγματος τούτου πρέπει, συμφώνως πρὸς τὰ ἐκτεθέντα, νὰ τελεσθῇ πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πρὸς τὰς θεωρητικὰς ἀπόψεις ἀνταποκρινομένων ὄρων, κατ' ἀκολουθίαν θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατ' αὐτὴν τὰ ἑξῆς: Τὸ μέγιστον τοῦ ἐν τῇ θηραϊκῇ γῇ εὐρισκομένου ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος ἐστὶ διαθέσιμον πρὸς ὑδραυλικὴν ἀντιδράσιν, ὅταν αὕτη λαμβάνηται ἐν λειοτριβῇ μορφῇ. Διότι ἡ ἀπὸ μέρους τῶν σχετικῶς ἀσθενῶν βάσεων, ὅπως ἡ ἔνυδρος ἀσβεστός, ἀσκουμένη προσβολῇ ἐπὶ τοῦ ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος, βαίνει ἐν τῇ συνήθει θερμοκρασίᾳ βραδέως καὶ τότε ἡ χημικὴ ἀντιδράσις τοῦ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν λιθαρίων καὶ ἀδροτέρων κόκκων ἐγκλεισμένου ὑδραυλικοῦ παράγοντός ἐστιν ἀδύνατος, μάλιστα ἐν τῷ ἀέρι, ὅστις ἐπενεργεῖ καὶ διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ τρέπει μέρος τῆς ἀσδέστου εἰς ἀνθρακικὸν ἀσδέστιον, πρὶν ἢ αὕτη δυνηθῇ νὰ διεισδύσῃ ἕως τοῦ βάθους τῶν κόκκων καὶ δεσμεύσῃ τὸ εὐεπίδεκτον ὑδραυλικῆς ἀντιδράσεως ἀμόρφον πυριτικὸν ὀξύ.

Ἐνῶν διὰ προηγουμένης ἀλέσεως τῆς φυσικῆς θηραϊκῆς γῆς, παρίσταται ἐλεύθερον ἅπαν τὸ ἐν αὐτῇ ἀμόρφον πυριτικὸν ὀξύ, ὅπερ κατὰ τὴν σκευασίαν τοῦ κονιάματος ἄγεται οὕτως εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τῆς ὑδρασδέστου, καὶ ὁ σχηματισμὸς τῆς προκαλούσης τὴν πήξιν ὑδραυλικῆς ἐνώσεως $\text{CaOSiO}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ προηγεῖται ἐτέρας τινὸς δευτερευούσης ἀντιδράσεως. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ ὅπως ἡ ἀνάμιξις τῆς λειοτριβοῦς γῆς¹ μετὰ τῆς ὁμοιολεπτομεροῦς ὑδρασδέστου τελεσθῇ ὅσον ἔνεστι ἐντελέστερον καὶ ὅπως κατορθώσω τοῦτο πρακτικώτερον ἐπετέλεσα τὴν ἐν ξηρῷ μίξιν τῶν δύο ὑλῶν, περιεχουσῶν μόνον τὸ μετ' αὐτῶν χημικῶς ἡνωμένον ὕδωρ.

¹ Ἡ λειοτριβῆς θηραϊκῆς ἔχει κατὰ μέσον ὅρον εἰδικὸν βάρος 2,35. Τὸ τῆς ἀκατεργάστου κυμαίνεται ἀπὸ 1,83 - 2,12.

Κατὰ δὲ τὰ παρ' ἐμοῦ σκευασθέντα δοκιμαστικά κονιάματα τὸ ἄλευρον τῆς θηραϊκῆς γῆς ἐλήφθη διὰ κοπανισμοῦ τοῦ ἀγοραίου προϊόντος προαχθέντος ἕως οὗ τοῦτο διήρχετο διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 60 γαλλικοῦ κοσκίνου (493 βροχίδων κατὰ τετρ. ἐκ.), δι' οὗ ἐκοσκινεύθη καὶ ἡ κατὰ τὰς συνήθεις τεχνικὰς μεθόδους ληφθεῖσα ξηρὰ ὑδράσθεστος. Εἰς τὸ διμερὲς τοῦτο μίγμα προσετέθη ἡ ρηθεῖσα ἀναλογία κανονικῆς ἄμμου, ἣτοι διερχομένης μὲν ἐντελῶς διὰ τοῦ ἱστοῦ τῶν 60 βροχίδων καὶ συγκρατουμένης ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τῶν 120. Τοιαύτη ἀδρόκοκκος ἄμμος καθιστᾷ τὸ κονίαμα ὅσον πρέπει πορῶδες καί, ὡς ἐλέχθη, ἐπαυξάνει σημαντικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν κέντρων τῆς κρυσταλλώσεως. Ἡ ὁμοιογενὴς μίξις τοῦ τριμεροῦς κονιάματος ἐγένετο ἐν σμικρῇ, δι' ἀναταράξεως αὐτοῦ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐντὸς εὐρυχώρου καὶ πλατυστόμου πεπωμασμένης φιάλης.

Τὸ κονίαμα φυραθέν μεθ' ὕδατος ἀναλογίας 40%, ἔσχε λῆξιν τῆς πήξεως, μετρουμένην διὰ τῆς βελόνης τοῦ VICAT, ἐν μὲν τῇ ἀέρι μετὰ ὥρας 42, ὑπὸ δὲ τὸ ὕδωρ μετὰ 100 ὥρας. Τὸ δι' ἀκατεργάστου γῆς σύνηθες δομικὸν κονίαμα ἀποτελεσθὲν π. χ. ἐκ τῶν αὐτῶν ἀναλογιῶν συστατικῶν, ὡς ἔνεστι δ' ὁμοιογενῶς μίγντων, πηγνυται ἐν μὲν τῇ ἀέρι μετὰ 100 ὥρας καὶ ὑπὸ τὸ ὕδωρ μετὰ 340 ὥρας, κατὰ μέσον ὅρον. Μόνη ὅθεν ἡ παραβολὴ τοῦ χρόνου τῆς πήξεως τῶν δύο κονιαμάτων, ἣτις ἐκφράζει τὴν ταχύτητα τῆς μαζηδὸν κρυσταλλώσεως τῶν ὑδραυλικῶν προϊόντων, ἀποδεικνύει πειραματικῶς τὴν ἀλήθειαν τῶν θεωρητικῶν ἀπόψεων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ μηχανικὴ ἀντοχὴ τοῦ προκατεργασμένου κονιάματος, ἣτις εἶναι συνάρτησις τῆς συντελουμένης κρυσταλλώσεως καὶ ἐξαρτάται τὰ μέγιστα ἐκ τῆς μορφῆς, τῶν διαστάσεων καὶ τοῦ τρόπου τῆς συμβολῆς τῶν κρυστάλλων, ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη. Τὰ δὲ ἐν γένει ἀποτελέσματα μετρήσεων μηχανικῶν κεῖνται ἐγγύτατα ἀλλήλων, ἐπὶ ὁμοίων δοκιμῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ διαφορώτατα μιγμάτων ψηλαφίνδα συντιθεμένων διὰ κοινοῦ ἐμπειρισμοῦ.

Οἱ δὲ κατωτέρω διδόμενοι ἀριθμοὶ ἐκφράζουσι τὸν μέσον ὅρον ἀποτελεσμάτων εἴκοσι δοκιμῶν καθ' ἑκάστην ἡλικίαν. Τὰ δοκιμεῖα ταῦτα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ κανονικοῦ ξηροῦ μίγματος, μεθ' ὕδατος ἀναλογίας 22,75%, δι' ἧς προκύπτει κόνις διερά, ἣτις ἐν ταῖς κανονικαῖς μίτραις ὑποδέχεται καλῶς 150 κρούσεις τῆς ἐπὶ τούτῳ σφύρας, βάρους δύο χιλιογράμμων.

Τὰ μετὰ τὴν συνείλησιν ταύτην ἐξαχθέντα τῶν μιτρῶν δοκιμεῖα, ἐτέθησαν ἐν τῇ ὑγρῇ περιβάλλοντι ψευδαργυροῦ κλειομένου κιβωτίου, ἔνθα διετηρήθησαν τὰ μὲν ἀερικὰ ἕως τῆς ἡμέρας τῆς δοκιμῆς. Τὰ δὲ πρὸς ὑφύδρον σκλήρυνσιν ἐξήχθησαν τοῦ κιβωτίου μετὰ 48 ὥρας καὶ ἐνεθαπτίσθησαν ἑκτοτε ἐντὸς γλυκέος ἢ θαλασσίου ὕδατος. Ἡ μέτρησις τῆς μὲν ἀντοχῆς εἰς ἀφέλκυσιν ἐγένετο διὰ τῆς συσκευῆς Schopper καὶ τῆς εἰς πίεσιν διὰ πιεστηρίου Amsler-Laffont.

Δοκιμεία σκληρυνθέντα ἐν τῷ ἀέρι.

Ἡλικία τοῦ κονιάματος	Ἀντοχή εἰς χιλιόγραμμα κατὰ 0,0μ ² .	
	Εἰς ἀφέλκυσιν	Εἰς πίεσιν
7 ἡμερῶν	7,25-7,50	65—70
28 ἡμερῶν	15,—16	165—175
3 μηνῶν	21,—23	183—195
6 μηνῶν	22,—25	198—201
12 μηνῶν	28,—31	230—235

Δοκιμεία σκληρυνθέντα ὑπὸ τὸ ὕδωρ.

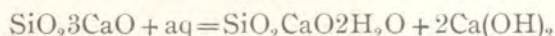
28 ἡμερῶν	8,5— 9,0	56—68
12 μηνῶν	15,0—16,5	109—112

Αἱ ἐν Αὐστρίᾳ τελεσθεῖσαι παλαιαὶ δοκιμαὶ ἐν σχέσει πρὸς ὑφυδρα κονιάματα,σκευασθέντα ἐξ ὀγκων 6 ἀκατεργάστου γῆς, ὀγκων 2 ὑδρασθέστου καὶ ὀγκου ἑνὸς λεπτῆς ἄμμου, παρέσχον ἀντοχὴν εἰς πίεσιν:

Μετὰ 4 μηνῶν	18,01
» 9 μηνῶν	30,34
» 12 μηνῶν	29,33
» 18 μηνῶν	29,09
» 21 μηνῶν	30,97
» 22 μηνῶν	31,76
» 27 μηνῶν	43,75
» 48 μηνῶν	54,03

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἔστω καὶ ἂν ἐκφράζωσιν εἰς τὸ ἐλάχιστον τὴν δυνατὴν τοῦ κονιάματος ἀντοχὴν, παρουσιάζουσιν αὐτὸ βραδύτατα σκληρυνόμενον μέχρι τοῦ ἐννάτου ἀπὸ τῆς ἐμβαπτίσεως μηνός, ἀφ' οὗ πάλιν ἡ ἀντοχὴ παραμένει σχεδὸν στάσιμος ἕως τοῦ 24^{ου}. Κατὰ ταῦτα ἡ διαφορὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸ κατεργασμένον κονίαμα παρίσταται μεγίστη.

Ἡ λειοτριβὴς θηραϊκὴ γῆ ἀποτελεῖ περαιτέρω ἐξαίρετον πρόσθεμα τῶν διὰ τεχνητῆς κονίας Portland σκευαζομένων κονιαμάτων, ἰδίως ὅταν προορίζονται ταῦτα διὰ τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ ἔργα, ἥτις ὡς γνωστὸν διὰ τῶν ἐν αὐτῇ διαλελυμένων ἀλάτων, κυρίως τοῦ θεικοῦ μαγνησίου, προσβάλλει καὶ διαφθείρει τὰ εἰρημένα κονιάματα. Ἡ ὑδραυλικὴ σύσχεσις τῆς τεχνητῆς κονίας παρακολουθεῖται ὑπὸ γενέσεως ἐλευθέρας ἀσθέστου, ὅπως ἄλλως τε ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἐπομένης κυριωτέρας ἀντιδράσεως τῆς πήξεως:

Ἡ δὲ ποσότης τῆς οὕτως ἐλευθερουμένης ἀσθέστου, ἐπὶ τεχνητῶν κονιῶν κανο-

νικής χημικής συστάσεως, αποτελεί ως ἔγγιστα τὰ $\frac{4}{9}$ τοῦ ὅλου ἐν τῇ κονίᾳ περιεχομένου CaO , καὶ ἄτινα ἐν περιπτώσει ἀναρροίας τοῦ ὕδατος παρασύρονται ἀποπλυνόμενα, εἰς βλάβην τοῦ ὑφύδρου κονιάματος. Τὴν δέσμευσιν τῆς ἐλευθέρας ταύτης ἀσβέστου ἀποσκοπεῖ ἡ ἐν τῷ κονιάματι προσθήκη λειοτριβοῦς θηραϊκῆς γῆς καὶ δὴ ἐν ἀναλογίᾳ τοιαύτῃ, ὥστε τὸ ἐν αὐτῇ ἀμόρφον πυριτικὸν ὀξύ νὰ ἀντιστοιχῇ τελείως πρὸς τὸ ἐκ τῆς κονίας Portland παραγόμενον Ca(OH)_2 , πρὸς σχηματισμὸν τῆς ὑδραυλικῆς ἐνώσεως $\text{SiO}_2\text{CaO} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$.

Ἡ κατὰ τὴν πῆξιν τεχνητῆς τιнос κονίας παραγομένη ἀσύζευκτος ἄσβεστος, δύναται νὰ ὑπολογισθῇ μετ' ἐπαρκoῦς ἀκριθείας ἐκ τῶν ἀριθμῶν τῆς συστατικῆς ἀναλύσεως τοῦ προϊόντος. Ἀρκεῖ δὲ πρὸς τοῦτο νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ μὲν ἐν τῇ κονίᾳ περιεχόμενον SiO_2 θέλει τελικῶς σχηματίσῃ τὴν ὑδραυλικὴν ἔνωσιν $\text{SiO}_2\text{CaO} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, τὸ δὲ Al_2O_3 τὴν $\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 3\text{CaO} \cdot 12\text{H}_2\text{O}$. Ἡ περισσεύουσα τότε ποσότης CaO θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ ὡς πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην ἀναλογίαν τοῦ συμπροστεθησομένου ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος, ἥτοι ἀντιστοίχου ποσότητος θηραϊκῆς γῆς, ἵνα καὶ πάλιν παραχθῇ τὸ ἔνυδρον πυριτικὸν μονασβέστιον.

Τεχνητὴ τις κονία Portland δοκιμασθεῖσα, ἐπὶ παραδείγματος, παρ' ἐμοῦ περιεῖχεν 61,5 % CaO , 22,5 % SiO_2 καὶ 8 % Al_2O_3 . Τὰ 22,5 SiO_2 ἐὰν παραστῶσιν ὅλι-
κῶς ἡνωμένα πρὸς τὴν ἄσβεστον, θέλουσι δεσμεύσῃ 21 CaO , τὰ δὲ 8 Al_2O_3 13,2. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ περισσεύουσα ἄσβεστος ἔσται:

$$61,5 - (21,0 + 13,2) = 27,3 \%$$

Περαιτέρω δ' ἐκ τοῦ στοιχειομετρικοῦ ὑπολογισμοῦ προκύπτει ὅτι πρὸς τὴν διαθέσιμον ταύτην ποσότητα ἀσβέστου ἀντιστοιχοῦσιν:

$\frac{60 \times 27,3}{56} = 29,25$ ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος, ἥτοι 162,5 θηραϊκῆς γῆς μετὰ 18 % ἐνεργοῦ SiO_2 , ἔναντι 100 τῆς λαμβανομένης κονίας.

Εἰς τὸ διμερὲς μίγμα προσετέθη ἰσοβαρὴς περίπου ποσότης κανονικῆς ἄμμου, οὕτως ὥστε τὸ ἔτοιμον κονίαμα ἀπετελέσθη ἐν στρογγύλοις ἀριθμοῖς ἐκ τῶν ἐξῆς συστατικῶν:

Ἀλεύρου θηραϊκῆς γῆς	61	σταθμητῶν μερῶν
Κονίας Portland	31	» »
Κανονικῆς ἄμμου	100	» »

Ἡ μῆξις ἐτελέσθη δι' ἀναταράξεις, κατὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα, τὰ δὲ δοκιμῆα ἐλήφθησαν μετ' ἀναλογίας ὕδατος 10 %, διὰ κρούσεως ὡς συνήθως, καὶ ἀφέθησαν ἐν μὲν τῷ ἀέρι ἐπὶ 24 ὥρας, εἶτα δ' ἀμέσως εἰσῆχθησαν ἐν γλυκεῖ ἢ θαλασσίῳ ὕδατι ἔνθα καὶ παρέμειναν ἕως τῆς ἡμέρας τῆς δοκιμῆς. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰς πίεσιν ἀντοχῆς ὑπῆρξαν κατὰ μέσον ὅρον τὰ ἀκόλουθα:

Ἡλικία Δοκιμείων	Ἀντοχή εἰς χιλιόγραμμα κατὰ 0,0μ ² .	
	Δοκιμείων γλυκέος ὕδατος	Δοκιμείων θαλασσίου ὕδατος
7 ἡμερῶν.	142	150
28 ἡμερῶν.	317	322
3 μηνῶν.	460	438
12 μηνῶν.	501	487

Τὰ διὰ θηραϊκῆς γῆς καὶ τεχνητῶν κονιῶν σκευαζόμενα κονιάματα ἀρμόζουσι κατ' ἐξοχὴν πρὸς ἔργα θαλάσσια, θεμελιώσεων καὶ οἰασθήποτε ἐν γένει δομῆς ἐφ' ὑγρῶν χώρων, προσκτώμενα κατὰ ταῦτα ἀξιόλογον μηχανικὴν ἀντοχήν. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐναντι τοῦ θαλασσίου ὕδατος χημικὴν ἀντοχήν οὐδὲν κονίαμα δύναται νὰ ὑπερβάλῃ τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ ἐκ θηραϊκῆς γῆς καὶ ὑδρασθέστου συνισταμένου, ἀρκεῖ νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν ἐρευνῶν ἐξαγόμενα πορίσματα, ἅτινα ἐν συνόψει δύναται νὰ ὑποτυπωθῶσι διὰ τῶν ἐξῆς τριῶν ἄρθρων:

1^{ον} Ἡ πρὸς σκευασίαν τῶν ὑδραυλικῶν κονιαμάτων χρησιμεύουσα θηραϊκὴ γῆ ὡς καὶ ἡ μετ' αὐτῆς μιγνυμένη ὑδρασθέστος πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἐν μορφῇ ὁμοιολεπτομερῇ καὶ δὴ τοιαύτῃ, ὥστε νὰ διέρχωνται ἐντελῶς διὰ τοῦ γαλλικοῦ κοσκίνου 60.

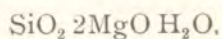
2^{ον} Τὰ συμμετέχοντα τοῦ κονιάματος ἐνεργὰ συστατικά πρέπει νὰ λαμβάνωνται οὐχὶ εἰς ὄγκους ἀλλ' εἰς βάρη, συμφώνως πάντοτε πρὸς τὴν χημικὴν αὐτῶν σύστασιν καὶ τὰς συνθήκας τὰς ἐκ τοῦ διαγραφέντος θεωρητικοῦ ἀνγκογισμού ἀπορρεούσας καὶ

3^{ον} Τὸ οὕτωςι σὺν τῇ ἄμμῳ συσταθὲν τριμερὲς μίγμα νὰ διαπονήται πρὸς ὅσον ἐνεσθι ὁμοιογενὲς κονίαμα, πρῶτον ἐν ξηρῷ διὰ μηχανικῆς ὁδοῦ, εἶτα δὲ νὰ φυράται μεθ' ὕδατος. Ὑπὸ τοιούτους ὁρους φρονῶ ὅτι τὸ ἐξαιρετικὸν ἐθνικὸν προῖον θέλει ἀποδώσῃ τὸ μέγιστον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ὥστε ἀδιστακτικῶς ἐφεξῆς νὰ ἐφαρμοσθῇ πρὸς σκευασίαν τοῦ φυρτοῦ κονιάματος, νὰ δοκιμασθῇ δὲ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν σιδηροφόρον δομὴν.

Μαγνησιακὰ κονιάματα.

Ἡ διερευνήσις τῶν σπουδαίων ἰδιοτήτων τοῦ ὑδραυλικοῦ παράγοντος τῆς θηραϊκῆς γῆς ἐναντι τῆς ἀσθέστου μοῖ ἐγέννησε τὴν σκέψιν τοῦ νὰ ἐρευνήσω τὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἡφαιστείου γῆς καὶ ἐπὶ τῆς μαγνησίας, καίπερ ἡ ἐπιστήμη εἶχεν ἔως νῦν ἀποκλείσει τὸ δυνατόν τῆς γενέσεως ὑδραυλικῆς τινος πυριτικῆς μαγνησίας.

Ἐπίμονοι ἐπὶ τούτῃ δοκιμαί ἡγαγόν με τῇ ὄντι εἰς ἀνεύρεσιν ὑδροπυριτικῆς ἐνώσεως τοῦ μαγνησίου, ἥτις ἀποβάλλεται εἰς κρυσταλλικὰς βελόνας καὶ τῆς ὁποίας καθώρισα τὸν χημικὸν τύπον:

Ἡ ἔνωση αὕτη παράγεται δι' ἐπιδράσεως τῆς θηραϊκῆς γῆς ἢ τοῦ ἐξ αὐτῆς διὰ χημικῆς ὁδοῦ παρασκευασθέντος ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ὀξειδίου τοῦ μαγνησίου (Magnesia usta). Τὰ ἀπρόοπτα ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τούτων ἀνεκοίνωσα τότε πρὸς τὸν ἄλλοτε διδάσκαλόν μου, τὸν ἐντρίβεστατον δὲ μελετητὴν τῶν πυριτικῶν ἐνώσεων, γάλλον Ἀκαδημαϊκὸν Henry Le Chatelier, ὅστις ἐν τούτοις ἐδείχθη κατ' ἀρχὴν διστακτικὸς ὡς πρὸς τὸ δυνατόν τῆς ὑπάρξεως ὑδραυλικῆς πυριτικῆς ἐνώσεως τοῦ μαγνησίου. «Τὰ συμπεράσματα ὑμῶν, μοι ἔγραφε, εἰσὶν ἀντίθετα πρὸς ὅσα ἄχρι τοῦδε γνωρίζομεν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ιδιότητας τῆς μαγνησίας».

Καὶ ὅμως!

Ὁ κ. Le Chatelier ἐζήτησε τότε νὰ τῷ σταλῇ δείγμα τοῦ μαγνησιακοῦ κονιάματος πρὸς ἐκτέλεσιν ἰδίων δοκιμῶν, ἔσπευσα δ' ἐπὶ τούτῳ νὰ θέσω εἰς τὴν διάθεσίν του ποσότητα τῶν πρώτων τοῦ μίγματος ὑλῶν, ὅπως ὑπὸ ὁμοίους ὁρους δυνηθῇ νὰ ἐπαναλάβῃ οὗτος τὰ ἐμὰ πειράματα.

Τὰ συμπεράσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ γάλλου σοφοῦ δὲν ὑπῆρξαν διάφορα τῶν ἐμῶν καὶ οὕτω κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 20^{ης} Ἰουνίου 1921 ἀνεκοίνωσεν οὗτος εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν τὰς πρώτας ἐπὶ τῶν ὑδραυλικῶν μαγνησιακῶν κονιῶν παρατηρήσεις μου¹.

Προσαρμόζων τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ ἐργαστηρίου πρὸς τὴν πρακτικὴν, ἀντεκατέστησα τὴν χημικὴν μαγνησίαν τοῦ μίγματος δι' ὀρυκτοῦ μαγνησίτου κανονικῆς ὀπτηθέντος. Συνεδύασα οὕτω δύο πρώτης τάξεως ἐθνικὰ προϊόντα πρὸς ἄλληλα, ἥτοι τὴν θηραϊκὴν γῆν πρὸς τὸν εὐβοϊκὸν λευκόλιθον (80-90% MgO) Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τύπου τῆς γεννωμένης ὑδραυλικῆς ἐνώσεως ὑπολογίζεται ὅτι πρὸς 18 σταθμητὰ μέρη ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος ἀντιστοιχοῦσιν 24 ἀμιγοὺς μαγνησίας ἢ 30 μέρη ὀπτήματος λευκολίθου, ἐνέχοντος ἔστω 80% MgO. Τὰ δύο συστατικὰ λαμβάνονται ἐν μορφῇ κόψεως διερχομένης διὰ τοῦ κοσκίνου 60, μίγνυνται τελείως καὶ φυρῶνται μετ' ἀναλογίας ὕδατος 30%. Ἡ πῆξις τοῦ προελθόντος κανονικοῦ πλάσματος συνετελέσθη ἐν μὲν τῷ ἀέρι μετὰ 48 ὥρας, ἐν δὲ τῷ γλυκεῖ ὕδατι μετὰ 90 ὥρας. Πρὸς σκευασίαν τοῦ τριαδικοῦ κονιάματος προστίθεται εἰς τὸ κονιοδὲς μίγμα ἀναλογία κανονικῆς ἄμμου 21%, ἣτις ἐκ τῶν πειραμάτων ἐδείχθη ὡς ἡ πλέον ἀρμόζουσα. Ἡ τελικὴ ὁθεν σύστασις τοῦ κονιάματος ἀερικοῦ τε καὶ ὑδραυλικοῦ ἔχει ὡς ἀκολούθως εἰς μέρη σταθμητὰ ἐπὶ τοῖς ἑκατόν:

Λειοτριβοὺς θηραϊκῆς γῆς	61
» ὀπτήματος λευκολίθου	18
Ἀμμου κανονικῆς	21

¹ A. C. VOURNAZOS: Un nouveau ciment hydraulique magnésien. Comptes rendus de l'Académie des Sciences t. 172, p. 1578.

Εἰς τὸ τελείως ὁμοιογενὲς ξηρὸν κονίαμα προσετέθη ἀναλογία ὕδατος 21,75 % , ἡ δ' οὕτω προκύψασα διερὰ γῆ συνειλήθη διὰ κρούσεως κατὰ τὰ κεκανονισμένα. Τὰ πρὸς ἐμβάπτισιν δοκιμεῖα παρέμειναν πρῶτον ἐν τῷ ἀέρι ἐπὶ 24 ὥρας. Ἴδου τὰ ἀποτελέσματα τῆς κατὰ μέσον ὅρον ἀντοχῆς τῶν μαγνησιακῶν κονιαμάτων, ἐκφραζόμενα εἰς χιλιόγραμμα κατὰ τετρ. ἑκατοστὸν ἐπιφανείας:

Ἡλικία τῶν δοκιμείων	Ἐν τῷ ἀέρι		Ἐν τῷ γλυκεῖ ὕδατι	
	Εἰς ἀφέλκυσιν	Εἰς πίεσιν	Εἰς ἀφέλκυσιν	Εἰς πίεσιν
7 ἡμερῶν	6,50	81	5,35	65
28 ἡμερῶν	9,25	105	6,80	72
3 μηνῶν	14,50	144	10,75	98
6 μηνῶν	18,50	181	14,20	118
12 μηνῶν	21,20	201	17,75	141

Τὸ μέγιστον τῆς ἀντοχῆς δὲν προσεκλήθη μετὰ τὴν πάροδον ἔτους, τὸ δὲ κονίαμα ἀερικόν τε καὶ ὑδραυλικὸν διετήρησε τὸν ὅγκον ἀπολύτως ἀναλλοίωτον. Ὅν ἐξ ἄλλου πτωχότατον ἀσβεστοῦ προσβάλλει τὸν σίδηρον ἡσσαν τῆς κονίας Portland, συμφύεται δὲ πρὸς αὐτὸν ἐξ ἴσου καλῶς ὅπως καὶ αὕτη. Ὁ συντελεστὴς τῆς γραμμικῆς αὐτοῦ διαστολῆς εὐρέθη ἐπὶ μονοετῶν ἀερικῶν δοκιμείων 0,0151 χιλιοστῶν, ἦτοι ἕγγιστος πρὸς τὸν τοῦ σφυρηλάτου σιδήρου.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ιδιότης τῶν διὰ θηραϊκῆς γῆς μαγνησιακῶν κονιαμάτων ἐγκρίνεται εἰς τοῦτο: ὅτι ἅπαξ παγέντα διατηροῦνται ἐν τῷ ἀέρι τελείως συμπαγῆ ἀνευ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐπιπολαίας ἀποσαθρώσεως. Ἐνῶ τὰ ἀσβεστικά τῆς ἡφαιστείου γῆς κονιάματα, καὶ αὐτὰ τὰ ὑφυδρα, ἐὰν μετὰ τὴν πλήρη αὐτῶν πῆξιν ἐκτεθῶσιν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῷ ξηρῷ ἀέρι, παρουσιάζουσι τὴν ἐπιφάνειαν κοκκώδη, εὐξεστον καὶ εὐθρυπτον. Ἐξ οὗ ἡ ἀπὸ τῆς πείρας προελθοῦσα παλαιόθεν γνῶσις τῆς φυράσεως τῆς θηραϊκῆς κονίας μεθ' ὕδατος θαλασσίου ἢ κάλλιον ἢ ἐπιβαλλομένη πρόνοια τῆς προσθήκης ὑγροσκοπικῶν ὑλῶν (λ. χ. χλωριούχου ἀσβεστοῦ κατ' ἀναλογίαν 1 %) εἰς τὰ δι' ἀερικὴν δομὴν προοριζόμενα κονιάματα. Διὰ τῶν οὐσιῶν τούτων ἐπαυξάνεται τὸ πάχος τῆς ὑδατηρᾶς στιβάδος, ἥτις διὰ φαινομένου τριχοειδοῦς ἀθροίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν κόκκων καὶ ἐν τοῖς μεταξὺ τούτων μεσοχώροις.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο εἰδῶν τῶν θηραϊκῶν κονιαμάτων εἶναι διαφορὰ αὐτῶν τούτων τῶν ὑδραυλικῶν αὐτῶν παραγόντων, ἐξ ὧν ὁ μὲν τοῦ ἀσβεστικοῦ, ἦτοι ἡ ἔνωσις $\text{SiO}_2\text{CaO} \cdot 2\text{H}_2\text{O}$, ἐξανθεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ξηροῦ ἀέρος ἢ τῆς ἀμέσου ἡλιοβολίας, ἐνῶ ἡ ὑδραυλικὴ ἔνωσις τῶν μαγνησιακῶν κονιαμάτων οὔτε ἐξανθεῖ οὔτε σαθροῦται. Τὰ δὲ δι' αὐτῶν σκευασθέντα δοκιμεῖα καὶ μετὰ πολυετῆ ἐν τῷ ἀέρι παραμονὴν εἰσὶ τὴν μὲν ἐπιφάνειαν ὁμαλὰ καὶ λεῖα, τὴν δὲ θραύσιν στιφρὰ ὅπως καὶ τὰ ἐκ τεχνηγῶν κονιῶν λαμβανόμενα.

Λευκὸν κονίαμα.

Ἀντικαθιστῶν περαιτέρω ἐν τῷ δυαδικῷ μαγνησιακῷ κονιάματι τὴν θηραϊκὴν γῆν διὰ τεχνητοῦ ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος ἔλαβον, τὸ πρῶτον ἤδη, τὴν καθ' αὐτὸ ὑδραυλικὴν πυριτικὴν μαγνησίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρώτην λευκὴν συμμιγῇ ὑδραυλικὴν κονίαν. Τὸ μίγμα σκευάζεται ἐξ 100 σταθητῶν μερῶν ὀπτήματος λευκολίθου (90 % MgO), 67,5 μερῶν ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος καὶ 70 μ. λευκῆς ἄμμου ἢ τρίμματος χαλαζίου, διερχομένου διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 30 κοσκίνου. Ἡ ὥς ἔνεστι ὁμοιογενὴς λευκὴ κονία φυράται μεθ' ὕδατος ἕως σχηματισμοῦ συνεστηκóτος πηλοῦ, ὅστις ἐν τῷ ἀέρι πῆγνυται τελείως μετὰ 40 ὥρας. Τὸ πῆγμα ἀποτελεῖται ἐκ καθαροῦ ἐνύδρου πυριτικοῦ διμαγνήσιου, οὗτινος αἱ κρυσταλλικαὶ βελονίδες διακρίνονται σαφῶς ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ κονιάματος.

Τὸ τε ἀερικὸν καὶ ὑδραυλικόν, ἐπιφαίνονται ὡς λευκαὶ καὶ πρὸς τὸ μάρμαρον παρεμφερεῖς ἐξόχως δ' ὁμογενεῖς μάζαι, ἔχουσαι ἐπίσης τὸν ὄγκον ἐντελῶς ἀναλλοίωτον. Τὰ ἀερικὰ κονιάματα ἐπιδέχονται ἐξ ἄλλου τὴν διὰ μεταλλικῶν στυλῶ-θρων λέανσιν ὡς καὶ τὸ κήρωμα, δι' ὧν κατορθοῦται πλήρης ἀντιμίμησις τοῦ μαρ-μάρου. Μολονότι τὰ λευκὰ κονιάματα περιέχουσιν 69 % τοῦ ὑδραυτικοῦ παράγοντος δὲν ἐπεδείξαντο κατὰ τὴν μηχανικὴν αὐτῶν δοκιμασίαν ἀντοχὴν ὑπερτέραν τῆς τοῦ διὰ θηραϊκῆς γῆς ἐξαιρέτου μαγνησιακοῦ κονιάματος.

Τὸ πρὸς παρασκευὴν τῶν τε λευκῶν καὶ τεφροχρῶν κονιαμάτων χρησιμεῖον μαγνησιακὸν ὀπτήμα προέρχεται ἐκ λευκολίθου καμινευθέντος οὐχὶ πέραν τοῦ ὀρίου τῆς διασπάσεως αὐτοῦ πρὸς MgO , ἤτοι περὶ τὴν θερμοκρασίαν τῶν 900° . Ἡ ἐπί-τηκτος μαγνησία (Sintermagnesia) εἶναι τὰς ἀντιδράσεις βραδεῖα καὶ ὡς ἐκ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας τῆς ὀπτήσεως αὐτῆς δαπανηρά. Ἐνῷ τὸ πρῶτον ὀπτήμα ἐν μορφῇ λειοτριβοῦς κόνεως ὑδραίνεται ταχέως καὶ τὸ παραγόμενον $Mg(OH)_2$ ἄρχεται πάραυτα ἀντιδρῶν ἐπὶ τοῦ ἀμόρφου πυριτικοῦ ὀξέος, μεθ' οὗ σχηματίζει τότε τὴν ὑδραυλικὴν ἔνωσιν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀλλοιώσεως τοῦ ὄγκου.

Τὸ παραγόμενον ὕδροπυριτικὸν διμαγνήσιον ἔχει τὴν αὐτὴν χημικὴν δομήν, ὅταν καὶ ὁ ὀρυκτὸς Βιλλαρσίτης, $Mg_2SiO_4 \cdot H_2O$. Δὲν προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρα-κικοῦ ὀξέος τοῦ ἀέρος ἀλλ' οὔτε καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ γλυκεῖ ἢ θαλασσίῳ ὕδατι δια-λελυμένων ἀλάτων. Τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀποτελούμενα, ἤδη ἐν τῷ ἀέρι ἢ τῷ ὕδατι σκλη-ρυνθέντα δοκιμεῖται, ἀπόλλυσι τὴν συνεκτικότητά καὶ τὰς ὑδραυλικὰς αὐτῶν ιδιότητας ἐὰν ὑποβληθῶσιν εἰς κραταιὰν πύρωσιν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, κοινὸν εἰς τὰ ὑδραυ-λικά ἐν γένει κονιάματα, ἀποδεικνύει ἐμμέσως ἀκόμη τὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ὑδραυ-λικῆς συσχέσεως τῶν διὰ θηραϊκῆς γῆς μαγνησιακῶν κονιαμάτων.

ΕΚΛΟΓΗ

Ἀναδεικνύεται παμφηφεί Γραμματεὺς ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν πενταετίαν 1927—1931 ὁ κ. Γ. Οἰκονόμος ἀντὶ τοῦ παραιτηθέντος κ. Κ. Παλαμᾶ.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Ὅρίζονται αἱ ἐξῆς πρόσκαιροι Ἐπιτροπαὶ διὰ τὰ Βραβεῖα.

Α'. Τῆς Τάξεως τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν ὡς ἐξῆς :

1. Διὰ τὸ βραβεῖον 30.000 δρχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῶν προσφορωτέρων ὄρων καλλιεργείας καὶ βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν τεύτλων ἐν Ἑλλάδι, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Βουρνάζου, Πολίτου καὶ Ἐμμανουήλ.

2. Διὰ τὸ βραβεῖον 20.000 δρχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ βιομηχανικῆς ἐφαρμογῆς καυσίμων ὑλῶν τῆς Ἑλλάδος, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Ζέγγελη, Βουρνάζου καὶ Βέη.

3. Διὰ τὸ βραβεῖον 20.000 δρχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν μελέτην περὶ τῶν βλαπτικῶν ἐντόμων, τῶν ἀσθενειῶν τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῶν μέσων καταπολεμήσεως αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Πολίτου, Ἐμμανουήλ καὶ Σάββα.

4. Διὰ τὸ βραβεῖον 10.000 δρχ. Θεοδώρου Ἀρεταίου εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ μιᾶς τῶν κυριωτέρων ἱαματικῶν πηγῶν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ χημικοφυσικῆς καὶ θεραπευτικῆς ἀπόψεως, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Σάββα, Ἐμμανουήλ καὶ Ζέγγελη.

5. Διὰ τὸ βραβεῖον 20.000 δρχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῆς μελλούσης ἀναπτύξεως τῶν κοιτασμάτων τοῦ χρωμίτου ἐν Ἑλλάδι, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Κτενᾶ, Νέγρη καὶ Ζέγγελη.

6. Διὰ τὸ βραβεῖον 20.000 δρχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς ἰχθυοκομίας τῶν λιμνῶν καὶ τῶν θαλασσῶν, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Κτενᾶ, Πολίτου καὶ Σάββα.

7. Διὰ τὸ βραβεῖον 9.000 δρχ. Θεοδώρου Ἀρεταίου εἰς τὴν καλυτέραν

μελέτην περὶ τοῦ πρακτικωτέρου τρόπου τῆς προστασίας τῶν βρεφῶν ἐν Ἑλλάδι, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Φωκᾶ, Σάββα καὶ Σκλαβούνου.

8. Διὰ ἐν ἧ δύο βραβεῖα 50.000 δρχ. Ἐμμ. Μπενάκη, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Αἰγινήτου, Γκίνη καὶ Μαλτέζου.

9. Διὰ τὸ βραβεῖον 25.000 δρχ. Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὰς εὐστοχωτέρας πειραματικὰς ἐρεῦνας πρὸς ἀνεύρεσιν ποικιλιῶν σίτου, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Πολίτου, Βέη καὶ Ζέγγελη.

10. Διὰ τὸ βραβεῖον 20.000 δρχ. Ἐμμ. Μπενάκη εἰς τὴν καλυτέραν γεωγραφικὴν μελέτην περὶ τῆς Μακεδονίας, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Κτενᾶ, Κεραμοπούλλου καὶ Νέγρη.

11. Διὰ τὸ ἔπαθλον 8.000 δρχ. τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν καλυτέραν πρωτότυπον χημικὴν μελέτην, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Ζέγγελη, Βουρνάζου καὶ Ἐμμανουήλ.

Β'. Τῆς τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

1. Διὰ τὸ Λογοτεχνικὸν ἔπαθλον Βικέλα τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων 9.000 δρχ., Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Παλαμᾶ, Δροσίνῃ καὶ Καμπούρογλου.

2. Διὰ τὸ ἔπαθλον 22.000 δρχ. Βασιλείου Λαμπίκη πρὸς συγγραφὴν ἐγχειριδίου ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1828. Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Ἀμάντου, Μενάρδου καὶ Σωτηρίου.

3. Διὰ τὸ ἔπαθλον 13.500 δρχ. τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν πρὸς βραβεύσιν ἔργων σχετικῶν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Ἀμάντου, Καμπούρογλου καὶ Σωτηρίου.

4. Διὰ τὸ α' τῶν τριῶν ἐξ 8.000 δρχ. ἔπαθλον τῆς Ἀκαδημίας τὸ περὶ τῆς Ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Μενάρδου, Ἀμάντου καὶ Καμπούρογλου.

5. Διὰ τὸ β' τὸ περὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ 1430 μέχρι τοῦ 1878, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Κεραμοπούλλου, Οἰκονόμου καὶ Ἀμάντου.

6. Διὰ τὸ γ' τὸ εἰς γλωσσικὴν μελέτην ἀναφερομένην εἰς τὰς νῦν ἐν

Μακεδονία λαλουμένας διαλέκτους, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Χατζιδάκι, Μενάρδου καὶ Ἀμάντου.

7. Διὰ τὰ δύο ἔπαθλα 25.000 δραχμῶν ἐν ὧν Ἐμμ. Μπενάκη πρὸς βράθεισιν ἔργων γλυπτικῶν καὶ ζωγραφικῶν, Ἐπιτροπὴ ὠρίσθη ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς Ὀλομελείας τῆς 31 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἐκ τῶν κ. κ. Ἰακωβίδου, Κουρεμένου καὶ Ὀρλάνδου.

8. Ἐπίσης διὰ τὸ βραβεῖον 9.000 δραχ. Δ. Λοθέρδου εἰς ἔργον ζωγραφικὸν ἐμπνεόμενον ἐκ τῆς βυζαντινῆς παραδόσεως ἢ ἀνωτέρω Ἐπιτροπὴ.

Γ'. Τῆς Τάξεως τῶν Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.

1. Διὰ τὸ βραβεῖον 20.000 δραχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τοῦ ποῖα ἢ θέσις τῆς Ἑλληνικῆς καπνοπαραγωγῆς ἐν τῷ Διεθνεί ἔμπορίῳ, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Πολίτου, Ἐμμανουὴλ καὶ Βέη.

2. Διὰ τὸ ἔπαθλον 9.450 δραχ. Ὁθωνος καὶ Ἀθηνᾶς Σταθάτου εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τοῦ ποῖα τὰ καταλλήλοτερα μέτρα πρὸς καταπολέμῃσιν τῆς παρούσης ναυτιλιακῆς κρίσεως, Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Ἀνδρεάδου, Στρέϊτ καὶ Παππούλια.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΕΝ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΩ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Ἀποφασίζεται ὅπως σταλῇ ἔγγραφον πρὸς τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βελιγραδίου ἀγγέλον ὅτι πέντε μέλη τῆς Ἀκαδημίας οἱ κ. κ. Παππούλιας, Κεραμόπουλλος, Ἀμαντος, Σωτηρίου καὶ Ὀρλάνδος μεταβαίνουν εἰς τὸ Συνέδριον.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΗ ΜΕΛΟΥΣ

Ὁ ΒΑΡΩΝΟΣ ΝΤΕ ΚΟΥΜΠΕΡΤΕΝ Ἀνακοινεῖ μελέτην τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ διάδοσις τῶν ἱστορικῶν σπουδῶν, χαρακτηριστικὰ καὶ συνέπειαι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Συγγράμματα ληφθέντα ἀπὸ 1 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 31 Μαΐου 1927

Academia Româna	Dictionarul Limbii Române Tom I Partea I	<i>Bucuresti</i>	1913
"	" " " " I " II	"	1914
"	" " " " 2 Fascic. I	"	1910
"	" " " " 2 " II	"	1917
"	" " " " 2 " III	"	1912
"	" " " " 2 " IV	"	1914
"	" " " " 2 " V	"	1914
B. Petriceicu-Hasden	Diction. Limbei Istorice si Poporane Tom I	"	1898
"	" " " " " II	"	1898
"	" " " " " III	"	1898
"	" " " " " IV	"	1898
Robert Grant and Son	Transactions of the Royal Soc. of Edinburgh	<i>London</i>	
Georges Glasgow	Ronald Burrows A Memoir	"	
Vladimir Helfert	Hudba Na Jaromerickém Zamku	<i>Praze</i>	1925
Per Papahagi	Basme Aromâne	<i>Bucuresti</i>	1905
A. T. Lauriani si	Dictionariulu Limbei Romane Tom I	"	1873
J. C. Massimu	" " " " II	"	1873
"	Glossariu	"	1876
N. Iorga	Istoria Românilor. Partea I Vol XIV	"	1915
"	" " " " II " XIV	"	1915
A. Papadopoulos	" " " " XIII	"	1909
Kerameus	" " " " XIII	"	1909
Ioan Bianu si	Bibliographia Româneasca Tom I	"	1910
Nerva Hodos	" " " " II	"	1910
"	" " " " III	"	1912
Panaïoti Rizos	Mémoires du prince Nicolas Soutzo	<i>Vienne</i>	1899
Const. Litzica	Catalogul Maniscriptelor Grecesti	<i>Bucuresti</i>	1900
Ioan Bianu	Publicatiunile Periodice Românești Tom I	"	1913
Vasile Parvan	Getica O protoistorie A. Daciei	"	1926
Tache Papahagi	Graiul si Folklorul Maramuresului	"	1925
Cast Druha	Platonovy Zakony	<i>Praze</i>	1926
K. Πιτάκης	Πίνακες μνημοσύνης (χειρόγραφα) Τόμοι 21	"	
A. Ὀρλάνδος	Μοναστηριακή Ἀρχιτεκτονική	<i>Αθήναι</i>	1927
M. Γ. Μιχαηλίδου	Νομικά ἔθιμα τῆς Δωδεκανήσου	"	1926
N. Γ. Πολίτου	Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία Α' μέρος	"	1927
N. Σκαελλαρίου	Στοιχεῖα προβολικῆς γεωμετρίας	"	1927

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1927	195
ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΖΕΓΓΕΛΗ	195
Ἀνακοινώσεις :	
ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ. — Περί τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἑλληνικῶν Ἀκαδημιῶν	200
Δ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ. — Ἡ ἀφιλοκέρδεια τοῦ Νικηταρά	206
ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ	216
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1927	224
Ἀνακοινώσεις :	
Α. ΒΟΥΡΝΑΖΟΥ. — Ἡ Θηραϊκὴ γῆ ὡς κοινὰ δομῆς	224
ΒΑΡΩΝΟΥ ΝΤΕ ΚΟΥΜΠΕΡΤΕΝ. Ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ διάδοσις τῶν ἱστορικῶν σπουδῶν.	
Χαρακτηριστικὰ καὶ συνέπειαι	243
ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ	241
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ. — Συγγράμματα ληφθέντα ἀπὸ 1 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 31 ^{ης} Μαΐου 1927	244

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

πωλοῦνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἐλευθερουδάκη.

Εἰς τὸ αὐτὸ Βιβλιοπωλεῖον ἐγγράφονται καὶ συνδρομηταί

ΤΙΜΗ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Δι' ἓνα τόμον (9 μηνιαῖα τεύχη) Δρχ. 100

Τιμὴ τοῦ 1^{ου} τόμου (1926) » 75

Εἰς τὰς ἄνω τιμὰς προσθετέα τὰ ταχυδρομικὰ τέλη ἐν περιπτώσει ἀποστολῆς διὰ ταχυδρομείου